

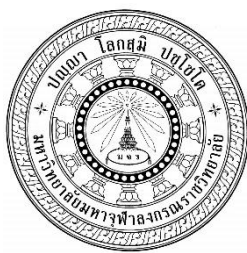
แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

GUIDELINES OF TEACHING AND LEARNING DEVELOPMENT BASED ON
PRINCIPLES OF THE FOUR NOBLE TRUTHS IN PRIMARY SCHOOLS UNDER
SARABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

นางสาวอภิรดี จันทร์ลอย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

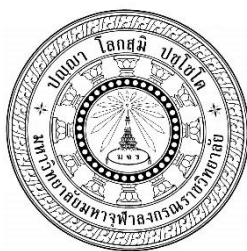
แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

นางสาวอภิรตี จันทร์ลอย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Guidelines of Teaching and Learning Development Based on
Principles of The Four Noble Truths in Primary Schools under Saraburi
Primary Educational Service Area Office 2

Miss Apiradee Junloy

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Educational Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E.2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูตามหลักอริยสัจ ๔ ของโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

(พระมหาสมปурณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

ประธานกรรมการ

(ดร.อำนาจ บัวศิริ)

กรรมการ

(พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(ดร.ระวีง เรื่องสังข์)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร.

ประธานกรรมการ

ดร.ระวีง เรื่องสังข์

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นางสาวอภิรตี จันทร์ลอย)

- ชื่อวิทยานิพนธ์ : แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒
- ผู้วิจัย : นางสาวอภิรตี จันทร์ลอย
- ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
- : พระราชวชิรเมธี, ผศ.ดร พธ.ม. (การบริหารการศึกษา),
กศ.ด. (บริหารการศึกษา)
- : ดร.ระวิง เรืองสังข์, พธ.บ. (รัฐศาสตร์), บธ.ม. (การจัดการตลาด),
ค.ด. (บริหารการศึกษา)
- วันที่สำเร็จการศึกษา : ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต ๒) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและวิธีการปฏิบัติตามหลักอริยสัจ ๔ และ ๓) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ จำนวน ๓๐๒ คน เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๓ คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ โดยภาพรวมทั้ง ๔ ด้าน มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาสภาพที่มีปัญหาได้แก่ ด้านการวางแผนการสอน ๑) มีเทคนิคและวิธีการสอนที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๑) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ด้านการผลิตและ การใช้สื่อการเรียนการสอน ๑) ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ ด้านการวัดและประเมินผล ๑) มีการประเมินคุณภาพ ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจของนักเรียนแต่ละบุคคลเพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอน

๒. แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ๑) ด้านการวางแผนการสอน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากรในสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา ประชุมร่วมกันเพื่อจัดทำ

แผนการสอนแบบมีส่วนร่วม “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน ๒) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ ผู้บริหาร ให้ครูและนักเรียนถอดบทเรียนแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๓) ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน ได้แก่ ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนร่วมกันผลิตสื่อการเรียนการสอนจากบทเรียน ๔) ด้านการวัดและประเมินผล ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ทำแบบประเมินตามตัวชี้วัด มีการประเมินเป็นรายบุคคล ประเมินผล ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ทำแบบประเมินตามตัวชี้วัด มีการประเมินเป็นรายบุคคล

Thesis Title : Guidelines Guidelines of Teaching and Learning Development Based on Principles of The Four Noble Truths in Primary Schools under Office of Saraburi Primary Educational Service Area 2

Rerearcher : Miss Apiradee Junloy

Degree : Master of Arts (Educational Administration)

Thesis Supervisory Committee

: Phrarajavachira med hi, Asst. Prof.Dr
B.A. (Religion) M.Ed. (Comparative Religion)

: Ed.D(Educationnal Administration)
Dr.RawingRuangsankaEd.D.Educationnal

Date of Graduation : March 19, 2018

Abstract

The objectives of this research were; 1) to study the state of teaching and learning management in primary schools under Office of Saraburi Primary Educational Service Area 2, 2) to study a guideline of teaching and learning management development in primary schools and the practice based on the Four Noble Truths, and 3) to propose a guideline of teaching and learning development based on principles of The Four Noble Truths in primary schools under Office of Saraburi Primary Educational Service Area 2. The quantitative data were collected by questionnaires from 302 teachers under Office of Saraburi Primary Educational Service Area 2 and then analyzed by percentage, mean and standard deviation. The qualitative data were collected by in-depth interviews with 3 key-informants and analyzed by content analysis.

The results of the study found that:

1. The state of teaching and learning management in primary schools under Office of Saraburi Primary Educational Service Area 2 in 4 aspects was at a high level overall. The problems were found on; 1) Teaching Plan, teaching techniques and methods to facilitate students in learning; 2) Teaching and Learning Activity, students had participation in teaching and learning process; 3) Instructional Media, students learn through work based learning; and 4)

Measurement and Evaluation, assessment on quality, skills and knowledge of each student for development of teaching and learning.

2. The guidelines of teaching and learning development based on principles of The Four Noble Truths in primary schools under Office of Saraburi Primary Educational Service Area 2 were as follows; 1) Teaching Plan, administrators, teachers, school board, and school personnel should have meetings for setting teaching and learning plans, 2) Teaching and Learning Activity, administrators, teachers and students should decode the principles of Sufficiency Economy in every subject, 3) Instructional Media, administrators should encourage and support teachers and students to produce teaching and learning media, and 4) Measurement and Evaluation, administrators, teachers, and school personnel should create individual evaluation form based on course indicators.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดีเพราะได้รับความเมตตาจากกรรมการที่ปรึกษา ท่านค้อยเมตตาแนะนำช่วยเหลือ ดร.ระวีง เรื่องสังข์ ท่านได้คอยให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแล และให้ความช่วยเหลือ ชี้แนะแนวทางเพื่อไปปรับปรุงแก้ไขการทำวิจัยด้วยดีมาตลอดจึงขอขอบพระคุณคณะกรรมการที่ปรึกษาทั้งสองท่านเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย และให้คำแนะนำปรึกษาในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้สมบูรณ์ ประกอบด้วย นางสมพร ชาวพรหม ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล๔(วัดบำรุงธรรม) นายสมชาย รักชาติ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านราษฎร์เจริญ ดร.สุรัตน์ สุทธิชัยวาลย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนแพะโคก นายฉัตรชัย กุลชูศักดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบัวลอย(สามัคคีสงเคราะห์) นางดัดชนิ ปานหงษ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดศรีสัจจาวาส ผู้อำนวยการโรงเรียนแพะโคก นายสัมฤทธิ์ จีระจิตต์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองจอกใหญ่ นายอุทัย สังข์วงษ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลหนองแค นางดัสสนี สังข์วงษ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยทองกลางซึ่งได้ให้ความอนุเคราะห์สละเวลาในการให้สัมภาษณ์

ขอขอบพระคุณ นายวิรัช สืบจ้อย ผู้สนับสนุนและส่งเสริมในการเรียนปริญญาโทในครั้ง นี้และเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล สำนักงานการศึกษาประถมศึกษา สระบุรีเขต ๒ ที่ได้ให้ข้อมูล สถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา คุณครูทุกท่านที่เอื้อเพื่อสถานที่และได้เสียสละเวลาตอบ แบบสอบถาม

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อคุณแม่ ครูอาจารย์ ญาติพี่น้องและกัลลยาณมิตร เพื่อนๆนิสิต บริหารการศึกษาทุกรูป/คน และคณาจารย์ เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ คำแนะนำช่วยเหลือ ดูแล ถ่ายทอดความรู้ให้เข้าใจและเป็นแรงสนับสนุน ให้แก่ผู้ทำวิจัยและเป็นประโยชน์ใดในการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

นางสาวอภิรดี จันทร์ลอย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๗๗
๔.๑ แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	๘๓
๔.๒ แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	๘๓
๔.๓ แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน	๘๔
๔.๔ แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่งงาน	๘๕
๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ในภาพรวม	๘๖
๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ด้านการจัดการ เรียนการสอน	๘๗
๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ด้านการจัดการ เรียนการสอน	๘๘
๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ด้านการผลิตและ การใช้สื่อการเรียนการสอน	๘๙
๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ด้านการวัดและ ประเมินผล	๙๐
๔.๑๐ ตารางสรุปแนวทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตาม หลักอริยสัจ ๔	๙๔

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาของปัญหาและความสำคัญของปัญหา

“การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มาตรา ๒๒ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ เป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา ต้องการให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า บุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในเรื่องนี้ก็คือครูผู้สอน ดังความพระราชดำรัสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตอนหนึ่งว่า “อาชีพครูถือว่าสำคัญยิ่ง เพราะครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญมั่นคง และก่อนที่จะพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญได้นั้นจะต้องพัฒนาคนซึ่งได้แก่เยาวชนของชาติเสียก่อน เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณค่าสมบูรณ์ทุกด้าน จึงจะสามารถช่วยกันสร้างความเจริญให้แก่ชาติต่อไป”

การจัดการเรียนการสอน ครูต้องเข้าใจถึงจุดประสงค์ ของการจัดการเรียนการสอน คือต้องการพัฒนาบุคคลให้เจริญงอกงามใน ๓ ประการ ซึ่งถือว่าเป็นสมรรถภาพของคนได้แก่ ๑.ให้มีพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) แต่ก่อนเรียกว่าพุทธิศึกษาเป็นสมรรถภาพทางสมอง เป็นการแสวงหาความรู้โดยใช้ปัญญา รู้จักใช้สมองเพื่อทำสิ่งต่างๆซึ่งจะเกี่ยวข้องกับความรู้ความจำ มีความเข้าใจ สามารถนำไปใช้ได้ รู้จักการวิเคราะห์ข้อมูลหรือเหตุการณ์ต่างๆรู้จักการสังเคราะห์ โดยประมวลความรู้ข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง รู้จักการประเมินค่าสิ่งต่างๆได้ ๒.ให้มีจิตพิสัย (Affective Domain) หรือที่เรียกว่าจริยศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ ค่านิยม ความซาบซึ้ง สมรรถภาพของคนนอกจากจะมีปัญญาความรู้แล้วยังจะต้องมีจิตใจที่ดี มีคุณธรรม มีความเสียสละ อุดมทน มีความรับผิดชอบ และรู้จักปรับตัวที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข สิ่งเหล่านี้ผู้เรียนต้องได้รับการฝึกอบรมสั่งสอนเช่นเดียวกัน ๓.ให้มีทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ซึ่งแต่ก่อนเรียกว่าหัตถศึกษา และพลศึกษา เป็นการให้รู้จักใช้อวัยวะส่วนต่างๆของร่างกาย เช่น ใช้นิ้วมือ ใช้นิ้วเท้า ในการทำงานหรือปฏิบัติการกิจอย่างคล่องแคล่วชำนาญชำนาญ พระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ในหมวด ๔ ได้เน้นและให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งหมายถึง การจัดการกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการนำไปใช้ในชีวิตจริง สามารถ

นำไปปฏิบัติและประยุกต์ใช้ได้ “เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริงได้ พัฒนาการกระบวนการคิด วิเคราะห์ ศึกษาค้นคว้า ทดลองและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความถนัด ความสนใจ ด้วยกระบวนการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในและนอกห้องเรียน สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน สังคม และส่วนรวม”^๑

มาตรา ๒๓ การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้(๑) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข(๒) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน(๓) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา(๔) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง(๕) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา ๒๔ การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้(๑) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล(๒) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา(๓) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง(๔) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา(๕) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ(๖) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ^๒

ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จึงได้นำการสอนแบบ

^๑กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาค บังคับ พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพมหานคร:องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ. : ๒๕๔๖) , หน้า ๑๑-๑๔.

^๒พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๒แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓[ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐ จาก <http://person.muit.ac.th/01-Statutes/NationalEducation.pdf>.

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning) คือ กระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องได้มีโอกาสลงมือกระทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว ต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้โดยการอ่าน การเขียน การโต้ตอบและการวิเคราะห์ปัญหา อีกทั้งให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า^๑ ซึ่งหากได้มีการนำหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน คือ อริยสัจ ๔ มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียน

จากความเป็นมาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เจริญงอกงามทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) จิตพิสัย (Affective Domain) และทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ดังนั้นครูจะต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลดีที่สุดเพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียนให้เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา และวิธีปฏิบัติตามหลักอริยสัจ ๔

๑.๒.๓ เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของงานวิจัย

^๑เมษ ทรงอาจ อ่างโน ประภัสสร โคตะขุน. Active Learning คืออะไร, ๒๕๕๔. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://prapasara.blogspot.com/2011/09/active-learning.html>. (๒๒ กันยายน ๒๕๕๕).

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ มีขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยด้านเนื้อหา ประกอบด้วย หลักและทฤษฎีการจัดการเรียนการสอน และแนวคิดเกี่ยวกับหลักอริยสัจ ๔ ได้แก่ ทุกข์ (Suffering) สมุทัย (Origin of suffering) นิโรธ (Cessation of suffering) และมรรค (The path to cessation of suffering)

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร

๑) ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครู โรงเรียนประถมศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ จำนวน ๑,๓๐๖ คน

๒) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ โดยผู้วิจัยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan^๔ ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐๒ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การวิจัย คือ โรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ เขต จำนวน ๑๔๑ โรงเรียน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อความเข้าใจความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดนิยามความหมายของคำต่างๆ ไว้ดังนี้

การพัฒนา หมายถึง วิธีการ รูปแบบ และกิจกรรมการจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) การวางแผนการสอน (๒) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (๓) การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน (๔) การวัดและประเมินผล

หลักอริยสัจ ๔ หมายถึง หลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ อริยสัจ ๔ ประการ ได้แก่ ทุกข์สมุทัย การเกิดขึ้น หรือสาเหตุแห่งทุกข์ นิโรธ ความดับทุกข์ และมรรค ทางที่นำไปสู่ความดับทุกข์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ตั้งขึ้น ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖

^๔อ้างใน ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ สุภมาศ อังคุโชต และอัจฉรา ชำนิประศาสน์, สถิติสำหรับการวิจัยและเทคนิคการใช้ SPSS, ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : เจริญดีมีนคองการพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๒๖๔.

ในเขตพื้นที่ ๕ อำเภอ คือ อำเภอแก่งคอย อำเภอหนองแค อำเภอวิหารแดง อำเภอมวกเหล็ก และ อำเภอวังม่วง มีโรงเรียนรัฐบาลในสังกัดจำนวน ๑๔๑ โรงเรียน

ครู หมายถึง ข้าราชการครู ครูอัตราจ้าง พนักงานราชการ ในสายปฏิบัติงานสอน ใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการ ผู้รักษาการในตำแหน่งหรือผู้รักษาราชการแทนใน โรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครู พนักงานราชการ หรือครูอัตราจ้างที่ปฏิบัติหน้าที่ การสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

ขนาดโรงเรียน หมายถึง ขนาดของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยแบ่งโรงเรียนออกเป็น ๓ ขนาด ดังนี้

๑. โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ ๐ - ๑๒๐ คน ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

๒. โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีจำนวน นักเรียน ตั้งแต่ ๑๒๑ - ๓๐๐ คน ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

๓. โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีจำนวน นักเรียนตั้งแต่ ๓๐๑ คนขึ้นไป ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ทราบสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

๑.๖.๒ โรงเรียนสามารถนำสภาพการจัดการเรียนการสอนไปปรับประยุกต์ใช้ใน โรงเรียนของตนเอง

๑.๖.๓ โรงเรียนสามารถนำแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลัก อริยสัจ ๔ ไปปรับประยุกต์ใช้ในโรงเรียนของตนเอง

๑.๖.๔ โรงเรียนในสังกัดอื่นสามารถนำแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไป ใช้ในโรงเรียนของตนเอง

บทที่ ๒

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยศึกษาการดำเนินงานแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

๒.๑.๑ ความหมายการจัดการเรียนการสอน

๒.๑.๒ องค์ประกอบการจัดการเรียนการสอน

๒.๑.๓ ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการจัดการเรียนการสอน

๒.๑.๔ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับหลักอริยสัจ ๔

๒.๒.๑ ความหมายอริยสัจ ๔

๒.๒.๒ องค์ประกอบของอริยสัจ ๔

๒.๒.๓ กระบวนการของอริยสัจ ๔

๒.๒.๔ การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ ๔

๒.๓ บริบทของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี

เขต ๒

๒.๓.๑ สภาพทั่วไป

๒.๓.๒ ข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๔.๑ งานวิจัยในประเทศ

๒.๕ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๒๔ ดังนี้

๑. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

๒. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

๓. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

๔. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้ สดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุก วิชา

๕. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการ เรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้ การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จาก สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

๖. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือ กับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ^๑

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า iva การเรียนการสอนเป็นความหมายหนึ่ง ของการศึกษา คือการที่จะฝึกตัวเองพัฒนาชีวิตของตัวเองให้มีความสามารถที่จะเป็นอยู่ได้อย่างดี การศึกษาก็คือการที่จะทำให้ชีวิตเป็นอยู่ได้อย่างดี ซึ่งเราต้องพยายามอยู่ตลอดเวลา^๒

ทิศนา แชนมณี ให้ความหมายการจัดการเรียนการสอนว่าหมายถึง กระบวนการ จัดการด้านการเรียนการสอน โดยให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การจัดการ เรียนการสอนจะเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยพิจารณาจากหลักสูตร ผู้สอน ผู้เรียน วิธีการ สอน และการประเมินผล ตลอดจนสื่อการเรียนการสอนเป็นต้น^๓

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการดำเนินการด้านการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อให้เกิดผลที่เป้าหมาย คือ ผู้เรียนซึ่งมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องได้แก่ หลักสูตร วิธีการเรียนการสอนการประเมินผล เป็นต้น^๔

สันต์ ธรรมบำรุง ได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนไว้ว่าหมายถึง การจัด องค์ประกอบของการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อสะดวกต่อการนำไปสู่จุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ได้ ทั้งนี้ได้กล่าวถึงความสำคัญของระบบการเรียนการสอน ว่า (๑) การทำงานอย่างเป็นระบบนั้นสิ่งต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบของระบบจะอยู่ด้วยกัน อย่างมีระเบียบ ไม่มีความสับสน และไม่มีความขัดแย้งในองค์ประกอบเหล่านั้น (๒) การทำงาน อย่างเป็นระบบจะเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว ประหยัดทั้งแรงงาน เวลา และค่าใช้จ่าย (๓) งานทุกอย่างจะสำเร็จตามเป้าหมายและได้ผลอย่างเต็มที่ (๔) การสอนมีระบบนั้นเป็น แนวทางทางวิทยาศาสตร์ซึ่งสามารถพิสูจน์ทดลองได้^๕

^๑ สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, หน้า ๑๔-๑๕.

^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), การศึกษาฉบับง่าย, (กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๕), หน้า ๔- ๕.

^๓ ทิศนา แชนมณี, ศาสตร์การสอน, (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๖.

^๔ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, การพัฒนาการเรียนการสอน, (กรุงเทพฯ : ภาควิชาอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐.

^๕ สันต์ ธรรมบำรุง, หลักการนิเทศการสอน, (กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๒๖.

บุญชม ศรีสะอาด และนิภา ศรีไพโรจน์และนุชชานา ทองทวี ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้สรุปได้ว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรต้องการโดยให้ถูกต้องตามจุดเน้นของเนื้อหาวิชาและธรรมชาติของวิชานั้นๆ การวัดผลและการประเมินผลก็ต้องวัดให้ถูกต้องเหมาะสม และควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนดังกล่าวทุกระดับตลอดเวลา การวัดผลและการประเมินผลจึงนับว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญกระบวนการหนึ่ง ของการศึกษา ซึ่งสามารถนำเอาผลมาใช้วางแผนปรับปรุง พัฒนา ติดตามและตัดสินทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๖

Hilgard and Bower ได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนว่า การเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเป็นผลจากการฝึกฝนและประสบการณ์ แต่มีใช้ผลจากการตอบสนองที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น สัญชาตญาณ หรืออูฏิมิภาวะ หรือจากการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวของร่างกาย เช่น ความเมื่อยล้า พืชของยา เป็นต้น^๗

การจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เข้าใจในการเรียนการสอน การที่ผู้เรียนจะรู้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับเวลาที่ผู้สอนมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม ซึ่งการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้สอนได้เข้าใจผู้เรียนและสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียนและเนื้อหาวิชาได้ อย่างไรก็ตาม แนวทางการดำเนินกิจกรรมของอาจารย์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีดังนี้

๑. จัดเนื้อหาวิชาให้มีความยากง่ายเหมาะสมและเป็นไปตามลักษณะพัฒนาการของผู้เรียนตามความสามารถ นอกจากนี้ผู้สอนควรชี้ให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชานั้น ๆ

๒. เลือกวิธีการสอนที่จะสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองได้และสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจในการเรียนด้วย ทั้งนี้ยังหมายรวมถึงการเลือกใช้อุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เช่น ตัวอย่าง รูปภาพ การตีความจากแผนภูมิ การใช้สื่อทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ

๓. จัดกิจกรรมการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติ รวมทั้งให้ผู้เรียนได้รับทราบผลก้าวหน้าของการทำงานนั้นด้วย นอกจากนี้การให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติงาน ยังเป็นการฝึก ให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการทำงาน โดยผู้สอนจะต้องค่อย ๆ ให้ผู้เรียนได้ฝึกการเป็นผู้รับผิดชอบในการทำงานด้วย

๔. แจ้งให้ผู้เรียนทราบจุดประสงค์ของการเรียนรวมทั้งเกณฑ์การประเมินผล เพื่อกระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้เรียนสนใจเรียน รวมทั้งให้ผู้เรียนได้เข้าใจว่าความสำเร็จหรือความ

^๖ บุญชม ศรีสะอาด นิภา ศรีไพโรจน์ และนุชชานา ทองทวี, การวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา, หน้า ๑.

^๗ Hilgard E.R. and G.H. Bower, Theories of Learning, 4 ed, (New York : Apploton Century, 1974), p. 25. อ้างถึงใน พระปรีชา ปรินาโน (แสงงาม), “การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนสตรีวัดระฆัง เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒.

ล้มเหลวในการเรียนขึ้นอยู่กับความพยายามหรือความสนใจในการเรียนและความรับผิดชอบของผู้เรียนต่อการทำงานเพื่อนำไปสู่ผลของรางวัล มากกว่าความสามารถเฉพาะตัว

๕. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นขั้นตอนย่อยๆ โดยคำนึงถึงสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องศึกษามาก่อนและความต่อเนื่องของเนื้อหาวิชาซึ่งหมายรวมถึงการสอนในแต่ละจุดประสงค์ให้ต่อเนื่องกันในจำนวนที่เหมาะสมมากกว่าที่จะสอนรวม ๆ กันทั้งหมดโดยไม่มีเป้าหมาย

๖. เลือกและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่เรียน การให้งานที่ยากเกินไปจะทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย ไม่อยากทำและเห็นว่าเกินความสามารถของตนเอง ซึ่งในบางครั้งผู้สอนควรสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพิ่มเติมจากเอกสารต่าง ๆ การที่ผู้สอนรู้จักการสังเกตผู้เรียนจะมีส่วนช่วยให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนได้

๗. สนับสนุนหรือช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่มผู้สอน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนได้สอดคล้องกัน โดยการวางแผนงานร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้และมีประสบการณ์ในหลาย ๆ ด้าน

๘. ชี้แจงให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์จากการศึกษาจากเนื้อหาการเรียนรู้อื่นในการนำไปใช้ในชีวิตจริงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนควรมีพฤติกรรม ดังต่อไปนี้ เพื่อแสดงว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาที่ได้รับจากผู้สอน คือ

๑) การเรียนรู้ในด้านความจำ ผู้เรียนสามารถจดจำข้อมูลต่าง ๆ ได้จากการอ่านตำราจากการพบเห็น หรือได้ฟังอยู่เสมอ ๆ จากวิทยุ โทรทัศน์ หรือสื่อต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นได้

๒) การเรียนรู้ในด้านแนวคิด ซึ่งผู้เรียนจะสามารถรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการเรียนและนำมาจัดเป็นกลุ่มเป็นพวกรวมทั้งบอกเหตุผลได้ซึ่งจะเป็นการเชื่อมโยงให้เกิด การเรียนรู้ในเรื่องต่อไป เช่น เมื่อนักศึกษาได้เรียนรู้เรื่อง “การบริหาร” ผู้เรียนจะสามารถแยก ความแตกต่างของขั้นตอนต่าง ๆ รวมทั้งบอกลักษณะหรือองค์ประกอบของการบริหารได้

๓) การเรียนรู้ในด้านความจำและสามารถพูดในสิ่งที่จำมาได้ ผู้เรียนจะต้องเรียนและจดจำในสิ่งที่ผู้สอนกำหนดให้และสามารถพูดหรือกล่าวในสิ่งที่จำมาได้อย่างถูกต้อง เช่น การท่องจำหลักธรรมคำสอน

๔) การเรียนรู้ในด้านการพูดและการเขียนเพื่อการสื่อความหมาย ซึ่งผู้เรียนจะต้องสามารถเขียนหรือบรรยายโดยใช้ภาษาของตนเองในการอธิบายหรือการสรุปเรื่องราวได้อย่างเข้าใจ จากข้อมูลต่าง ๆ เช่น จากการศึกษาภาพยนตร์ จากกาฟัง หรือข้อคิดจากผู้อื่น^๔

^๔ พระครูวิฒนสุตานุกุล ลหุศุโณ (สงระงาม), “พระสงฆ์กับการสอนพระพุทธศาสนานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนวัดบุญประดิษฐ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑ กรุงเทพมหานคร (เขตราชเทวี)”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๕-๑๗.

๒.๑.๑. ความหมายของการกิจกรรมการเรียนการสอน

อาภรณ์ ใจเที่ยง^๙ กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้

กาญจนา บุญส่ง^{๑๐} กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีและเป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้

สมคิด สร้อยน้ำ^{๑๑} กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การกระทำใดๆ ที่จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เกิดประสบการณ์และเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง

อินทิรา บุญยาทร^{๑๒} กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนทั้งภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุจุดประสงค์ของการสอนที่กำหนดไว้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ^{๑๓} กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอน ทั้งพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เป็น คนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยมีกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งหมด ๑๑ กิจกรรม คือ

๑. กิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนด้านมนุษยสัมพันธ์
๒. กิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียน ด้านวิทยาศาสตร์และมิติสัมพันธ์
๓. กิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนด้านเหตุผลคณิตศาสตร์
๔. กิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนด้านภาษา
๕. กิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนด้านดนตรี
๖. กิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนด้านศิลปะ
๗. กิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนด้านพลศึกษา
๘. กิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
๙. กิจกรรมศูนย์เพื่อนเด็ก จิตวิทยาแนะแนว และสภาพแวดล้อมใน

โรงเรียน

^๙อาภรณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, หน้า ๗๑.

^{๑๐}กาญจนา บุญส่ง, หลักการสอน, (เพชรบุรี : สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๔๒), หน้า ๓๓.

^{๑๑}สมคิด สร้อยน้ำ, หลักการสอน, (อุดรธานี : สถาบันราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๔๒), หน้า ๓๓.

^{๑๒}อินทิรา บุญยาทร, หลักการสอน, (กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๔๒), หน้า ๑๗๙.

^{๑๓}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด, (กรุงเทพฯ : ศุภสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓), หน้า ๓๖-๓๗.

๑๐. กิจกรรมศูนย์วิทยาการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

๑๑. กิจกรรมการวัดและประเมินผลที่เสริมสร้างศักยภาพผู้เรียน

สนิท สัตโยภาส^{๑๔} กล่าวว่ากิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีแนวคิดมุ่งให้ผู้เรียน มีบทบาท มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากขึ้น ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ด้วยการให้ลงมือกระทำ ได้คิดวิเคราะห์ ได้ปฏิบัติได้แก้ปัญหา และได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยอยู่บนพื้นฐานของความสนใจความสามารถและศักยภาพของผู้เรียนเอง รวมทั้งมุ่งให้ผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงด้วย

ปานรวี ยงยุทธวิชัย^{๑๕} กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมหรือประสบการณ์ต่างๆ ที่ผู้สอนได้จัดให้ผู้เรียน เพื่อเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ กิจกรรมการเรียนการสอน คือ รูปแบบ วิธีการ การจัดกิจกรรม การเตรียมความพร้อม การนิเทศก์ การสอนเสริม การจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน หลักสูตรเป็นเพียงแนวทาง ถ้าปราศจากการสอนของผู้สอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียนจะไม่สามารถเจริญขึ้นตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การสอนที่ดีจะต้อง มีลำดับขั้นตอน มีกระบวนการและการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ๔ ประการ คือ

๑. การเรียนรู้เป็นกระบวนการมุ่งพัฒนาความมีเสถียรภาพทางสติปัญญา จึงต้องให้เสถียรภาพแก่ผู้เรียน ในการแสดงความคิดเห็นหรือใช้สติปัญญาเต็มที่

๒. การเรียนรู้เป็นกระบวนการเฉพาะตัวเนื่องจากว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งความสนใจและแบบแผนของการเรียนรู้ จึงต้องระลึกรวบรวมว่าไม่มีวิธีสอนใดที่จะใช้ได้ดีสำหรับผู้เรียนทุกคน

๓. การเรียนรู้เป็นกระบวนการผู้เรียนต้องเป็นผู้กระทำเอง ผู้สอนจึงจำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้มีโอกาสปะทะสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้อยู่เสมอ

๔. การเรียนรู้วิธีการเรียนเป็นสิ่งที่สำคัญกว่าการเรียนรู้เนื้อหาวิชาผู้สอนจึงไม่ควรมุ่งสืบทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนตลอดเวลา

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมตามแนวของหลักสูตรซึ่งจะต้องมีลำดับขั้นตอน สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พฤติกรรมของผู้สอนและกระบวนการอย่างเป็นระบบสำหรับผู้เรียน เป็นกระบวนการที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ของผู้สอนสู่ผู้เรียน เพื่อคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

๑. ความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

^{๑๔} สนิท สัตโยภาส, การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ, (เชียงใหม่ : สำนักงานวิจัยและบริการวิชาการสถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๓), หน้า ๓.

^{๑๕} ปานรวี ยงยุทธวิชัย, คู่มือการเขียนแผนการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อขอเลื่อนตำแหน่งอาจารย์ ๓, (กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมและพัฒนาก่อนการอ่านการเขียนแห่งประเทศไทย (สพท), ๒๕๔๖), หน้า ๓๘.

อาภรณ์ ใจเที่ยง^{๑๖} กล่าวว่า ความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีจุดมุ่งหมาย คือ

๑. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาไปพร้อมกัน

๒. เพื่อสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนทุกคนซึ่งแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน

๓. เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเรียนด้วยความเพลิดเพลิน ไม่เกิดความรู้สึกรู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียน

๔. เพื่อสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตร ให้ผู้เรียนได้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นและเกิดทักษะกระบวนการ

๕. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกและมีส่วนร่วมในการเรียน ผู้สอนจึงควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้ง เพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี^{๑๗} กล่าวว่า ความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีต่อการเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้

๑. กิจกรรมจะช่วยเร้าความสนใจของผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในบทเรียน

๒. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

๓. กิจกรรมช่วยส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบ

๔. กิจกรรมช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จสร้างความมั่นใจในตนเอง

๕. กิจกรรมจะช่วยขยายประสบการณ์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๖. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการของผู้เรียน

๗. กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหว รู้สึกสนุกสนาน

๘. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมทักษะและปลูกฝังเจตคติที่ดี

๙. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

๑๐. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมวินัยและความเป็นประชาธิปไตย

สรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ เป็นกิจกรรมทั้งของผู้เรียนและผู้สอนที่เหมาะสม เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แท้จริง เป็นกิจกรรมที่ดีจะสามารถส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนหลายด้าน เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้มีทักษะ มีความสุข เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนในขณะที่เรียน มีการปรับตัวในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะสมบูรณ์ จะต้องอาศัยการจัดกิจกรรมที่ดีเป็นสำคัญ และผู้สอนจึงต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้น่าสนใจ สอดคล้องกับวัย สติปัญญาและความสามารถของผู้เรียน

๒. จุดมุ่งหมายการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

^{๑๖} อาภรณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, หน้า ๗๑-๗๒.

^{๑๗} มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, หลักการสอน, หน้า ๙๖.

กรมวิชาการ^{๑๘} กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอน มีจุดมุ่งหมายที่สภาพความสำเร็จของผู้เรียนทุกคน แต่ผู้สอนมักพบว่าผู้เรียนบางคน บางกลุ่มในชั้นเรียน มีข้อบกพร่องในการเรียน เรียนได้ช้ากว่าเพื่อนหรือมีผลการเรียนต่ำกว่าระดับที่ควรจะเป็น หน้าที่ผู้สอนคือการช่วยเหลือชี้แนะด้วยวิธีการต่างๆ และให้ความสนใจให้การดูแลมากขึ้น คิดหาเทคนิควิธีการที่จะช่วยเหลือผู้เรียน ตามข้อบกพร่องของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนา ศักยภาพแสดงออกเต็มความสามารถ และนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในสังคมได้

อาภรณ์ ใจเที่ยง^{๑๙} กล่าวว่า จุดมุ่งหมายด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีดังนี้

๑. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาไปพร้อมกัน
๒. เพื่อสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนทุกคนที่มีแตกต่างกัน
๓. เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเรียนด้วยความสนุก และเกิดความรู้สึกรักอยากเรียน
๔. เพื่อสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตร ให้ผู้เรียนได้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นและเกิดทักษะกระบวนการ

๕. เพื่อเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก และมีส่วนร่วมในการเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี^{๒๐} กล่าวว่า จุดมุ่งหมายด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

๑. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมไปพร้อมๆ กัน
๒. เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเรียนด้วยความสนุกไม่เบื่อการเรียน
๓. เพื่อสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตร
๔. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน
๕. เพื่อส่งเสริมให้ได้ทำกิจกรรมตาม ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ กิจกรรมที่ผู้สอนดำเนินการ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน เพื่อมุ่งความเจริญทุกด้านให้แก่ผู้เรียน เพื่อเร้าให้ผู้เรียนได้แสดงออก เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อเป็นวิธีการแสวงหาความรู้วิธีการ

^{๑๘}กรมวิชาการ, ครูผู้เปลี่ยนโฉมการเรียนรู้อ : เอกสารลำดับที่ ๒ ชุดนวัตกรรมช่วยการเรียนการสอน , (กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ. ๒๕๓๙), หน้า ๘.

^{๑๙}อาภรณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, หน้า ๗๑-๗๒.

^{๒๐}มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, หลักการสอน, หน้า ๙๖-๙๗.

แก้ปัญหาด้วยตนเอง เพื่อจัดให้มีบรรยากาศที่รื่นรมย์ สนุก โดยจัดให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาศักยภาพแสดงออก เต็มความสามารถและเพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ขึ้นไปใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในสังคมได้

๒.๑.๒ องค์ประกอบด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี^{๒๑} กล่าวว่า องค์ประกอบด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมี ๓ ส่วน ดังนี้

๑. กิจกรรมการเรียนการสอนขั้นนำ เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะเร้าให้ผู้เรียนมีความสนใจในบทเรียนและอยากจะเรียนเนื้อหาต่อไปกิจกรรมในขั้นนี้จัดได้หลายรูปแบบ เช่น กิจกรรมการสนทนา กิจกรรมการใช้คำถาม กิจกรรมทางปัญญา กิจกรรมสาธิต กิจกรรม การเล่านิทาน กิจกรรมเกมจำลองสถานการณ์ กิจกรรมการร้องเพลง

๒. กิจกรรมการเรียนการสอนขั้นปฏิบัติเป็นกิจกรรมหลักของการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ กิจกรรมในขั้นนี้จัดได้หลายรูปแบบ เช่น กิจกรรมการอภิปราย กิจกรรมการบรรยาย กิจกรรมการอ่าน กิจกรรมการสังเกต และการจดบันทึก กิจกรรมการค้นคว้าในห้องสมุด กิจกรรมการทดลอง กิจกรรมการแสดงแบบต่างๆ และกิจกรรมการค้นคว้ารายงาน

๓. กิจกรรมการเรียนการสอนขั้นสรุป เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เรียนสรุปสิ่งที่ได้เรียนมาทั้งหมดอาจจัดกิจกรรมได้หลายรูปแบบ เช่น การสรุป การอภิปราย การทำรายงานกลุ่ม การเขียนเรียงความ เพื่อสรุปแนวคิดที่ได้เรียนไป การใช้สื่อทัศนูปกรณ์ เพื่อสรุปสาระสำคัญ การสนทนาซักถามระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน การใช้คำถาม การใช้เกม การมอบหมายงานให้ไปปฏิบัติการจัดแสดง การจัดนิทรรศการ การจัดป้ายนิเทศ การศึกษานอกสถานที่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนสามารถเลือกใช้กิจกรรมใดให้สัมพันธ์กับกิจกรรมใดก็ได้ตาม ความเหมาะสม เพียงแต่ให้เหมาะสมกับเนื้อหาของบทเรียน และให้บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้สอนควร ดำเนินการสอนตามลำดับขั้นตอน

สรุปได้ว่า องค์ประกอบด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอนขั้นนำ กิจกรรมการเรียนการสอนขั้นปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนการสอนขั้นสรุป ผู้สอน สามารถเลือกใช้กิจกรรมให้สัมพันธ์กับกิจกรรมใดก็ได้ เพียงแต่ให้เหมาะสมกับ เนื้อหาของ บทเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ และผู้สอนควรดำเนินการสอนตามลำดับขั้นตอน

พันทิพา อุทัยสุข^{๒๒} ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนไว้ สอดคล้องกันว่ามี ๓ ขั้นตอน คือ

๑. ขั้นการเตรียมการสอน เป็นการวางแผนการสอน ออกแบบกิจกรรม การสอน กำหนดจุดมุ่งหมาย

^{๒๑} มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, หลักการสอน, หน้า ๙๗-๙๘.

^{๒๒} พันทิพา อุทัยสุข.(๒๕๓๙).การสอนคณิตศาสตร์ “การจัดระบบการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์”

๒. ขั้นการดำเนินการเรียนการสอน เป็นการปฏิบัติการตามแผนการสอนที่วางไว้

๓. ขั้นการประเมินผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายเพื่อทราบว่านักเรียนมีพฤติกรรมเกิดการเรียนรู้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^{๒๓} ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วย เนื้อหาวิชา ทักษะกระบวนการและการประเมินผล สมคิด สร้อยน้ำ^{๒๔} ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนสำคัญต่อไปนี้

๑. ครูหรือผู้สอน เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญยิ่งในการสอน เพราะจะทำให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การเตรียมการสอนของครูจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง คุณภาพของผู้เรียนนั้นจะมีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพในการสอนของครูโดยตรง

๒. นักเรียนหรือผู้เรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการสอนและจะขาดไม่ได้เพราะถ้าหากไม่มีผู้เรียนการเรียนการสอนจะไม่เกิดขึ้น ครูจำเป็นจะต้องรู้จักผู้เรียนก่อน และองค์ประกอบที่เกี่ยวกับผู้เรียน

๓. หลักสูตรประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้บรรลุจุดหมายปลายทางที่ต้องการส่วนสำคัญของหลักสูตร ได้แก่ จุดประสงค์ของการเรียนการสอน เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียน การวัดผลและประเมินผล

๔. วิธีสอน วิธีการที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งใช้เทคนิคการสอน เนื้อหาวิชาและสื่อการสอน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของการสอนในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นั้น ผู้สอนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีสอนแบบต่าง ๆ

๕. สื่อการสอน สื่อการสอนจัดว่าเป็นองค์ประกอบของการเรียนการสอนเป็นตัวกลางที่ช่วยให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ของการสอนได้รวดเร็วขึ้น ปัจจุบันสื่อการสอน หมายถึง วัตถุ สิ่งของ บุคคล ตลอดจนเทคนิคและวิธีการ

๖. การประเมินผล การเรียนการสอนจะบรรลุจุดประสงค์ของการสอนหรือไม่นั้น ผู้สอนสามารถทราบได้จากการประเมินผล ซึ่งการประเมินผลจะต้องประเมินผลทั้งผู้เรียนและระบบการสอนของครูว่าเป็นอย่างไรมีข้อบกพร่องอย่างไร เพื่อที่จะได้ทำการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับนักวิชาการและนักการศึกษาที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัยซึ่งเป็นสาระสำคัญของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ

๑. การวางแผนการสอน การดำเนินงานใด ๆ ก็ตามต้องมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าโดยเฉพาะแผนการสอนจะทำให้มีประโยชน์ต่อครูผู้สอนดีขึ้นและมีความมั่นใจในการสอนมาก

^{๒๓} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (๒๕๔๒). หลักสูตรและการจัดการการมัธยม. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี

^{๒๔} สมคิด สร้อยน้ำ. (๒๕๔๒). หลักการสอน. อุดรธานี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุดรธานี.

ขึ้น เพราะครูต้องเตรียมการวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้าจึงทำให้การสอนมีความสัมพันธ์
ต่อเนื่องกันรวมทั้งจุดประสงค์ของบทเรียนและเนื้อหากิจกรรม

การเรียนการสอน เพราะครูสามารถทราบได้จากแผนการสอนว่าผู้เรียนได้เรียน
อะไรบ้างและสอนอะไรไปแล้ว ครั้งต่อไปควรนำสิ่งไหนมาสอนผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงข้อบกพร่อง
ต่าง ๆ ในการสอนครั้งต่อไป

สุพิน บุญชูวงศ์^{๒๕} ได้กล่าวว่า การวางแผนการสอน การทำกิจกรรมใด ๆ ไม่ว่าจะ
จะใหญ่หรือเล็กถ้าต้องการประสิทธิภาพมีการคิดล่วงหน้าว่าจะทำอะไรก่อนหลัง ถ้าเป็นกิจกรรม
ใหญ่ ๆ ก็บันทึกความคิดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นการเตือนความจำแม้แต่เรื่องเล็ก ๆ หากมี
การวางแผนไว้เป็นอย่างดีก็จะทำให้งานบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ได้

เอกศักดิ์ บุตรลับ^{๒๖} ได้กล่าวว่า การวางแผนการสอนในการทำงานทุกอย่าง สิ่ง
หนึ่งซึ่งน่าจะต้องมาเป็นอันดับแรกก็คือ การวางแผนและการเขียนแผนนั้นออกมาให้ปรากฏเป็น
ลายลักษณ์อักษร ในการจัดการเรียนการสอนก็เช่นเดียวกัน ครูจะต้องมีเทคนิคและวิธีการสอนที่
มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์^{๒๗} ได้กล่าวว่า การวางแผนการสอนเป็นการเตรียมการ
สอนวิชาหนึ่งวิชาใดล่วงหน้า โดยวิเคราะห์หลักสูตรและเอกสารหลักสูตรต่าง ๆ แล้วนำมาสร้าง
เป็นกำการสอนและแผนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

กาญจนา บุญส่ง^{๒๘} ได้กล่าวว่า การวางแผนการสอน การสอนเป็นทั้งศาสตร์และ
ศิลป์ ดังนั้นผู้สอนต้องมีเทคนิควิธีในการจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและการสอนจะมี
ประสิทธิภาพได้นั้น ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์อย่างลึกซึ้ง

วัฒนาพร ระวังทุกข์^{๒๙} ได้กล่าวว่า การวางแผนการสอน แผนการ โครงการที่
จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นการเตรียมการสอน
อย่างเป็นระบบและเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์การ
เรียนรู้และจุดหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อรุณี สถิตภาคีกุล^{๓๐} ได้กล่าวว่า การวางแผนการสอน เอกสารที่แสดงถึงการ
เตรียมการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้งของครูไว้ล่วงหน้า โดยระบุถึงจุดหมาย เนื้อหาการจัด
กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อที่ใช้การวัดผลไว้อย่างสอดคล้อง

^{๒๕} สุพิน บุญชูวงศ์. (๒๕๓๕). หลักการสอน. กรุงเทพฯ : แสงสุทธิการพิมพ์

^{๒๖} เอกศักดิ์ บุตรลับ. (๒๕๓๗). ครูและการสอน. เพชรบุรี : ครูศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี

^{๒๗} ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (๒๕๓๙). การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ กรุงเทพฯ : โรง

พิมพ์

อัสสัมชัญ

^{๒๘} กาญจนา บุญส่ง. (๒๕๔๒). หลักการสอน. เพชรบุรี : สถาบันราชภัฏเพชรบุรี.

^{๒๙} วัฒนาพร ระวังทุกข์. (๒๕๔๑). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์ต้นอ้อ

^{๓๐} อรุณี สถิตภาคีกุล. (๒๕๔๒). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. นครราชสีมา :
สถาบันราชภัฏนครราชสีมา

นิรมล ศตวุฒิ และคณะ^{๓๑} ได้กล่าวว่า การวางแผนการสอน คือ การกำหนดแนวทางหรือการกำหนดทิศทางหรือการกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่บรรจุประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระสำคัญจุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผล เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรืออีกนัยหนึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นคู่มือการสอนหรือเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้สอนดำเนินการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร จุดประสงค์เนื้อหาวิชาและการวัดผลและประเมินผล

สรุปได้ว่า การวางแผนการสอน คือ การนำกระบวนการและนวัตกรรมด้านการเรียนการสอนมาวางแผนการสอนมาวางแผนล่วงหน้าเพื่อเตรียมลงมือปฏิบัติจริงโดยให้เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชา สภาพปัญหา ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน โดยผู้สอนต้องเตรียมเนื้อหาวิชา สื่อการเรียนการสอน วิธีสอน ลำดับชั้นการสอน วัสดุอุปกรณ์การวัดผล และประเมินเพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๑. ความหมายด้านหลักสูตร

อมรา เล็กเริงสินธุ์^{๓๒} กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง สิ่ง ๕ ประการ ต่อไปนี้ ๑) รายวิชาที่ใช้สอน ๒) มวลประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียน ๓) แผนงานหรือโครงการซึ่งเป็นข้อกำหนดในการจัดการศึกษา ๔) กิจกรรมการเรียนการสอน ๕) สื่อกลางในการนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทาง

อึ้ง บั้วศรี^{๓๓} กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แผนซึ่งใช้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระกิจกรรม และมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้

ชูศรี สุวรรณโชติ^{๓๔} กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทุกชนิดที่ผู้สอนสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้พัฒนาตนเองให้เป็นมวลมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนที่มีคุณภาพในอนาคต ตามเจตนารมณ์ของหลักการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รุจิรุ้ ภูสาระ และจันทรานี สงวนนาม^{๓๕} กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แผนการเรียนประกอบด้วยเป้าหมาย และจุดประสงค์ที่จะนำเสนอและจัดการเนื้อหาซึ่งจะรวมถึงแบบของการเรียนการสอนตามจุดประสงค์ และท้ายที่สุดจะต้องมีการประเมินผลลัพธ์ของการเรียน

สุรพล พุฒคำ^{๓๖} กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แผน ประสบการณ์ที่มีผู้มีส่วนได้เสียร่วมกันจัดทำขึ้น เพื่อให้ สถานศึกษานำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ได้

^{๓๑} นิรมล ศตวุฒิและคณะ. (๒๕๔๔). ประสบการณ์ภาคสนามในการพัฒนาหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

^{๓๒} อมรา เล็กเริงสินธุ์, หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา, (กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๐), หน้า ๕.

^{๓๓} อึ้ง บั้วศรี, ทฤษฎีหลักสูตร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : ธนรัช, ๒๕๔๒), หน้า ๖.

^{๓๔} ชูศรี สุวรรณโชติ, หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร, (กรุงเทพฯ : ทิชซิ่งเอ็ด, ๒๕๔๔), หน้า ๔๑.

^{๓๕} รุจิรุ้ ภูสาระ และจันทรานี สงวนนาม, การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา, (กรุงเทพฯ : บุ๊คพอยท์, ๒๕๔๕), หน้า ๗๗.

อุทัย บุญประเสริฐ^{๓๗} อธิบายว่า หลักสูตรไม่ได้หมายถึงเรื่องการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน หรือกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีในห้องเรียน หรือกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีในห้องเรียนเท่านั้นแต่หมายถึงการจัดให้ผู้เรียนหรือเด็ก เกิดการเรียนรู้ (Learning) จัดให้ทีประสบการณ์ (Experience) และจัดให้มีสิ่งจำเป็นพื้นฐาน สำหรับประสบการณ์ และการเรียนรู้ของเด็ก หลักสูตรเป็นกระบวนการและแผนงานที่ทำการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนทุกคน ให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ ทำให้เป็นพลเมืองดี ตามที่สังคมปรารถนา

สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง ประมวลประสบการณ์ทุกชนิดที่ผู้สอนสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนทั้งโดยตรงและ โดยอ้อม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้พัฒนาตนเองให้เป็น มวลมนุษย์ที่มีสมบูรณ์เป็นคนที่มีความคุณภาพในอนาคต ตามเจตนารมณ์ของหลักการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒. ความสำคัญด้านหลักสูตร

อมรา เล็กเริงสินธุ์^{๓๘} กล่าวว่า ความสำคัญด้านหลักสูตร คือ หลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญในการที่จะทำการจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมาย และเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าการจัดการศึกษาของแต่ละประเทศเน้นหนักไปทางใด

อึ้ง บั้วศรี^{๓๙} กล่าวว่า ความสำคัญด้านหลักสูตร ได้แก่

๑. หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนารมณ์หรือเป้าประสงค์ของการศึกษาของชาติลงสู่การปฏิบัติ

๒. หลักสูตร คือ สิ่งที่เอาความมุ่งหมาย และนโยบายการศึกษาไปแปลงเป็นการกระทำพื้นฐานในโรงเรียนหรือสถานศึกษา

๓. หลักสูตร คือ หัวใจของการศึกษา เพราะถ้าปราศจากหลักสูตรแล้วการศึกษาก็ย่อมดำเนินไปไม่ได้

๔. หลักสูตร เป็นการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อให้แน่ใจว่าเยาวชนในแต่ละวัยและแต่ละระดับการศึกษา ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกัน

๕. หลักสูตร เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นแนวทางในการจัดมวลประสบการณ์แก่ผู้เรียน

๖. หลักสูตร เป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียนว่าจะได้รับการศึกษาตามที่มุ่งหวังไว้

๗. หลักสูตร เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์แก่ผู้เรียน และหวังได้ว่าผู้เรียนแต่ละสาขาแต่ละระดับการศึกษาจะได้รับการศึกษาในแนวเดียวกัน ไม่ว่าในการปฏิบัติผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์แตกต่างกัน

^{๓๖} สุรพล พุฒคำ, "การศึกษารูปแบบการบริหารโปรแกรมวิชาในสถาบันราชภัฏเขตภูมิภาคกลาง", วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕), หน้า ๔๓.

^{๓๗} อุทัย บุญประเสริฐ, การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๕.

^{๓๘} อมรา เล็กเริงสินธุ์, หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา, หน้า ๑๙-๒๐.

^{๓๙} อึ้ง บั้วศรี, ทฤษฎีหลักสูตร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, หน้า ๙.

ชูศรี สุวรรณโชติ^{๕๐} กล่าวว่า การใช้หลักสูตร คือการที่โรงเรียนดำเนินการเกี่ยวกับการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร การกำหนดยุทธศาสตร์ ในการดำเนินงานการกำหนดผู้รับผิดชอบการใช้หลักสูตร การปฏิบัติตามหลักสูตรและการติดตามประเมินการใช้หลักสูตร

สรุปได้ว่า ความสำคัญด้านหลักสูตรคือ หลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ ให้ความรู้ทักษะความสามารถ ตลอดจนพัฒนาส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนที่เหมาะสมและเป็นไปตามจุดหมายของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๓. องค์ประกอบด้านหลักสูตร

องค์ประกอบด้านหลักสูตรสามารถทำให้มองเห็นโครงสร้างของหลักสูตรได้ทั้งระบบ เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ความหมายของหลักสูตรสมบูรณ์ขึ้น มีนักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงองค์ประกอบด้านหลักสูตรไว้ ดังนี้

อมรา เล็กเริงสินธุ์^{๕๑} กล่าวว่าองค์ประกอบด้านหลักสูตรพื้นฐาน มี ๔ ส่วน ได้แก่

๑. จุดมุ่งหมาย (Objective) เป็นทิศทางของการจัดการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เกิดทราบว่า จะพัฒนาผู้เรียนไปลักษณะใดจะดำเนินการแก้ปัญหาและสนองความต้องการของสังคมและผู้เรียนได้อย่างไร

๒. เนื้อหาวิชาและกระบวนการเรียนรู้ (Content) เป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เนื้อหาที่สมบูรณ์จะผนวกความรู้ ประสบการณ์ ค่านิยมทัศนคติเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้ทั้งเรียนรู้ พัฒนานิสัย ระบบความคิด และการกระทำที่เหมาะสม

๓. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) เป็นองค์ประกอบส่วนที่สามที่จะทำให้หลักสูตรกลายเป็นการปฏิบัติมากขึ้น การนำหลักสูตรไปใช้รวมถึงกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง แต่กิจกรรมที่สำคัญที่สุดได้แก่ การเรียนการสอน ผู้สอนจึงมีบทบาทที่สำคัญในการใช้หลักสูตร ถ้าผู้สอนศึกษาหลักสูตรจนเข้าใจถ่องแท้สามารถนำไปใช้ได้ ย่อมจะทำให้หลักสูตรเกิดสัมฤทธิ์ผลได้

๔. การประเมินผล (Evaluation) เป็นองค์ประกอบสุดท้าย หลังจากที่น่าหลักสูตรไปใช้แล้วจะต้องมีการประเมินผลว่า การนำหลักสูตรไปใช้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อจะนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อึ้ง บั้วศรี^{๕๒} กล่าวว่า องค์ประกอบด้านหลักสูตร ได้แก่

๑. เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา (Education Goals and Policies) หมายถึง สิ่งที่รัฐต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

๒. จุดหมายด้านหลักสูตร (Curriculum Aims) หมายถึง ผลส่วนรวมที่ต้องการเกิดแก่ผู้เรียน หลังจากเรียนจบหลักสูตรแล้ว

^{๕๐} ชูศรี สุวรรณโชติ, หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร, หน้า ๒๒๐.

^{๕๑} อมรา เล็กเริงสินธุ์, หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา, หน้า ๘.

^{๕๒} อึ้ง บั้วศรี, ทฤษฎีหลักสูตร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, หน้า ๘.

๓. รูปแบบและโครงสร้างด้านหลักสูตร (Types and Structures) หมายถึง ลักษณะและแผนที่แสดงการแจกแจงวิชาหรือกลุ่มวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์
๔. จุดประสงค์ของวิชา (Subject Objectives) หมายถึง ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากได้เรียนวิชานั้นๆ ไปแล้ว
๕. เนื้อหา (Content) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นแล้ว
๖. จุดประสงค์การเรียนรู้ (Instructional Objective) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้ทักษะและความสามารถหลังจากที่ได้เรียนรู้ตามเนื้อหาที่กำหนด
๗. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional Strategies) หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีลักษณะ เพื่อให้เกิดบรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้
๘. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การประเมินผลการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและหลักสูตร
๙. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (Curriculum Materials and Instruction media) เอกสารสิ่งพิมพ์ แผนฟิล์ม แถบวีดิทัศน์และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษาเทคโนโลยี และอื่นๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน
- กรมวิชาการ^{๔๓} กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วยสาระสำคัญ ๘ ประการ ดังนี้
๑. หลักการ เป็นทิศทางหรือแนวทางที่จะบอกหรือนำไปสู่จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
 ๒. จุดหมาย เป็นความต้องการของการจัดการศึกษา หรือของสังคมที่จะให้ผู้เรียนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
 ๓. โครงสร้าง เป็นส่วนกำหนดกลุ่มวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร มีทั้งบังคับและส่วนที่ให้เลือกเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจ
 ๔. จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นข้อกำหนดเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะหรือทัศนคติแต่ละรายวิชา
 ๕. เนื้อหาของรายวิชาเป็นข้อกำหนดเนื้อหาและประสบการณ์ต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุถึงจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่กำหนดไว้
 ๖. สื่อการเรียนเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชาได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น
 ๗. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการจัดกิจกรรมหรือกำหนดวิธีสอนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักทำและรู้จักแก้ปัญหาต่าง ๆ

^{๔๓}กรมวิชาการ, แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา, (กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา, ๒๕๔๓), หน้า ๔.

๘. การประเมินผล เป็นการตรวจสอบนักเรียนว่ามีความรู้ความเข้าใจ และความสามารถตาม จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่สิ่งใดควรจะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไรหรือไม่

สรุปได้ว่า องค์ประกอบด้านหลักสูตรที่สำคัญ ได้แก่ จุดมุ่งหมายด้านหลักสูตร โครงสร้างด้านหลักสูตร เนื้อหาสาระด้านหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การจัดกิจกรรมการเรียน การสอน การวัดผลและประเมินผล หลักสูตรที่ดีควรมีความสอดคล้องกับสภาพทางสังคม และสิ่งแวดล้อม มีความเหมาะสมกับผู้เรียน ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนและมีความยืดหยุ่นสามารถนำไปใช้ได้สะดวก

๒. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการสอนให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะครูเป็นตัวเครื่องจักรสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนมีคุณภาพนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ดังนี้

สุพิน บุญชูวงศ์ ^{๔๔}ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่ผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมและทำให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดหมายที่ต้องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการออกแบบในการจัดประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและมีความเข้าใจต่อการเรียนในเรื่องนั้น

อาภรณ์ ใจเที่ยง ^{๔๕}ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนเพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุสู่จุดประสงค์การสอนที่กำหนด

จรัส กาอินทร์ ^{๔๖}ได้ยกตัวอย่างว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนาไว้ดังนี้

๑. การวิจารณ์ข่าวและเหตุการณ์
๒. การเล่าเรื่องจากประสบการณ์จริง
๓. การแสดงบทบาทสมมติ
๔. การเชิญวิทยากรมาบรรยาย
๕. การยกตัวอย่างจากนิทานหรือตัวละครในวรรณคดี
๖. ใช้กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด มุ่งเน้นการสร้างคุณธรรม
๗. เกมต่าง ๆ
๘. พิธีกรรมทางศาสนา
๙. การร่วมกันทำงานกลุ่ม
๑๐. การอภิปรายรายการไต่สวน
๑๑. เพลงและบทกลอน

^{๔๔} สุพิน บุญชูวงศ์. (๒๕๓๕). หลักการสอน. กรุงเทพฯ : แสงสุทธิการพิมพ์

^{๔๕} อาภรณ์ ใจเที่ยง.(๒๕๓๗).หลักการสอน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์

^{๔๖} จรัส กาอินทร์. (๒๕๔๐). ปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง.

๑๒. การประกวดต่าง ๆ เช่น วาดภาพ มารยาท ควรเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้เด็กสนใจปฏิบัติตนเป็นคนดี

ศุภวัฒน์ เอ็มโอช^{๔๗} ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ว่า ดังนี้
พิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

๒. ไม่มีดีหลักสูตรเป็นบรรทัดฐานตายตัว แต่ต้องสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์

๓. มีการเตรียมการสอนล่วงหน้า จะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่น บรรลุจุดมุ่งหมายได้

๔. ต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน นั่นคือ จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการกระทำ และให้ได้รับประสบการณ์ตรงมากที่สุด เน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักทำและรู้จักแก้ปัญหา เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นนิสัยติดตามผู้เรียนไป สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และทำให้การเรียนมีความหมายมากยิ่งขึ้น

๕. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ทั้งทางด้านพันธุกรรม วยความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งล้วนแต่เป็นตัวแปรในการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนจะเกณฑ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เท่ากันทั้งหมดคงเป็นไปได้ต้องค้นหาเทคนิควิธีการในการจัดกิจกรรม ประสบการณ์ สื่อการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน

๖. ส่งเสริมความเจริญงอกงามให้แก่ผู้เรียนให้ครบทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ และด้านร่างกาย มิฉะนั้นแล้วผู้เรียนจะพัฒนาไปได้ไม่ดีเท่าที่ควร

๗. ควรเริ่มจากการเรียนรู้สิ่งใกล้ตัวไปหาสิ่งไกลตัว จากบทเรียนที่ง่ายไปหายาก หรือเริ่มจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปหาสิ่งที่เป็นนามธรรม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้

๘. ควรเริ่มจากตัวอย่างไปหาเกณฑ์ จะทำให้ผู้เรียนสามารถค้นหาข้อสรุป หรือค้นหาความจริงได้รวมทั้งเกิดความคิดรวบยอดได้ดีด้วย เช่น การสอนวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น

๙. ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม ให้ผู้เรียนรู้จักอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยฝึกความรับผิดชอบความเป็นผู้นำและผู้ตาม อันประกอบด้วยภาวะธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรม ซึ่งผู้เรียนจะได้นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป

๑๐. ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการแสดงความคิดเห็น ผู้สอนควรใจกว้าง ยอมรับฟังคำถาม และความคิดเห็นของผู้เรียน ไม่ควรแสดงท่าทางเบื้อหน่ายหรือตัดบท ส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น งานศิลปะ ภาษา ดนตรี เป็นต้น

๑๑. สร้างบรรยากาศให้เหมาะสมแก่การเรียนรู้ ทั้งในแง่สิ่งแวดล้อมและอารมณ์ของผู้เรียน เช่น การจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ห้องเรียนให้สะอาด สวยงามและร่มรื่น ผู้สอนควรมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม มีอารมณ์ดี เป็นกันเองกับผู้เรียน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน เป็นต้น

^{๔๗} ศุภวัฒน์ เอ็มโอช.(๒๕๓๙). หลักการสอน. จันทบุรี. : สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี.

๑๒. ต้องมีการเสริมแรงให้แก่ผู้เรียน เนื่องจากมนุษย์ทุกคนต้องการกำลังใจในการดำเนินงานเสมอ ผู้สอนไม่ควรจะละเลยในการให้กำลังใจแก่ผู้เรียน อาจเป็นการให้รางวัล คำชมเชยหรือแสดงออกด้วยท่าทางการยอมรับ ไม่เบื่อหน่าย

๑๓. การสอนเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ดังนั้น ผู้สอนควรคิดดัดแปลงกระบวนการสอนให้หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนสนใจ

สมคิด สร้อยน้ำ^{๔๘} ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดประสบการณ์และเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุประสงค์ที่กำหนดไว้ในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง

วัฒนาพร ระวังทุกข์^{๔๙} ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง สภาพการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นเพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย หรือจุดประสงค์การเรียนการสอนที่กำหนด การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับจัดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เนื้อหาและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ

ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช^{๕๐} ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดสภาพการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ตามหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ ครูผู้สอนควรต้องคิดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย

นอกจากนี้กรมวิชาการได้ยกตัวอย่างนำเสนอลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ เช่น มุ่งให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและชี้แจงลักษณะที่นำสมัยในหลักพระพุทธศาสนา มุ่งสนองความต้องการและช่วยแก้ปัญหาของบุคคลและสังคมจัดให้มีระบบ การฝึกอบรมตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ให้มีความสอดคล้องกับเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย ในสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กและพิธีกรรมต่าง ๆ

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ การลงมือปฏิบัติจริงในด้านการจัดการเรียนการสอน และจัดสภาพการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จริงและเกิดทักษะในกระบวนการต่าง ๆ ตลอดจนผู้เรียนได้นำองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยเน้นการปฏิบัติจริง

๒.๑.๔ แนวคิดเกี่ยวกับผู้สอน

๑. ความหมายด้านผู้สอน

อาภรณ์ ใจเที่ยง^{๕๑} กล่าวว่า ผู้สอนหรือครู หมายถึง บุคลากรวิชาชีพผู้ทำหน้าที่สอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการ

^{๔๘} สมคิด สร้อยน้ำ. (๒๕๔๒). หลักการสอน. อุดรธานี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุดรธานี

^{๔๙} วัฒนาพร ระวังทุกข์. (๒๕๔๑). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ต้นอ้อ

^{๕๐} ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช. (๒๕๔๔). คู่มือการเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ฟลิทส์เซ็นเตอร์

^{๕๑} อาภรณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏนคร, ๒๕๔๐), หน้า ๔.

เรียนการสอนที่ขาดไม่ได้ บุคลิกภาพและความสามารถของผู้สอน มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนควรมีบุคลิกภาพที่ดีและรู้จักเลือกใช้วิธีสอนที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้

ทิตินา แชมมณี^{๕๒} กล่าวว่า ผู้สอนหมายถึง บุคคลผู้มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนหลายประการ คือ มีความรู้ความเข้าใจในสาระที่สอน ความสามารถในการสอน ความตั้งใจสอน เจตคติต่อการสอน ความรู้สึกต่อตัวผู้เรียน สภาพจิตใจของผู้สอนแรงจูงใจในการสอน สุขภาพของผู้สอน ความพร้อมของผู้สอน บุคลิกลักษณะของผู้สอนสิ่งเหล่านี้มีผลต่อการจัดการเรียนการสอน และต่อพฤติกรรมการสอนของผู้สอน ส่งผลถึงกระบวนการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียน

กระทรวงศึกษาธิการ^{๕๓} กล่าวว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ. ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ บัญญัติไว้ว่า ผู้สอน หมายถึง ครูและคณาจารย์ในสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ครู หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน คณาจารย์ หมายความว่า บุคลากรผู้ทำหน้าที่หลักทางด้านการสอนและการวิจัย ในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับปริญญาของรัฐและเอกชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี^{๕๔} กล่าวว่า ครูผู้สอน หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถและบุคลิกภาพดี มีการปรับปรุงเทคนิคและวิธีสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวัตถุประสงค์ของบทเรียนตลอดจนตัวของผู้เรียนเอง

ชูเกียรติ โพธิ์มัน^{๕๕} กล่าวว่า ผู้สอน หมายถึง ผู้ทำหน้าที่สอนต้องมีบุคลิกภาพดี มีการแสดงออกทางกาย และความคิดที่ดี เช่น มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพมีร่างกายที่แข็งแรงการแต่งกายสุภาพเรียบร้อย เป็นคนมีเหตุมีผลและมีกิริยาท่าทางที่เหมาะสมและผู้สอนยังต้องมีสมรรถภาพในด้านวิชาชีพ ได้แก่ ความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนได้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนและเข้าใจหลักสูตรเป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า ผู้สอน หมายถึง ทรัพยากรบุคคลซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนเป็นผู้มีส่วนสร้างบรรยากาศการจัดการเรียนการสอน

๒. ลักษณะของผู้สอนที่ดี

ทิตินา แชมมณี^{๕๖} กล่าวว่า ลักษณะของผู้สอนที่ดี คือ

^{๕๒}ทิตินา แชมมณี, ศาสตร์การสอน, หน้า ๑๗.

^{๕๓}กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติพระพุทธศาสนาแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี ภาค ๒, (กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖), หน้า ๓.

^{๕๔}มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, หลักการสอน, (ลพบุรี : คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๗), หน้า ๘.

^{๕๕}ชูเกียรติ โพธิ์มัน, นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา, (ลพบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๘), หน้า ๑๕.

^{๕๖}ทิตินา แชมมณี, บทบาทของครูและผู้เรียนในการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามโมเดลซิปปา (CIPPA MODEL), วารสารวิชาการ, ๒๕๔๒, หน้า ๒๖.

- พิจารณา
๑. ไม่แสดงความก้าวร้าวต่อผู้เรียน
 ๒. มีทักษะในการใช้วิธีการแบบประชาธิปไตย ให้สิทธิเสรีภาพแก่ผู้เรียนในการ
- ปฏิบัติงานเพื่อผลสำเร็จด้วยวัตถุประสงค์นั้น ๆ
๓. ยอมรับผู้เรียนอย่างแท้จริง
 ๔. เข้าใจพฤติกรรมของผู้เรียน
 ๕. มีความจริงใจต่อผู้เรียน
 ๖. มีอารมณ์ขัน มีอารมณ์ดี มองผู้เรียนและสิ่งต่างๆ ในแง่ดี
 ๗. เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน
- ชาญชัย อาจินสมาจาร^{๕๗} กล่าวว่า ผู้สอนที่ดีควรมีลักษณะ ดังต่อไปนี้
๑. พอใจในการสอน ชอบสมาคมและชอบทำงานร่วมกับผู้เรียน
 ๒. มีความรู้เพียงพอเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปและธรรมชาติของผู้เรียน
 ๓. เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการศึกษา ซึ่งคนมีส่วนร่วมและพยายาม
 ๔. รู้วิธีแนะแนวทางในการเรียน มีความรู้ความสามารถที่จะใช้วิธีสอนต่างๆ ให้
- ได้ผลดี
๕. มีความรู้ดีเป็นพิเศษในวิชาที่ตนรับผิดชอบสอน
 ๖. สามารถสร้างบรรยากาศในห้องเรียน ผู้สอนและผู้เรียนยกย่องนับถือกัน
 ๗. เป็นผู้แสวงหาความเจริญในด้านงานอาชีพใฝ่ตนแสวงหาวิธีที่จะปรับปรุงตน
- เพื่อให้เกิดความชำนาญและมีประสิทธิภาพในงานของตนอย่างรอบคอบ และให้ความร่วมมือกับเพื่อนผู้สอนด้วยกัน
- พระมหาดิศร ธีรสีโล^{๕๘} กล่าวว่า พระบรมราชาโฆวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ได้พระราชทานแก่ครูอาวุโสในโอกาสที่เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานเข็มเครื่องหมายเชิดชูเกียรติมีข้อความที่เกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดีไว้ตอนหนึ่งว่า ครูที่แท้นั้น ต้องเป็นผู้กระทำแต่ความดี คือ
๑. ต้องหมั่นขยันและอุตสาหะพากเพียร
 ๒. ต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ
 ๓. ต้องหนักแน่น อดกลั้นและอดทน
 ๔. ต้องรักษาวินัย สำรวมระวังความประพฤติของตนให้อยู่ในระเบียบแบบแผน
- อันดีงาม
๕. ต้องปลื้มปลื้มใจออกจากความสบายและความสนุกรื่นเริง ที่ไม่ควรแก่
- เกียรติภูมิ
๖. ต้องตั้งใจให้มั่นคงและแน่วแน่

^{๕๗} ชาญชัย อาจินสมาจาร, สุตยอดเทคนิคสู่ครูมืออาชีพ, (กรุงเทพฯ : จรัสสินทวงศ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๙๙-๒๐๐.

^{๕๘} พระมหาดิศร ธีรสีโล, คุณธรรมสำหรับครู, (กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), ปกหลัง.

๗. ต้องซื่อสัตย์รักษาความจริงใจ
๘. ต้องเมตตาหวังดี
๙. ต้องวางใจเป็นกลางไม่ปล่อยไปตามอำนาจคติ และ
๑๐. ต้องอบรมปัญญาให้เพิ่มพูนสมบูรณ์ขึ้นทั้งในด้านวิทยาการความรู้ในเหตุผล พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตฺโต)^{๔๙} กล่าวว่า ลักษณะของผู้สอนหรือครูดีตาม แนวความคิดทางศาสนา สรุปลงได้ดังต่อไปนี้
๑. บีโย นำรัก คือมีเมตตากรุณา ใส่ใจคนและประโยชน์สุขของเขาเข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกละเมตตาเป็นกันเอง ชวนใจผู้เรียนให้อยากเข้าไปปรึกษาได้ถาม
 ๒. ครู นำเคารพ คือ เป็นผู้หนักแน่น ถือหลักการเป็นสำคัญ และมีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกรับรอง เป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย
 ๓. ภาวนีโย นำเจริญใจ คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง และเป็นผู้ฝึกฝน ปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นที่น่ายกย่องควรเอาอย่าง ทำให้ศิษย์เอยอ้างและลึกถึงด้วยความซาบซึ้ง มั่นใจ และภาคภูมิใจ
 ๔. วตตา รู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี
 ๕. วจนนุกุโหม อุดหนุนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามแม้จุกจิก ตลอดจนคำล่วงเกินและคำตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ อุดหนุนฟังได้ ไม่เบื่อหน่าย ไม่เสีย อารมณ์
 ๖. คมภีรณจ กถิ กตดา แถลงเรื่องล้าลึกได้ คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆที่ยุ่งยาก ลึกซึ้งให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป
 ๗. โน จฏฐาเน นิโยชเย ไม่ชักนำในอฐาน คือ ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย หรือ เรื่องเหลวไหล
- พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปนฺโน)^{๖๐} กล่าวว่า ผู้สอนที่ดีต้องประกอบด้วย ลักษณะ ๔ ประการ คือ ๑. มีความรู้ดี ๒. มีการสอนดี ๓. มีการปกครองดี และ ๔. มีความประพฤติดี และผู้สอนที่ดีจึงต้องประกอบด้วย ๓ สู่, ๔ เต็ม ดังนี้ ๑. สุวิชาโน มีความรู้ดี ๒. สุสาสโน สอนดี มีเทคนิค ตั้งใจสอน ๓. สุปฏิปนโน มีความประพฤติดี และ ๑. สอนให้เต็มหลักสูตร ๒. สอนให้เต็มเวลา ๓. สอนด้วยความเต็มใจ และ ๔. สอนเต็มความสามารถ
- สรุปได้ว่า ลักษณะที่ดีของผู้สอน ได้แก่ องค์ประกอบทางกายภาพของผู้สอนเป็น ลักษณะของผู้สอนที่แสดงออกให้ผู้อื่นรับรู้ได้เห็น เป็นสิ่งที่ผู้สอนแสดงออกหรือปฏิบัติแล้วเป็นที่ ยอมรับและยกย่องของสังคม เป็นลักษณะของผู้สอนที่เป็นวัฒนธรรมอันดีงาม เพราะเป็นผู้สอนที่มีความรู้ดี เป็นผู้สอนที่มีการสอนดี จัดเตรียมกระบวนการต่าง ๆ ของการเรียนการสอนครบถ้วน เป็นผู้สอน ไม่มีอคติ สนใจดูแลผู้เรียนทุกคนเสมอกัน มีเหตุผลเป็นประชาธิปไตย มีความเมตตา

^{๔๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ธรรมบุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯ : การศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๗), หน้า ๖๓.

^{๖๐} พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปนฺโน), หลักการสอนทั่วไป ; อบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๔ ปีที่ ๔, (ปทุมธานี : สื่อตะวัน, ๒๕๔๘), หน้า ๙๑.

กรุณา ให้คำแนะนำ ปรีกษาแก่เรียน มีความยุติธรรม ซื่อตรง มีสัมพันธภาพอันดีกับผู้เรียน เป็นผู้สอนที่มีความประพฤติดี ซื่อมั่นในตนเอง สำรวม น่าศรัทธา น่ารัก น่าเคารพ น่าเจริญใจ รู้จักพูด ให้ได้ผล อดทนต่อถ้อยคำ แกล้งเรื่องล้าลึกได้ ไม่ชักนำในอฐาน (ทางแห่งความเสื่อมเสีย/เรื่องเหลวไหล) สอนให้ด้วยความเต็มใจ สอนให้เต็มหลักสูตร สอนให้เต็มเวลา สอนให้เต็มความสามารถ

๓. บทบาทของผู้สอน

ทิสนา แคมมณี^{๖๑} กล่าวว่า บทบาทของผู้สอน คือ

๑. การเตรียมการสอน โดยศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจศึกษาหาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย วางแผนการสอน จัดเตรียมสื่อและวัสดุการเรียนการสอน

๒. การสอน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่เตรียมไว้ โดยมีการปรับแผนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์ที่เป็นจริง ดูแลให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ กระตุ้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่ สังเกตและบันทึกพฤติกรรม และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน เหตุการณ์ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้น ขณะทำกิจกรรมให้คำแนะนำและข้อมูลต่างๆ แก่ผู้เรียนตามความจำเป็น บันทึกปัญหา และข้อขัดข้องในการดำเนินกิจกรรม เพื่อการปรับปรุงกิจกรรมใหม่ขึ้น ให้การเสริมแรงผู้เรียนตามความเหมาะสม ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ข้อมูลเนื้อหาความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และให้ข้อเสนอแนะตามความเหมาะสม

กรมวิชาการ^{๖๒} กล่าวว่า บทบาทของผู้สอน มีดังนี้

๑. ปรับเปลี่ยนแนวคิดให้เอื้อต่อการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นตัวอย่างในการพัฒนาวิสัยในตนเอง

๒ พัฒนาตนเองเสมอให้มีความรู้ และความสามารถในการปลูกฝังค่านิยมที่ดี และจริยธรรมให้ผู้เรียน ให้ความรักความเมตตาต่อผู้เรียน

๓. ออกแบบการจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผลตามสภาพจริง

๔. ทำวิจัยในชั้นเรียนควบคู่กับการเรียนการสอนนำผลมาพัฒนาปรับปรุง

๕. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาทของผู้เรียน

๖. ช่วยให้ผู้เรียนยอมรับและพัฒนาตนเอง มีความเข้าใจตนเอง ยอมรับความรู้สึกของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองว่าเป็นคนมีคุณค่า

๗. ให้คำปรึกษาในด้านการเรียน การวางแผนชีวิต และแนวทางการพัฒนาตนเองสู่อาชีพ ช่วยให้ผู้เรียนตั้งจุดหมายในชีวิตตามสภาพความเป็นจริงที่เป็นไปได้

^{๖๑} ทิสนา แคมมณี, บทบาทของครูและผู้เรียนในการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามโมเดลซิปปา (CIPPA MODEL), วารสารวิชาการ, ๒๕๔๒, หน้า ๒๔- ๒๗.

^{๖๒} กรมวิชาการ, การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด, แนวทางสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓), หน้า ๗๖.

๘. ช่วยให้ผู้เรียนมีวุฒิภาวะ รู้จักข้อดีข้อเสียของตนเอง
 ๙. กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าเผชิญปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ
 ๑๐. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจลีลาการเรียนรู้ของตนเอง เข้าใจกระบวนการเรียนรู้ และรู้วิธีการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ใฝ่รู้อยู่เสมอ

๑๑. ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองประเมินตนเอง และ ทบทวนการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

๑๒. เป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียน เพื่อนครู และบุคลากรในโรงเรียน
 ชาญชัย อาจินสมาจาร^{๒๓} กล่าวว่า บทบาทของผู้สอน ผู้สอนมีหลายบทบาท กิจกรรมการสอนส่วนใหญ่ของผู้สอนสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท เพื่อนำมาซึ่งการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ในพฤติกรรมของผู้เรียน และสนับสนุนพัฒนาการ ของผู้เรียน คือ

๑. ผู้เชี่ยวชาญการเรียนการสอน เป็นบทบาทแรกที่เด่นที่สุดของผู้สอนเป็นบุคคล ที่วางแผน และประเมินการเรียนรู้ ต้องตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่สอน วัสดุการสอนที่ใช้วิธีที่ดีที่สุด ใน การสอน เนื้อหาที่เลือกสอน และวิธีประเมินการเรียนรู้ และความคาดหวังของนักเรียนที่จะได้รับ คำตอบ ไม่เพียงแต่ในรายวิชาที่สอนเท่านั้น

๒. ผู้จัดการงานสำคัญที่สองของผู้สอนคือการทำสิ่งแวดล้อมให้เป็นระเบียบเป็น โครงสร้างสิ่งๆรวมอยู่ในบทบาท คือการตัดสินใจและกระทำทั้งหมดที่จะเป็น เพื่อรักษาความเป็น ระเบียบ ในห้องเรียน ผู้สอนต้องจัดและดำเนินงานธุรการเป็นจำนวนมาก มีงานเอกสาร แบบทดสอบสถิติต่าง ๆ

๓. ผู้ให้คำปรึกษา งานขั้นที่สามของผู้สอน คือ ต้องพร้อมที่จะตอบสนอง เมื่อเป็น ปัญหาพฤติกรรม ต้องเตรียมความพร้อมในการช่วยเหลือผู้เรียนและผู้ปกครองผู้สอนทำงานกับคน คือ ผู้เรียน ผู้ปกครอง ผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน จึงต้องมีทักษะ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และเตรียม ความพร้อมจะสื่อความหมาย และทำงานกับคนเหล่านี้เป็นประจำวัน บางครั้งภายใต้เหตุการณ์ที่ ไม่น่ารื่นรมย์

อรนุช โพนนกุล^{๒๔} กล่าวว่า หน้าที่และบทบาทของผู้สอนควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

๑. เป็นผู้มีความรู้สูง รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักวิจัย และสรรหาความรู้ความ

ชำนาญใหม่ๆ

๒. เป็นผู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาและเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ

๓. เป็นผู้ที่มีความเป็นสหวิทยาการ รอบรู้วิทยาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่

สอน

๔. เป็นผู้มีความรู้ด้านวิชาการที่หลากหลาย และได้มาตรฐาน

๕. เป็นผู้ที่มีความสามารถใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเต็มที่

^{๒๓} ชาญชัย อาจินสมาจาร, สดุดยอดเทคนิคสู่ครูมืออาชีพ, หน้า ๘.

^{๒๔} อรนุช โพนนกุล, ครูกับหน้าที่บทบาทใหม่ที่เปลี่ยนไป, วารสารวิชาการ, ๒๕๔๕, หน้า ๔๓.

๖. เป็นผู้ที่สามารถสื่อสารได้ อย่างน้อย ๒ ภาษา โดยเฉพาะภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

๗. เป็นผู้ที่มิไจรักที่จะเป็นผู้สอน มีจรรยาบรรณ และเป็นแบบอย่างของคนรุ่นใหม่

๘. เป็นผู้ที่เข้าใจสังคมและธรรมที่หลากหลายได้ ผู้สอน เป็นกลจักรสำคัญในการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาการศึกษา การเปลี่ยนแปลงจะต้องมีขึ้นที่สำนักเรียน หรือสำนักศาสนศึกษา ในห้องเรียนทุกระดับชั้น และทุกประเภท ถึงเวลาแล้วที่ผู้สอนจะปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี^{๖๕} กล่าวว่า ผู้สอนควรมีบทบาท ดังนี้

๑. ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจและปรับเนื้อหา กระบวนการและทฤษฎีการสอนให้เข้ากับสภาพที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

๒. วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง

๓. กำหนดกิจกรรมและวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้า และจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์

สื่อต่างๆ

๔. จัดกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติอย่างหลากหลายเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และปัจจัยพื้นฐานของโรงเรียน

๕. ลดบทบาทของผู้สอนเป็นผู้กำกับหรือผู้จัดการ เพื่อสนับสนุน สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและแสวงหาความรู้ โดยการใช้คำถามนำ

๖. วัดและประเมินผลผู้เรียนอย่างเป็นระบบตามสภาพจริง เพื่อเป็นข้อมูลของผู้เรียนรายบุคคลและเป็นข้อมูลเพื่อการปรับปรุงแก้ไข

พระอมรเมธี (สุนทร สุนทรเมธี)^{๖๖} กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของผู้สอน มีดังนี้

๑. ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของผู้สอนรักษาจรรยาบรรณมารยาทและวินัยของผู้สอน

๒. ดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๓. พัฒนาตนเองตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

๔. ศึกษาและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาของสำนักศาสนศึกษา

๕. อบรมสั่งสอนและเผยแพร่ความรู้ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรมให้กับผู้เรียนในเรื่องการรักษาความสะอาด ความสุภาพเรียบร้อย ความเสียสละ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ความรับผิดชอบ

^{๖๕} มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, หลักการสอน, หน้า ๙๑.

^{๖๖} พระอมรเมธี (สุนทร สุนทรเมธี), การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีให้มีคุณภาพ, (กรุงเทพฯ : สื่อตะวัน, ๒๕๔๗), หน้า ๓๗.

๖. ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะเอาใจใส่ปฏิบัติงานตามหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายสม่ำเสมอ

๗. ปรับปรุงพัฒนางานในหน้าที่ของตน ที่ได้รับมอบหมายเต็มความสามารถ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา การศึกษาที่เป็นผลดีต่อสำนักศาสนศึกษาและชุมชน

๘. สรุปรายงานผลและเผยแพร่ผลงานของตนเอง ผู้เรียนและงานส่วนรวมให้ผู้บริหารและชุมชนได้รับทราบ เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องอันจะนำไปสู่การร่วมพัฒนาสำนักศาสนศึกษาอย่างสร้างสรรค์

พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปโน) ^{๖๗} กล่าวว่า ผู้สอนที่ดีควรมีบทบาทดังต่อไปนี้

๑. ผู้สอนต้องมีการสอนดี คือ

๑) ต้องเตรียมการสอนมาดี

๒) ต้องเตรียมกระบวนการต่าง ๆ ของการเรียนการสอนมาเรียบร้อย

๓) ต้องมีการเข้าใจ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียน

๔) ต้องให้ผู้เรียนได้แสดงออกให้มากที่สุด

๕) ต้องให้ผู้เรียนมีโอกาสใช้ประสาทสัมผัสทั้ง ๖ ให้มากที่สุด

๖) ต้องใช้ปฏิภาณไหวพริบอยู่ตลอดเวลาที่ทำการสอน

๒. ผู้สอนต้องยึดหลักการสอนที่ดี คือ

๑) สอนจากเรื่องง่าย ๆ ไปหาเรื่องยาก ๆ

๒) สอนจากสิ่งที่ผู้เรียนรู้มาแล้ว ไปหาสิ่งที่ยังไม่รู้

๓) สอนจาก (รูป) สิ่งที่มีตัวตน ไปหา (อรูป) สิ่งที่ไม่มีตัวตน

๔) สอนให้ผู้เรียนแสดงออกด้วยตัวเอง

๕) สอนจากส่วนปลีกย่อยไปหาส่วนรวม

๖) สอนโดยวิธีครูปอกให้น้อยที่สุด

๗) สอนให้ผู้เรียนค้นคิดพิจารณาหาเหตุผลได้ด้วยตนเอง

๓. ผู้สอนต้องมีการปกครองดี คือ

๑) ไม่ตกอยู่ในอำนาจคติ ๔ ประการ

๒) ให้ความสนใจแก่ผู้เรียนทุกรูปเสมอกัน

๓) ใช้หลักปกครองแบบสระน้ำ ต้นยอ กอไม้

๔) ใช้หลักการปกครองแบบยุทธวิธีคือ กำราบคนที่ควรกำราบ ยกย่องคนที่ควรยกย่อง

๕) หมั่นเอาใจใส่ดูแลผู้เรียนทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน

สรุปว่า บทบาทของผู้สอน ได้แก่ ภาระหน้าที่ที่ผู้สอนต้องแสดงไปตามบทบาทหรือหน้าที่ของตน บทบาทของความเป็นผู้สอน ต้องทำหน้าที่สอน เตรียมการสอน ต้อง

^{๖๗} พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปโน), หลักการสอนทั่วไป : อบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๔ ปีที่ ๔, (พฤษภาคม : สี่อตะวัน, ๒๕๔๘), หน้า ๙๑.

ยึดหลักการสอนที่ดี เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ทรงคุณภาพ ในบทบาทของนักปกครอง ผู้สอน ต้องปกครองศิษย์ให้มีระเบียบวินัย และผู้สอนต้องปกครองศิษย์ให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม และเป็นคนดีของสังคมประเทศชาติ

๔. บุคลิกภาพของผู้สอน

บุคลิกภาพ เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนทุกคนต้องมี และต้องสร้างขึ้นให้เป็นรูปธรรม ให้เกิดการยอมรับและศรัทธาจากผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เป็นการสร้างความเชื่อมั่นในชีพ ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

อารี พันธุ์มณี^{๖๔} กล่าวว่า บุคลิกภาพของผู้สอนที่ดี หมายถึง สภาพนิสัยเฉพาะของผู้สอน ที่แสดงออกทางพฤติกรรมของผู้สอนเอง คือ ยิ้ม สดชื่น และสดใส อารมณ์คงที่ สนุกกับการทำงาน หรือการสอน จริงใจ และเป็นกันเอง

ปรีชา จันทะสินธุ์^{๖๕} กล่าวว่า บุคลิกภาพของผู้สอนที่ดี คือ ผู้สอนมีบุคลิกลักษณะ ท่าทางสง่างาม มีสุขภาพอนามัยดี สดชื่นและสดใส มีลักษณะนิสัยที่ดีเป็นตัวอย่างของความเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบของผู้เรียน บุคลิกภาพของผู้สอน รูปร่าง หน้าตา การแต่งกาย สีหน้าท่าทาง น้ำเสียง การใช้คำพูด อารมณ์ขันและบทบาท ในฐานะผู้นำของผู้สอน พฤติกรรมเป็นผู้สอนที่แสดงออก ความคาดหวังที่ผู้สอนตั้งไว้ มีผลต่อการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนและความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนหรือระหว่างผู้เรียนด้วยกันเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน

ดิเรก เนียมคำ^{๖๖} กล่าวว่า บุคลิกภาพที่ดีในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ดังนี้ ๑. มีสุขภาพกายสุขภาพใจดีและสมบูรณ์ ๒. มองโลกในแง่ดีเสมอ และ ๓. เป็นคนทันโลกทันเหตุการณ์

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)^{๖๗} กล่าวว่า บุคลิกภาพและกิริยาท่าทางของผู้สอนต้ององอาจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง รูปร่างเล็กใหญ่ไม่สำคัญเพราะเป็นรูปธรรมนามธรรม สิ่งส่งเสริมบุคลิกภาพได้ คือ การนุ่งห่มเรียบร้อยเป็นปริณทล การแสดงความยิ้มแย้มแจ่มใส แสดงถึงความเต็มใจสอน ความเป็นกันเอง คำพูดมีน้ำหนัก และเชื่อมั่น ตลอดทั้งกิริยาและท่าทางการยืน การเดิน การนั่ง มีความเหมาะสม ผู้สอน ผู้มีกิริยาและบุคลิกลักษณะท่าทางดี จะเป็นเสน่ห์ดึงดูดให้ผู้เรียนสนใจและเต็มใจเรียนด้วย

ดูบริน (Dubrin)^{๖๘} กล่าวว่า

^{๖๔}อารี พันธุ์มณี, จิตวิทยาการเรียนการสอน, พิมพ์ครั้งที่๕, (กรุงเทพฯ : เลฟแอนด์ลิฟเพรส, ๒๕๔๔), หน้า ๑๒๙.

^{๖๕}ปรีชา จันทะสินธุ์, “การปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนแม่เจดีย์วิทยาคมจังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖), หน้า ๘.

^{๖๖}ดิเรก เนียมคำ, “ความต้องการและวิธีการพัฒนาการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๘), หน้า ๓๑.

^{๖๗}พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), หลักการสอนทั่วไป ; อบรมบาลีก่อนสอบ คณะสงฆ์ภาค ๔ ปีที่ ๔, (ปฐมฐาน : สือตะวัน, ๒๕๔๘), หน้า ๙๗-๙๘.

^{๖๘}DuBryn J Andrew, Leadership research finding, practice, & skill. Houghton Mifflin Company, 1998, p 26. อ้างถึงใน พระมหาสมพงษ์ สมจิตโต (แช่ลิ้ม), “สภาพการบริหารโรงเรียน

๑. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไป (General Personality Traits)

บุคลิกภาพทั่วไปเป็นคุณลักษณะที่สามารถสังเกตได้ทั้งภายในและภายนอก คุณลักษณะทั่วไปจะสัมพันธ์กับความสำเร็จและความพอใจทั้งชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว ดังนี้

- ๑) ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self -Confidence)
- ๒) การสร้างความไว้วางใจได้ (Trustworthiness) ลักษณะเด่น (Dominance)
- ๓) เป็นคนกล้าแสดงออกต่อบุคคลอื่น (Extroversion)
- ๔) การเป็นคนมีการแสดงออกที่เหมาะสม (Assertiveness)
- ๕) ความมั่นคงทางอารมณ์ (Emotional Stability)
- ๖) ความกระตือรือร้น (Enthusiasm)
- ๗) การมีอารมณ์ขัน (Sense of Humor)
- ๘) ความเป็นคนดูอ่อนหรือมีความเอื้ออารี (Warmth)
- ๙) มีความอดทนสูงต่อความตึงเครียด (High Tolerance For Frustration)
- ๑๐) การรู้จักตนเองและมีวัตถุประสงค์ในการทำงาน (Self-Awareness And

Self - Objectivity)

๒. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงาน (Task-Related Personality)^{๗๓} บุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงาน เป็นคุณลักษณะ ด้านบุคลิกภาพที่แน่นอนก่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน ดังนี้

- ๑) มีความคิดริเริ่ม (Initiative)
- ๒) มีความเข้าใจอารมณ์และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Sensitivity To

Others And Empathy)

๓) ความสามารถในการยืดหยุ่นได้ และความสามารถในการปรับตัว(Flexibility and Adaptability)

- ๔) สภาพการควบคุมภายในตน (Internal Locus of Control)
- ๕) ความกล้าหาญ (Courage)
- ๖) ความสามารถกลับคืนสู่สภาพเดิม (Resiliency)

สรุปว่า บุคลิกภาพผู้สอน เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนทุกคนต้องมีและต้องสร้างขึ้นให้เป็นรูปธรรมให้ได้รับการยอมรับและศรัทธาจากผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน เป็นการสร้างความเชื่อมั่นในอาชีพ ผู้สอนต้องมีคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่ อดทน เชื่อมั่นในตนเอง สดใส ร่าเริง แสดงถึงความเต็มใจสอน เป็นกันเองกับผู้เรียน ผู้สอนต้องมีวิธีการพูดหรือคำพูดมีน้ำหนักและเชื่อมั่นได้ ผู้สอนต้องมีกิริยาท่าทาง การยืน การเดิน การนั่งงามสง่า ผู้สอนต้องสมบูรณ์ด้วยศีล

สหศึกษาบาลี องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๔๔.

^{๗๓}DuBrin J Andrew, Leadership research finding, practice, & skill. Houghton Mifflin Company, 1998, p 33. อ้างถึงใน พระมหาสมพงษ์ สมจิตโต (แช่ล้ม), “สภาพการบริหารโรงเรียนสหศึกษาบาลี องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, หน้า ๔๔.

และอาจารย์ ผู้สอนต้องมีเครื่องนุ่งห่มสะอาด สีผ้ากลมกลืนไม่มีกลิ่นเหม็น ผู้สอนต้องมีความเสียสละ เอื้อเฟื้อ ไม่ตระหนี่ วางตัวเหมาะสมกับบุคคล และกาลเทศะในทุกสถานการณ์ และผู้สอนที่มีกิริยาท่าทางและบุคลิกภาพงามสง่าจะเป็นเสน่ห์ดึงดูดให้ผู้เรียนสนใจและเต็มใจเรียนด้วย

๓. การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน หลักสูตรจำเป็นต้องอาศัยสื่อการเรียนการสอนหรือวัสดุและอุปกรณ์การสอน ๆ นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน จึงทำให้สื่อการเรียนการสอนมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนการสอนต่อผู้สอนในระดับหนึ่ง เพื่อกระตุ้นความสนใจต่อสิ่งที่เรียนเป็นเครื่องมือ มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

จรรยา เหนียนเฉลย^{๗๔} ได้กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง การนำสื่อมาใช้ในการเรียนการสอนโดยตรง ซึ่งหมายถึง การนำวัสดุ เครื่องมือและวิธีการมาเป็นสะพานเชื่อมโยงความรู้เนื้อหาไปยังผู้เรียนได้ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่ถ่ายทอดซึ่งกันและกันได้ผลตรงตามจุดมุ่งหมาย

อึ้ง บั๋วศรี^{๗๕} ได้กล่าวว่า สื่อการเรียนสอน หมายถึง ช่วยทำให้เห็นภาพที่เกิดขึ้นในอดีตได้โดยนำมาแสดงให้เห็นในรูปของภาพยนตร์ และเทปบันทึกภาพและเสียงเป็น นอกจากนี้ในแง่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนหรือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน

วัฒนาพร ระวังบุทุกซ์^{๗๖} ได้กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่เป็นพาหนะหรือสื่อที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติให้บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนการสอนและตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้นหรือเร็วยิ่งขึ้น

กิดานันท์ มลิทอง^{๗๗} ได้กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง ตัวกลางที่ใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการสอนของผู้สอนส่งไปถึงผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนวางไว้ได้เป็นอย่างดี

ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช^{๗๘} ได้กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ได้ง่ายและรวดเร็วครูผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกสื่อให้ใช้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และคณะ^{๗๙} ได้กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง เป็นสื่อหรือตัวกลางที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเนื้อหาประสบการณ์แนวคิดทักษะและเจตคติ

^{๗๔} จรรยา เหนียนเฉลย. (๒๕๔๒). เทคโนโลยีการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อกรุงเทพมหานคร

^{๗๕} อึ้ง บั๋วศรี. (๒๕๔๒). ทฤษฎีการออกแบบหลักสูตรและพัฒนา. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี

^{๗๖} วัฒนาพร ระวังบุทุกซ์. (๒๕๔๑). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ต้นอ้อ

^{๗๗} กิดานันท์ มลิทอง. (๒๕๔๓). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๗๘} ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช. (๒๕๔๔). คู่มือการเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ฟิสิกส์เซ็นเตอร์

^{๗๙} ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. และคณะ. (๒๕๔๕). แห่งการเรียนรู้ : เพื่อปฏิบัติรูปแบบการเรียนรู้และหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : เสริมสินทรัพย์เพรส ซิสเต็ม. เมธีทีปส์

ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โยเน้นบทบาทของผู้เรียนที่เป็นผู้กระทำ หรือใช้สื่อเพื่อให้เกิดความรู้ ทักษะกระบวนการและความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ บรรลุมาตรฐานของการเรียนรู้

สรุปว่า สื่อการเรียนการสอนเป็นตัวกลางที่ใช้ถ่ายทอดการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้ ผู้นักเรียนได้เรียนรู้ โดยมีวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เป็นสื่อตัวกลางการเรียนการสอนได้บรรลุ จุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนการสอนจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งกับการเรียน การสอน เนื่องจากสื่อเป็นตัวกลางระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในบทเรียนตาม ที่ครูผู้สอนต้องการจุดประสงค์ที่ตั้ง

การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนนั้นมีมากมาย หลายชนิดและพัฒนาให้เกิดความทันสมัยอยู่เสมอตามความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีทางการศึกษาได้กำหนดและจัดแบ่งประเภทสื่อการเรียนการสอนไว้หลายท่าน

กรมวิชาการ^{๕๐} ได้กล่าวว่า การใช้สื่อการเรียนการสอนมี ๒ อย่าง คือ

๑. สื่อการเรียนการสอนประเภทสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือเรียนวิชาพระพุทธศาสนา หนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่านที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา พระไตรปิฎกฉบับประชาชน พจนานุกรมพุทธศาสตร์ หนังสือรวบรวมพุทธศาสนาสุภาษิต และ หนังสือคู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนา

๒. สื่อการเรียนการสอนประเภทโสตทัศนวัสดุ ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ ประกอบ การเรียนการสอน เช่น ภาพ แผนภูมิ สไลด์ ภาพยนตร์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วีดิทัศน์ หุ่นจำลอง เป็นต้น

อำภา บุญช่วย^{๕๑} ได้กล่าวว่า การใช้สื่อการเรียนการสอนมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

๑. สื่อที่แสวงหาได้จากสิ่งแวดล้อม เช่น หาได้จากส่วนของพืช สัตว์ ธรรมชาติ
๒. สื่อที่ดัดแปลงจากวัสดุเหลือใช้ เช่น หุ่นกระดาษ ภาพจากนิตยสาร ขวด เพาะเมล็ดพืช สิ่งประดิษฐ์จากกล่องกระดาษ สิ่งประดิษฐ์จากขวดพลาสติก สิ่งประดิษฐ์จาก กระดาษหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

๓. สื่อที่ผลิตหรือสร้างขึ้น เช่น บัตรคำและแถบประโยค สมุดภาพ แผ่นป้าย สำลี ป้ายนิเทศ

๔. สื่อสำเร็จที่ครูจัดหา มา เช่น แผนที่ ลูกโลก เครื่องชั่งน้ำหนัก โทรทัศน์ พรอท เป็นต้น

ชัยยงค์ พรหมวงศ์^{๕๒} ได้กล่าวลักษณะสื่อการเรียนการสอนว่ามี ๖ อย่าง คือ

๑. สื่อการเรียนการสอน เป็นตัวกระตุ้นความสนใจของนักเรียนต่อเรื่องที่จะเรียน เมื่อนักเรียนเกิดความสนใจก็จะเกิดความพยายามเรียนรู้เรื่องนั้นขึ้นมาเอง โดยครูไม่ต้องเสียเวลา พูดหรืออธิบายมากมายนัก

^{๕๐} กรมวิชาการ. (๒๕๓๕). ศูนย์พัฒนาหลักสูตรแผนปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนการสอน พระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา

^{๕๑} อำภา บุญช่วย. (๒๕๓๗). การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์

^{๕๒} ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (๒๕๓๙). คู่มือการเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาอาทิตย์.

๒. สื่อการเรียนการสอน เป็นเครื่องมือที่จะให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ โดยที่นักเรียนได้ดีที่สุดด้วยการลงมือทำ หากไม่มีสื่อการเรียนการสอนให้เป็นเครื่องมือ นักเรียนก็ไม่สามารถทำอะไร เพราะการบอกให้นักเรียนลงมือช่วยยอมเป็นไปได้

๓. สื่อการเรียนการสอน ช่วยให้ประสบการณ์รู้อบรมแก่นักเรียน เพราะสื่อการเรียนการสอนขยายแนวคิดในเรื่องที่เรียนด้วยการให้นักเรียนได้เห็นภาพ ได้ยินเสียงหรือทั้งสอนก็ได้ อย่างเห็นภาพการเคลื่อนไหว มีโอกาสเห็นของจริงหรืออย่างน้อยก็จำลองและบางครั้งก็ได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับสิ่งที่เรียน

๔. สื่อการเรียนการสอน การเรียนแนวคิดบางอย่างนักเรียนได้ดีจากการเห็นตัวอย่างหรือต้นแบบ สื่อการเรียนการสอนจึงมีบทบาทเป็นตัวแบบที่ดีสำหรับการเรียนของนักเรียนและสามารถทำให้นักเรียนได้รวดเร็วขึ้น

๕. สื่อการเรียนการสอน ในรูปของกิจกรรมหรือวิธีการต่าง ๆ จะทำให้เกิดบรรยากาศของความเป็นกันเอง โดยครูมีเวลาสังเกตและใกล้ชิดนักเรียนที่ต้องการครูมากขึ้น เพราะครูไม่จำเป็นต้องสอนด้วยการบรรยายตลอดเวลา ครูจึงมีเวลาให้กับเด็กมากขึ้นสร้างบรรยากาศ ความอบอุ่นมากยิ่งขึ้น

๖. สื่อการเรียนการสอน ช่วยสร้างสถานการณ์ที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการจัดสื่อในรูปแบบของชุดการสอนที่มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า ครูจึงเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ได้ซักถาม คิดค้นสิ่งใหม่ได้เต็มที่ โดยที่ครูไม่ต้องเกรงว่าจะสอนนักเรียนหรือตอบคำถามนักเรียนไม่ได้ เพราะสื่อการเรียนการสอนบรรจุเนื้อหาหรือคำตอบปัญหาต่าง ๆ

ฉวย พร้อมมูล ^{๓๓} ได้กล่าวว่า การใช้สื่อการสอนโดยทั่วไปมี ๔ ประเภท

๑. การเลือก ควรรู้จักการเลือกใช้สื่อการเรียนและกิจกรรมให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่สอน ถ้าเป็นประเภทวัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ควรจะเป็นสิ่งที่ทำได้ง่ายและมีความคงทนหยิบใช้ได้สะดวกใช้ได้ประโยชน์คุ้มค่าและประหยัด

๒. การเตรียม สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ครูควรจะได้ทดลองใช้ดูเสียก่อน ก่อนถึงเวลาใช้ต้องจัดเตรียมไว้ให้พร้อม เรียงลำดับสิ่งที่จะใช้ก่อนหลังเพื่อความรวดเร็วไม่สับสน เมื่อนำสื่อไปใช้สอนจริง

๓. การนำไปใช้ ซึ่งเป็นขั้นที่ครูนำสื่อมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็น ได้ฟังหรือได้สัมผัส เพื่อเกิดการเรียนรู้เข้าใจได้เร็วแจ่มแจ้งชัดเจน สื่อบางชนิดเมื่อใช้เสร็จแล้วอาจแสดงไว้ให้ผู้เรียนได้ดูที่บอร์ด ห้องสมุดหรือมุมกิจกรรมต่าง ๆ

๔. การประเมินผล หลังจากที่ได้ใช้สื่อแต่ละอย่างแล้วครูควรจะได้มีการประเมินผลการใช้สื่อการนั้น ๆ เพื่อหาข้อบกพร่องทั้งนี้เพื่อจะได้นำมาแก้ไขปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสำหรับการสอนครั้งต่อ ๆ ไปให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สมคิด สร้อยน้ำ ^{๓๔} ได้กล่าวว่า การใช้สื่อการสอนมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

^{๓๓} ฉวย พร้อมมูล. (๒๕๔๒). พฤติกรรมการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา. สงขลา : คณะครู ศาสตราจารย์ สถาบันราชภัฏสงขลา

^{๓๔} สมคิด สร้อยน้ำ. (๒๕๔๒). หลักการสอน. อุดรธานี : คณะครู ศาสตราจารย์ สถาบันราชภัฏอุดรธานี

๑. การเตรียมผู้สอน เป็นการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การสอนหลังจากการพิจารณาเลือกบทเรียนแล้ว มีการทดลองใช้ ศึกษาวิธีใช้ และใช้จนคล่องแคล่ว มีการสำรวจว่าสื่อการสอนทุกชิ้นที่จะไปใช้อยู่ในสภาพเรียบร้อย ไม่ชำรุดเสียหายจนใช้การไม่ได้ ในการใช้สื่อแต่ละครั้งหากมีหลายชิ้นควรจัดลำดับก่อนหลังตามลำดับระยะเวลาใช้ให้พอดี

๒. การเตรียมตัวผู้เรียน ในบางเนื้อหาครูอาจจะต้องมีการเตรียมตัวผู้เรียนล่วงหน้าก่อนการใช้สื่อ เช่น ต้องการให้ผู้เรียนสังเกตเรื่องใด ครูควรอธิบายหรือชี้แจงเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนจะได้ทราบล่วงหน้าและเข้าร่วมกิจกรรมได้ถูกต้อง

๓. การเตรียมสถานที่หรือห้องเรียน ครูควรมีการจัดเตรียมสถานที่หรือห้องเรียนเพื่อให้สะดวกในการใช้สื่อ เช่น จัดโต๊ะ เก้าอี้ ป้ายนิเทศ แสงเสียง เป็นต้น จัดที่นั่งของผู้เรียน บางครั้งอาจต้องการที่กว้างเพียงพอ เพื่อใช้ในการสาธิตการแสดงบทบาทสมมติหรือการเล่นเกมได้สะดวก ครูผู้สอนก็ต้องจัดสถานที่หรือห้องเรียนล่วงหน้า

กิดานันท์ มลิทอง ^{๔๕} ได้กล่าวว่า การใช้สื่อการสอนสามารถจำแนกออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ

๑. สื่อประเภทวัสดุ หมายถึง สื่อที่เก็บความรู้ไว้ในตัวเอง ซึ่งจำแนกย่อยได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ

วัสดุประเภทที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตัวเองและที่ต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วยในการถ่ายทอดความรู้

๒. สื่อประเภทอุปกรณ์ หมายถึง สื่อที่เป็นตัวกลางหรือตัวผ่านทำให้ข้อมูลหรือความรู้ที่บันทึกในวัสดุสามารถถ่ายทอดมาให้เห็นหรือได้ยิน เช่น เครื่องฉายภาพ แผ่นโปร่งใส เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องเล่นซีดี เป็นต้น

๓. สื่อประเภทเทคนิคและวิธีการ หมายถึง สื่อที่มีลักษณะเป็นแนวความคิดหรือรูปแบบขั้นตอนในการเรียนการสอน โดยสามารถจะนำสื่อ วัสดุและอุปกรณ์มาใช้ช่วยในการสอนได้ เช่น เกมและการจำลอง การสอนแบบจุลภาค การสาธิต เป็นต้น

สรุปว่า การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน คือ การสร้างนวัตกรรมด้านการเรียนการสอน เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้ได้ประสพการณ์จริงของผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเกิดความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น เพื่อช่วยให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมาย จึงนับว่าสื่อการสอนเป็นสิ่งมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นตัวกลางที่จะช่วยให้สื่อการสอนระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจความหมายของบทเรียนตรงตามที่ครูผู้สอนต้องการ ไม่ว่าสื่อการสอนนั้นจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตาม ก็ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนได้ทั้งนั้น

๑. ความหมายของการประเมินผล

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ ^{๔๖} กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการตัดสินคุณค่าของสิ่งหนึ่งอย่างมีหลักเกณฑ์ เพื่อสรุปว่าสิ่งนั้นดีหรือเลวแค่ไหน การวัดผลและ

^{๔๕} กิดานันท์ มลิทอง. (๒๕๔๓). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การประเมินผลเป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการเรียนการสอนการประเมินผลจะมีความหมายกว้างกว่า การวัด การประเมินผลไม่รวมการวัดด้วยได้การวัดเป็นการพิจารณาหรือตีค่า (กำหนดค่า) เชิงปริมาณอย่างเดียว ส่วนการประเมินผลเป็นการพิจารณาและตีค่าทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งการตัดสินคุณค่านั้น

อาภรณ์ ใจเที่ยง^{๘๗} กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง การประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนอันเกิดจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยตนเอง ระหว่าง ผู้สอนกับผู้เรียนหรือระหว่างผู้เรียนกับสื่อการสอน การประเมินผลการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญมากในการเรียน และเป็นกระบวนการขั้นสุดท้าย ของระบบการสอนที่ยึดเอาวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เป็นหลักในการดำเนินงาน

นิตยา สุวรรณศรี^{๘๘} กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง การนำผลของการวัดมาจัดลำดับคุณภาพ โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วตัดสินออกมาว่า ต่ำกว่าเกณฑ์ สูงกว่าเกณฑ์ หรือ เก่ง ปานกลางหรืออ่อนแอไหน แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. การประเมินผล เพื่อตัดสินผลการเรียน หมายถึง การสอบปลายภาค ปลายปี เพื่อพิจารณาให้ระดับคะแนนหรือการให้สอบได้หรือสอบตก การจัดการศึกษาของประเทศไทยที่ผ่านมาเน้นเรื่องนี้มาก

๒. การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน หมายถึงการประเมินผล เพื่อต้องการทราบพื้นฐานของนักเรียน ทราบความรู้ความสามารถตามจุดประสงค์ของการสอนที่กำหนดไว้ ครูจะประเมินไปควบคู่กับการสอน โดยคำนึงถึงจุดประสงค์เป็นหลักในการประเมิน หลักในการประเมินผล ข้อมูลที่ได้รับจะนำมาเป็นแนวทางในการประเมินผลให้เกิดผลดีมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น ซึ่งในปัจจุบันใช้การประเมินผลเช่นนี้ ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา

เกษม ชาวคำเขตร^{๘๙} กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง การนำผลจากการวัดมาสรุปหรือตีค่า เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องมาจากการวัด โดยมีการตรวจสอบตัดสินคุณค่าที่ได้จากการวัดอย่างมีเหตุผลด้วย การประเมินผลจะเกี่ยวข้องกันทั้งปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งการตัดสินคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียน

^{๘๖} บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ์, การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้การสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : บีแอนด์พี พลัสลิซซิ่ง, ๒๕๓๕), หน้า ๑๔.

^{๘๗} อาภรณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, หน้า ๓๕.

^{๘๘} นิตยา สุวรรณศรี, หลักสูตรการจัดการประถมศึกษา, (อุตรดิตถ์ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๖๐.

^{๘๙} เกษม ชาวคำเขตร, “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓.

ธำรง บัวศรี^{๙๐} กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการรวบรวม ข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็น เพื่อประโยชน์ในการประเมินค่าและตัดสินใจ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^{๙๑} กล่าวว่า การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง เป็นการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพความจริงและการกระทำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ^{๙๒} กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง กลไกที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ ที่สะท้อนให้เห็นถึงการ ดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้มากหรือน้อยเพียงใด ต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่อง ใดบ้าง ผู้บริหารและผู้สอนที่เข้าใจระบบการประกันคุณภาพอย่างถูกต้อง จะตระหนักถึง ความสำคัญของการประเมินผล ไม่กลัวการประเมินผล โดยเฉพาะการประเมินตนเอง เป็นการ ประเมินที่มุ่งเพื่อการพัฒนาไม่ใช่การตัดสินถูก-ผิด ไม่ใช่การประเมินเพื่อประเมิน และไม่ใช่เรื่อง ที่ทำยาก ไม่ต้องคิดเครื่องมือหรือแบบประเมินมาก แต่เป็นการประเมินในงานที่ทำอยู่เป็นประจำ เครื่องมือที่ใช้เป็นสิ่งที่มียู่แล้ว โดยไม่ต้องสร้างขึ้นใหม่ เช่น สถิติที่เป็นข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของ ฝ่ายวิชาการ ผลงานหรือการบ้าน การทดสอบย่อย ของผู้เรียนในชั้นเรียน เป็นข้อมูลที่ครูมีอยู่แล้ว เพียงแต่จัดเก็บให้เป็นระบบมากขึ้นเท่านั้น

พิชิต ฤทธิ์จรูญ^{๙๓} กล่าวว่า การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การตัดสิน คุณค่าหรือตีราคาข้อมูลที่ได้จากการวัดโดยเปรียบเทียบกับข้อมูลอื่นๆ หรือเกณฑ์ที่ตั้งไว้

กรมวิชาการ^{๙๔} กล่าวว่า การประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ ให้ ครูผู้สอนให้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของเรียน รวมทั้งมูลที่เป็นประโยชน์ ต่อการส่งเสริม ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

วศิน กาญจนวนิชย์กุล^{๙๕} กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง การรวบรวมข้อมูล และการจัดข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อช่วยให้มีการตัดสินใจได้หลายทาง เช่น ตัดสินว่าบุคคล มี ความสนใจและมีบุคลิกภาพอย่างไรหรือจะเป็นผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพประเภทใดบ้าง

^{๙๐} ธำรง บัวศรี, ทฤษฎีหลักสูตร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, หน้า ๒๕.

^{๙๑} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี, ๒๕๔๓), หน้า ๑๖๖.

^{๙๒} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา : เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก, (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓), หน้า ๒๙.

^{๙๓} พิชิต ฤทธิ์จรูญ, หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา, (กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๔), หน้า ๓๔.

^{๙๔} กรมวิชาการ, รายงานการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ปีการศึกษา ๒๕๔๖, (กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๖), หน้า ๒๔)

^{๙๕} วศิน กาญจนวนิชย์กุล, การวัดและการประเมินผล, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๙.

นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม และวัลย์พร ศิริภิรมย์^{๑๖} กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง การตรวจสอบผู้เรียนว่ามีความรู้ความเข้าใจและความสามารถตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่สิ่งใดควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไรหรือไม่ มีความเกี่ยวข้องกับการเรียน การสอน การปฏิบัติงาน และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

ปานรวี ยงยุทธวิชัย^{๑๗} กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วกำหนดค่าเป็นตัวเลขให้กับสิ่งหนึ่งได้โดยมีเกณฑ์ที่แน่นอน แล้วนำตัวเลขที่ได้มาหาค่า แล้วตัดสินการประเมินผลการเรียนการสอนเป็นการวัดความสำเร็จในการเรียนการสอน

สุวิมล ว่องวานิช^{๑๘} กล่าวว่า การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง กระบวนการตีความหรือตัดสินคุณค่าของสารสนเทศที่รวบรวมมาได้ โดยสารสนเทศที่รวบรวมมาได้จากกระบวนการประเมินนั้น เป็นเสมือนภาพจากกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นภาพผู้เรียนในห้องเรียนเท่านั้น สารสนเทศเหล่านั้นได้สะท้อนคุณค่าในตัวผู้เรียนที่เราตั้งไว้หรือไม่ กล่าวคือนักเรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่เรามุ่งมันให้เขาเรียนหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด

สำนักงานประสานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น^{๑๙} กล่าวว่า การประเมินผล (Assessment) หมายถึง กระบวนการพิจารณาตัดสินคุณภาพหรือคุณลักษณะของพฤติกรรมว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดหรือไม่ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูล และสรุปผลเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

วิทยา ประชากุล^{๒๐} กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการที่ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน สถานศึกษาและดำเนินการประเมินผล โดยแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่ การประเมินผลระดับชั้นเรียน เป็นการวัดความก้าวหน้าของผู้เรียน และการประเมินผลระดับสถานศึกษาเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้นของสถานศึกษา

^{๑๖} นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม และวัลย์พร ศิริภิรมย์, “แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒”, รายงานวิจัย, (กรุงเทพฯ : กลุ่มงานศาสนากับการเรียนรู้, ๒๕๔๕), บทคัดย่อ.

^{๑๗} ปานรวี ยงยุทธวิชัย, คู่มือการเขียนแผนการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อขอเลื่อนตำแหน่งอาจารย์ ๓, หน้า ๓๘-๔๐.

^{๑๘} สุวิมล ว่องวานิช, การวัดและประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่, (กรุงเทพฯ : ศูนย์ตำราเอกสารทางวิชาการ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๗๑.

^{๑๙} สำนักงานประสานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น, สำนักงานกระทรวงมหาดไทย, คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพฯ : สำนักงานประสานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น, ๒๕๔๗), หน้า ๗๕.

^{๒๐} วิทยา ประชากุล, “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต ๑, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๘), หน้า ๓๐.

สมสกุล รสชาติ^{๑๐๑} กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพของการเรียนการสอนทราบทั้งผลการสอนของผู้สอนทราบผลการเรียนของผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร สิ่งสำคัญจากการวัดผล และประเมินผลจะเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของผู้สอนแล้วผู้บริหารด้วยว่าเป็นอย่างไร และนำเอาผลที่ได้จากการวัดการประเมินผลไปปรับปรุงการเรียนการสอน

เซอร์ทเซอร์, และลินเดน (Shertzer, & Linden)^{๑๐๒} กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง การมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การตัดสินความเพียงพอของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

บราวน์ (Brown)^{๑๐๓} กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง การตีความในเชิงการปฏิบัติของบุคคล โดยตีราคาในสิ่งนั้น เพื่อตอบคำถามว่าดีแค่ไหน

สรุปว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการที่ให้ครูผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอน เพื่อจะได้ทราบพื้นฐานความรู้ของผู้เรียนแล้ว นำมาจัดกิจกรรมให้เหมาะสมใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน วิธีการสอนเพื่อตัดสินเลื่อนขั้นให้กับผู้เรียนและเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

๒. ความสำคัญของการประเมินผล

เกษม ชาวคำเขตร^{๑๐๔} กล่าวว่า ความสำคัญของการประเมินผล มีดังนี้

๑. เพื่อปรับปรุงแผนงานและโครงการต่าง ๆ

๒. เพื่อปรับปรุงโครงสร้างขององค์การ

๓. เพื่อปรับปรุงการบริการ เพื่อนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบาย

การบริหาร และการปฏิบัติสำหรับบุคคลกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กลุ่มคนในองค์การ ผู้บริหาร โครงการองค์การที่ให้ทุนสนับสนุน ประชากรทั่วไปและผู้ประเมินผลโครงการและการวัดผลประเมินผล

^{๑๐๑} สมสกุล รสชาติ, “รูปแบบการบริหารงานวิชาการของงานโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์, จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, ๒๕๔๘), หน้า ๖๗.

^{๑๐๒} Shertzer, B. & Linden, J.D, *Fundamentals of individual appraisal*. Boston : Houghton Mifflin, 1979, p. 13. อ้างถึงใน พระมหาสมพงษ์ สมจิตโต (แช่ลิม), “สภาพการบริหารโรงเรียนสหศึกษาบาลี องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, หน้า ๖๒.

^{๑๐๓} Brown, *Principles of educational and psychological testing* (๓rd ed), New York : CBS College, 1983, p. 14. อ้างถึงใน พระมหาสมพงษ์ สมจิตโต (แช่ลิม), “สภาพการบริหารโรงเรียนสหศึกษาบาลี องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, หน้า ๖๒.

^{๑๐๔} เกษม ชาวคำเขตร, “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓.

สรุปว่า ความสำคัญด้านการประเมินผล ได้แก่ การประเมินผลการจัดการเรียน การสอน เพื่อปรับปรุงแผนงานและระบบการทำงานต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงโครงสร้างของสถาบัน ศึกษา เพื่อปรับปรุงการบริการ และเพื่อนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายการบริหาร และการปฏิบัติสำหรับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

๓. องค์ประกอบด้านการประเมินผล

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^{๑๐๔} กล่าวว่า องค์ประกอบด้านการประเมินผล คือ

๑. ผลการวัดที่ได้จากกระบวนการต่าง ๆ เช่น จากการสังเกต การตรวจงาน การ สัมภาษณ์ หรือการทดสอบ

๒. เกณฑ์การพิจารณา เพื่อจะใช้เป็นแนวทาง หรือหลักในการพิจารณาว่า เก่ง - อ่อน พอใจ - ไม่พอใจ ผ่าน - ไม่ผ่าน โดยนำผลที่วัดได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

๓. การตัดสินใจ เป็นการชี้ขาดหรือสรุปผลการเปรียบเทียบระหว่างผลของการ วัดกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การวัดผลการเรียนรู้ และจุดมุ่งหมายของการวัดผลเป็นการตรวจสอบ การสอนของผู้สอนและการเรียนของผู้เรียนใน ๓ ด้าน คือ

๑) ด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Domain)

๒) ด้านทักษะการปฏิบัติ (Psychomotor Domain)

๓) ด้านเจตคติ (Affective Domain)

กรมวิชาการ^{๑๐๖} กล่าวว่า การประเมินผลการเรียนรู้มีองค์ประกอบ ดังนี้

๑. การประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดมุ่งหมายสำคัญของการประเมินระดับชั้น เรียน คือ มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมและ ค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด

๒. การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบ ความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้น สถานศึกษานำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทาง ในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ ของกลุ่มสาระต่างๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอนและจัดให้มีการประเมินผลการ เรียนรู้ด้วย

วศิน กาญจนวนิชย์กุล^{๑๐๗} กล่าวว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ของการเรียนการสอน แบ่งเป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การประเมินผลก่อนเรียน เพื่อช่วยให้ผู้สอนได้ทราบความสามารถของแต่ละ คน เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาตัดสินว่าจะมีความ สามารถเพียงพอในการศึกษาต่อหรือไม่ ถ้า ไม่ดีพอจะได้ทำการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นได้

^{๑๐๔} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๓๕), หน้า ๑๙๙.

^{๑๐๖} กรมวิชาการ, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, พิมพ์ครั้งที่ ๓, หน้า ๒๔-๒๕.

^{๑๐๗} วศิน กาญจนวนิชย์กุล, การวัดและการประเมินผล, หน้า ๒๖-๒๗.

๒. การประเมินผลระหว่างเรียน เมื่อมีการสอนไประยะหนึ่ง ๆ ควรจะได้มีการประเมินผลผู้เรียนตามจุดประสงค์ของรายวิชานั้นๆ เพื่อจะได้ทราบว่ามีความรู้เพียงพอหรือควรจะไปข้างหน้าได้หรือยัง

๓. การประเมินผลหลังเรียน เป็นการประเมินผลรวม ครอบคลุมจุดประสงค์ต่างๆ หลายจุดประสงค์ เป็นการประเมินเพื่อตัดสินความสามารถ เพื่อดูว่าตั้งแต่ต้นจนบัดนี้ผู้เรียน มีความสามารถตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมต่างๆ มากน้อยเพียงใด

สุนันทา สุนทรประเสริฐ^{๑๐๘} กล่าวว่า การประเมินผล มีลักษณะ ดังนี้

๑. ประเมินให้ครอบคลุมทุกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ระบุไว้ในแผนการสอน
๒. เลือกวิธีการประเมินผลที่เชื่อถือได้ และเหมาะสมกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ต้องการประเมิน
๓. เลือกใช้วิธีการประเมินที่ง่ายและสะดวกในการใช้ประเมิน
๔. ควรใช้เครื่องมือที่พอเชื่อถือได้ประกอบการประเมินทุกครั้ง
๕. ควรให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและมีบทบาทในการประเมินผลตนเองด้วยในบางโอกาส

๖. ควรมีข้อมูลหรือสารสนเทศที่แสดงว่าทั้งผู้สอนและผู้เรียนได้นำผลของการประเมินไปใช้ประโยชน์ เพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอน

๗. ในกรณีที่เป็นการประเมินผลการเรียนที่สำคัญ เช่น การทดสอบย่อย การสังเกต ที่ต้องใช้เครื่องมือประกอบการใช้ในงานให้ทำกิจกรรมต่างๆ หรือแบบฝึกหัดผู้สอนอาจจะระบุไว้ในภาคผนวกได้ ควรคำนึงและยึดถือหลักการประเมินก่อนการเวียนระหว่างเรียน และหลังเรียนทุกครั้ง ในการจัดการเรียนการสอนโดยวิธีที่งานและเหมาะสม เช่น ประเมินก่อนเรียน โดยการซักถาม ทำแบบฝึกหัด เล่าเรื่องแสดงความคิดเห็นทดสอบสมรรถภาพย่อยด้านต่าง ๆ ทดลองปฏิบัติหรือแสดงออกอื่น ๆ ตามลักษณะเนื้อหาวิชาประเมินระหว่างเรียนโดยการสังเกต ซักถาม ทำแบบฝึกหัดทดสอบย่อย ตรวจสอบผลงาน ผลการจัดกิจกรรม หรือการแสดงออกในเรื่องต่างๆ

สรุปว่า องค์ประกอบด้านการประเมินผล ได้แก่ ผลการวัดที่ได้จากกระบวนการต่าง ๆ เกณฑ์การพิจารณาและการตัดสินใจ และการประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน ๓ ขั้นตอน คือ ๑. การประเมินผลก่อนเรียน ๒. การประเมินผลระหว่างเรียน และ ๓. การประเมินผลหลังเรียนหรือการประเมินผลรวม

๔. บทบาทผู้บริหารและผู้สอนกับการประเมินผล

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^{๑๐๙} กล่าวว่า ผู้บริหารมีหน้าที่รับผิดชอบงานการประเมินผล ดังนี้

๑. กำหนดนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการประเมินผลในเรื่อง
- ๑) ประเภทของข้อสอบที่ใช้วัดผล

^{๑๐๘} สุนันทา สุนทรประเสริฐ, การเขียนแผนการสอนแนวปฏิรูปการศึกษาตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒, (สุพรรณบุรี : ริมปิง, ๒๕๔๕), หน้า ๙๕.

^{๑๐๙} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, หน้า ๒๐๐-๒๐๑.

๒) ระยะเวลาที่ใช้ในการสอบ จำนวนครั้งที่สอบ และการเก็บคะแนนสอบแต่ละ
ครั้ง

๓) มาตรฐานในการสอบวัดผล

๔) การเตรียมแบบฟอร์ม สำหรับรายงานผลการสอบแก่ ผู้ปกครอง

๒. จัดหาวัสดุ-อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการสอบ เช่น เครื่องพิมพ์
คอมพิวเตอร์ และเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก

๓. พยายามส่งเสริมผู้สอน ให้มีความรู้ทางการวัดผลและประเมินผล โดยการ
จัดการฝึกอบรมการประชุมปฏิบัติการด้านเทคนิคการออกข้อสอบ การให้คะแนน การประเมินผล
ข้อสอบ และเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก

๔. การจัดตารางสอบ ห้องสอบ ระเบียบในการสอบและการคุมสอบควรมีการ
ประเมินผลการสอบ ถ้ามีข้อบกพร่องจะได้หาทางแก้ไขต่อไปหรือเสนอแนวทางในการนำไปปรับ
ใช้ในครั้งต่อไป

วศิน กาญจนวนิชย์กุล^{๑๑๐} กล่าวว่า ผู้สอนมีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการ
ประเมินผลดังนี้ ผู้สอนมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับชนิดและระดับของการเรียนรู้ของผู้เรียน ๒ ด้าน คือ

๑. ด้านการสอนและปรับปรุงเทคนิควิธีการสอนให้ได้ผลดี

๒. ด้านประเมินผลความสามารถของนักเรียน หลังจากทำการสอนและผู้สอนมี
บทบาทที่สำคัญมากในการประเมินผล เพราะผู้สอนเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์
ระหว่างผู้เรียนกับระบบการศึกษา สิ่งที่ผู้สอนพูดและประพฤติมีอิทธิพลอย่างสูงสำหรับการเรียนรู้
และพัฒนาสมรรถภาพสมองของผู้เรียน ผู้สอนต้องเป็นผู้ดำเนินการสอน คะแนนที่ได้จากการสอบ
มาตรฐานของผู้เรียน สามารถนำมาใช้ในการประเมินผลประสิทธิภาพในการสอนของผู้สอนได้
ดังนั้น ผู้สอน จึงต้องมีความรู้ เกี่ยวกับขบวนการทดสอบ และหาทางปรับปรุงคะแนน ที่ได้จาก
การทดสอบผู้เรียนให้สูงขึ้นส่งผลสะท้อนถึงการปรับหลักสูตรให้ดีขึ้นด้วย ผู้สอนมีบทบาทสำคัญ
ในการกำหนดว่าจะสอนอะไร จะสอบอย่างไร และหน้าที่สำคัญของผู้สอนคือต้องรู้จักวิธีวัดผล
ประเมินผล ได้แก่ การสร้างข้อสอบ การให้เกรด การดำเนินการสอบ การแปลผลคะแนนจาก
ข้อสอบมาตรฐาน ทั้งจากแบบทดสอบวัด ความถนัดและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
นอกจากนี้ ผู้สอนยังสามารถตัดสินใจได้ว่าข้อสอบมาตรฐานฉบับใดมีคุณภาพเหมาะสมที่จะ
นำมาใช้ด้วย

สมสกุล รสชาติ^{๑๑๑} กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารกับการประเมินผล มี
ดังนี้

๑. จัดให้มีหนังสือ เอกสาร คู่มือและระเบียบการวัดผลและการประเมินผลไว้ให้
ผู้สอนได้ศึกษาค้นคว้า

๒. นิเทศอบรมผู้สอนให้มีความรู้เกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผล

^{๑๑๐} วศิน กาญจนวนิชย์, การวัดและการประเมินผล, หน้า ๒๔-๒๕.

^{๑๑๑} สมสกุล รสชาติ, "รูปแบบการบริหารงานวิชาการของงานโรงเรียนสังกัดเทศบาลนคร
นครสวรรค์, จังหวัดนครสวรรค์", วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา, หน้า ๖๙.

๓. จัดหาวัสดุอุปกรณ์การสอนไว้ให้พร้อม เช่น คอมพิวเตอร์ ปริ้นเตอร์และ

กระดาษ

๔. ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์ข้อสอบและปรับปรุงข้อสอบบริหารต้องลงมือปฏิบัติ โดยการจัดให้มีเอกสาร หนังสือคู่มือ ระเบียบการวัดผลประเมินผล บริการแก่ผู้สอน สนับสนุนให้ผู้สอนวิธีการวัดผลแบบต่าง ๆ มาใช้ตามความเหมาะสมกับรายวิชาประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลแก่ผู้สอน จัดระบบการติดตามการจบหลักสูตรของผู้เรียนและแจ้งให้ผู้สอนทราบในแนวเดียวกัน จัดวัสดุอุปกรณ์สำหรับดำเนินการวัดผลและการประเมินผล บริการ แก่ผู้สอน มอบหมายให้ผู้สอนจัดทำข้อสอบมาตรฐาน จัดให้มีคลังข้อสอบ ให้ผู้สอนทำการวิเคราะห์ข้อสอบ เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้นจัดบรรยากาศในการสอบให้เหมาะสมทั้งห้องที่ใช้สอบที่นั่งสอบ ตารางสอบ เวลาทำการสอบและจัดผู้สอนทำการสอนซ่อมเสริมก่อนทำการสอบแก้ตัว รายวิชาและเมื่อสิ้นปีการศึกษา ควรมีการประเมินผลงานทางวิชาการที่ผ่านมา เพื่อนำผลมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข

สรุปว่า บทบาทของผู้บริหารและผู้สอนกับการประเมินผล ได้แก่ บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบด้านการประเมินผลของผู้บริหารและผู้สอน ผู้บริหารมีบทบาทหน้าที่ด้านการประเมินผล คือ ๑. กำหนดนโยบายทั่วไป ๒. จัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการสอน ๓. ส่งเสริมผู้สอนให้มีความรู้ทางการวัดผลและประเมินผล ๔. จัดเตรียมการสอบและประเมินผลการสอบ และ ๕. เมื่อมีข้อบกพร่องจะได้หาทางแก้ไขหรือเสนอแนวทางในการนำไปปรับใช้ สำหรับผู้สอนมีบทบาทหน้าที่ด้านการประเมินผล คือ ๑. ด้านการสอนและปรับปรุงเทคนิควิธีการสอนให้ได้ผลดี ๒. ประเมินผลความสามารถของนักเรียนหลังจากที่ทำการสอน

๔. การวัดประเมินผล เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนได้บรรลุถึงจุดหมายปลายทางตามที่หลักสูตรต้องการ ผลการวัดและประเมินผลจะเป็นข้อมูลที่จะช่วยครูผู้สอนได้นำไปพิจารณาหาวิธีแก้ไขของข้อบกพร่องและจุดอ่อน ของด้านต่าง ๆ รวมทั้งวิธีการวัดผลและไปประเมินผลมีนักวิชาการได้กล่าวไว้

๔.๑ ความหมายของการวัดและประเมินผล วนิดา เดชตานนท์ และคณะ^{๑๑๒} ได้กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง เป็นกระบวนการในการตัดสินใจการวินิจฉัยการตีราคาหรือการสรุปคุณลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือพฤติกรรมของบุคคลหนึ่งอย่างมีหลักเกณฑ์ โดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดจากการวัดเป็นหลักและพิจารณาญาณประกอบการพิจารณา

ประเสริฐ ธรรมโวหาร^{๑๑๓} ได้กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง การประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้และเพื่อการตัดสินใจผลการเรียนรู้ของนักเรียนจัดเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่ง จะช่วยให้ครูทราบระดับความเจริญงอกงามของเด็กแต่ละคนว่ามีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะเจตคติและการปฏิบัติตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้เพียงใดหรือไม่

^{๑๑๒} วนิดา เดชตานนท์และคณะ. (๒๕๔๐). การประเมินผลการเรียน. พิมพ์ครั้งที่ ๓

^{๑๑๓} ประเสริฐ ธรรมโวหาร . (๒๕๔๒). หลักสูตรและการจัดการการมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม

วิราพร พงศ์อาจารย์^{๑๑๔} ได้กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผล หมายถึง เป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับครูอาจารย์ในการจัดการศึกษา เพราะนอกจากจะเป็นกระบวนการประเมินความรู้ความสามารถของผู้เรียนแล้วยังเป็นกระบวนการในการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของตนว่าบรรลุตามเป้าหมายหรือไม่เพียงใด

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช^{๑๑๕} ได้กล่าวว่า การวัดและประเมินผล หมายถึง เป็นเครื่องมือหลักที่จะบอกความสำเร็จในการจัดการศึกษา แต่ในขณะเดียวกันการวัดและประเมินผลจะมีประโยชน์ได้ก็ต่อเมื่อเครื่องมือที่ใช้มีประสิทธิภาพ มิฉะนั้นแล้วแทนที่จะได้ประโยชน์กลับเป็นโทษอาจจะสร้างปัญหาหรือชี้แนวทางที่ผิดให้แก่ผู้เกี่ยวข้องได้อีกด้วย

ธนวัฒน์ ธิตินานนท์^{๑๑๖} ได้กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผล หมายถึง เป็นกระบวนการที่สำคัญของการจัดการศึกษา ครูสามารถนำเอาการวัดผลประเมินผลไปใช้ในการวางแผน ปรับปรุง พัฒนา ติดตามและตัดสินผลทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวัดผลประเมินผลยังมีบทบาทสำคัญต่อการวางแผน การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน การจัดกลุ่มผู้เรียน การแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนและการตัดสินผลการเรียน

สรุปว่า การวัดผลและประเมินผล คือ กระบวนการกำหนดค่าและกระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่าของกิจกรรมที่ดำเนินอยู่ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากวัด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนการวัดและประเมินผล เป็นเครื่องมืออันหนึ่งซึ่งช่วยให้พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและการตัดสินใจของครูผู้สอนกับนักเรียนเพื่อนำไปปฏิบัติในการปรับปรุงตามเป้าหมายของการเรียนการสอน

๔.๒ วิธีการใช้วัดประเมินผล วัฒนาพร ระวังทุกซ์^{๑๑๗} กล่าวว่าไว้ว่า วิธีการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีแนวทางการประเมิน ๓ แนวทาง คือ การประเมินจากสภาพจริง การประเมินภาคปฏิบัติและการประเมินจากแฟ้มผลงาน มีสาระสำคัญดังนี้

๑.การประเมินจากสภาพจริง การประเมินจากสภาพจริงเป็นการประเมินที่เน้นการประเมินทักษะการคิดอย่างซับซ้อน ความสามารถในการแก้ปัญหาการแสดงผลออกมาถึงวิธีการปฏิบัติโดยการประเมินจากแฟ้มสะสมงาน การจัดนิทรรศการ การแสดง การทดลอง การบันทึกของผู้เรียน ผู้สอนหรือผู้ปกครอง การนำเสนอรายงาน วิธีการที่ใช้ประเมินได้แก่ การสังเกตอย่างเป็นระบบและไม่เป็นระบบรายบุคคลหรือกลุ่ม การทำงานกลุ่ม การ

^{๑๑๔} วิราพร พงศ์อาจารย์. (๒๕๕๒). การประเมินผลการเรียน. พิษณุโลก : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม

^{๑๑๕} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (๒๕๔๐). เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการการสอน. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

^{๑๑๖} ธนวัฒน์ ธิตินานนท์. (๒๕๔๘). หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา. นครราชสีมา : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

^{๑๑๗} วัฒนาพร ระวังทุกซ์. (๒๕๔๑). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ต้นอ้อ

สัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ข้อมูลจากการประเมินตนเองของผู้เรียน ผลการทดสอบจากแบบสอบถาม รวมทั้งการประเมินผลผลิต การสรุปผล การประเมินจะใช้ข้อมูลจากหลายส่วนและใช้เกณฑ์คุณภาพประกอบกันด้วย ดังนั้นการตัดสินผลการเรียนการสอนจึงยุติธรรมตรงตามความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนและมีความน่าเชื่อถือ

การประเมินจากสภาพจริงมีลักษณะที่สำคัญดังนี้ มีผลงานและเกณฑ์ประเมินที่ชัดเจน เน้นคุณภาพของผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น เน้นงานที่มีความหมายต่อผู้เรียนเอง ผู้เรียนได้แสดงความรู้สึกของตนต่อผลงาน ผลงานเกิดจากการที่ผู้เรียนบูรณาการความรู้ที่มีอยู่ ผู้เรียนสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้ไปสู่สภาพจริง ผู้เรียนใช้ความสามารถในการคิดระดับสูงเป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ครูผู้ประเมินและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือและปฏิสัมพันธ์กันในทางที่ดี

๒. การประเมินภาคปฏิบัติ การประเมินภาคปฏิบัติ คือ การประเมินความสามารถในการทำงานของผู้เรียนภายใต้สถานการณ์และเงื่อนไขที่สอดคล้องกับสภาพจริงมากที่สุด การประเมินภาคสามารถประเมินได้ ๓ ลักษณะ คือ ประเมินกระบวนการประเมินและผลผลิตผสมผสานกัน

ลักษณะสำคัญของการประเมินภาคปฏิบัติ คือ กำหนดความสำเร็จของงานมีการออกคำสั่งควบคุมสถานการณ์ในการปฏิบัติงาน มีเกณฑ์ในการให้คะแนนที่ชัดเจนและมีการประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้ายของการปฏิบัติงาน

๑. สิ่งที่ประเมิน การประเมินภาคปฏิบัติจะประเมินสิ่งต่อไปนี้

ก. การประเมินผลผลิต หมายถึง งานที่เป็นผลจากการแสดงหรือการกระทำของผู้เรียน วิธีประเมินอาจทำได้หลายลักษณะ เช่น พิจารณาจากคุณภาพงานรูปลักษณะของงานและการตรวจสอบว่างานเป็นไปตามข้อกำหนดที่ตั้งไว้หรือไม่

ข. การประเมินกระบวนการ หมายถึง วิธีการที่ผู้เรียนใช้ดำเนินการเพื่อให้ได้ผลผลิตหรืออาจเป็นงานส่วนซึ่งไม่ได้ผลผลิต การประเมินกระบวนการทำได้ค่อนข้างยากเพราะธรรมชาติของการประเมินค่อนข้างยุ่งยากและไม่เป็นปรนัยการประเมินส่วนใหญ่จะการใช้การสังเกตโดยมุ่งดูที่คุณภาพหรือประสิทธิภาพของกระบวนการ

๒. กระบวนการประเมินภาคปฏิบัติ ครูผู้สอนสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

ก. การสืบค้นครูอาจใช้วิธีการถามผู้เรียนตรง ๆ เกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อตนเอง ต่อการปฏิบัติงานของตนและความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องราวต่าง ๆ รวมถึงการประเมินความสำเร็จของตนเองในการทำงาน

ข. การสังเกต การสังเกตผู้เรียนขณะที่เข้าร่วมในการเรียนและในขณะที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการตอบคำถามและการทำงานที่ได้รับมอบหมายคนเดียวหรือร่วมกับกลุ่มจะทำให้ครูทราบเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติของผู้เรียน

ค. การวิเคราะห์ ครูจะต้องวิเคราะห์การปฏิบัติงานของผู้เรียนแต่ละคน เช่นเดียวกับบันทึกการสังเกต เพื่อค้นหาว่างานส่วนใดที่ผู้เรียนทำได้ดี และส่วนใดที่ควรปรับปรุง

ง. การทดสอบ การทดสอบเป็นกระบวนการวัดการปฏิบัติของผู้เรียน
 อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการจัดการเรียนการสอน การกำหนดเกณฑ์ การให้คะแนนและกำหนด
 วิธีการบันทึกคะแนนหรือความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นรายกลุ่มเพื่อตัดสินระดับ
 ความสำเร็จในการเรียนรู้ตามผลงานหรือกระบวนการที่กำหนด

๓. เทคนิคและวิธีการประเมิน เทคนิคการประเมินที่ดีจะทำให้ครูทราบว่าผู้เรียน
 จะบรรลุจุดประสงค์การเรียนการสอนหรือไม่

การประเมินภาคปฏิบัติกระทำได้หลายวิธีด้วยเครื่องมือต่างๆ กัน หลาย ๆ วิธีจะ
 ทำให้การประเมินมีความยืดหยุ่นมากขึ้นและมีความยุติธรรมต่อผู้เรียน ซึ่งวิธีการประเมินที่สำคัญ
 มีดังนี้

ก. การประเมินรายบุคคล เป็นการประเมินที่จะช่วยให้ครูได้พิจารณา
 ความก้าวหน้าของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

ข. การประเมินกลุ่ม เป็นการประเมินการทำงานของผู้เรียนที่ทำงาน
 ร่วมกันเป็นกลุ่มและตัดสินความก้าวหน้าของพวกเขา ครูอาจจะคะแนนสมาชิกกลุ่มเป็น
 รายบุคคล หรือใช้คะแนนรายบุคคลบวกกับคะแนนกลุ่ม

ค. การประเมินตนเองและเพื่อน เป็นการประเมินผลที่จะทำให้ผู้เรียนมี
 ความรับผิดชอบในการประเมินงานของตนและเพื่อนร่วมห้อง

๔. เครื่องมือวัดภาคปฏิบัติ

ก. ประเภทของเครื่องมือวัดผลภาคปฏิบัติแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ
 เครื่องมือวัดเกี่ยวกับการเขียน เป็นการวัดการประยุกต์ความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับเขียน การ
 จำแนกและระบุกระบวนการปฏิบัติ การสร้างสถานการณ์จำลองและการกำหนดตัวอย่างงาน

ข. ที่ควรคำนึงในการสร้างแบบวัดภาคปฏิบัติ ได้แก่ รูปแบบการประเมิน
 รูปแบบการตอบ วิธีการตรวจให้คะแนนและรูปแบบการแจกข้อทดสอบ

ค. เกณฑ์การประเมิน เครื่องมือที่ใช้ประเมินการปฏิบัติของผู้เรียน
 เรียกว่า (Rubric) ซึ่งได้แก่ เกณฑ์การให้คะแนนซึ่งจะต้องกำหนดมาตราวัดและรายการ
 คุณลักษณะที่บรรยายถึงความสามารถในการแสดงออกของผู้เรียนในแต่ละระดับข้อมูลจากรูบรีค
 จะสะท้อนให้ครู ผู้ปกครองและผู้สนใจอื่น ๆ เห็นว่าผู้เรียนรู้อะไรบ้างและทำอะไรได้มากน้อย
 เพียงใด

ประเสริฐ ธรรมโวหาร^{๑๑๔} กล่าวไว้ว่า การประเมินผลนั้นมี ๒ ประเภท คือ การ
 ประเมินเพื่อสรุปผลหรือเพื่อตัดสินผล และการประเมินเพื่อพัฒนารักษาคุณภาพการประเมินแต่ละ
 ประเภทต้องการข้อมูลที่แตกต่างกันออกไป แต่จะต้องครอบคลุมองค์ประกอบเชิงระบบ ๓ ด้าน
 ผลผลิต เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านกระบวนการ เช่น กิจกรรมสนับสนุน และด้านบริบท
 เช่น สิ่งแวดล้อมและขั้นตอนในการวัดและประเมินผลโดยทั่วไปจะครอบคลุมเกี่ยวกับเหตุผล

^{๑๑๔} ประเสริฐ ธรรมโวหาร. (๒๕๔๒). หลักสูตรและการจัดการการมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชา
 หลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม

ความสำคัญ วัตถุประสงค์ของการประเมิน สิ่งที่จะประเมินงานด้านวิชาการและกระบวนการ
ประโยชน์จากการประเมิน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^{๑๑๙} กล่าวว่า วิธีการใช้วัดและประเมินผลการเรียน
การสอนมีหลายชนิด ได้แก่

๑. แบบตรวจสอบการรายการ เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการสังเกต
พฤติกรรมของผู้เรียน เช่น การสังเกตผู้เรียนขณะปฏิบัติงาน

๒. แบบจัดอันดับคุณภาพของงานโดยเป็นตัวเลขแสดงอันดับคุณภาพ
ของงาน

๓. แบบทดสอบ เป็นเครื่องมือที่นิยมใช้ในสถานศึกษา มี 3 ลักษณะ คือ
๓.๑ ข้อทดสอบแบบอัตนัย (Subjective test) เป็นแบบความเรียงเป็น
ข้อทดสอบที่ไม่จำกัดการตอบของผู้ตอบ ข้อทดสอบแบบอัตนัยมีข้อดีที่ไม่ต้องเสียเวลาในการ
เตรียมออกข้อสอบนานออกได้ง่าย และสะดวกเหมาะสมกับการวัดที่ต้องการให้ผู้เรียนแสดงเหตุ
ผลความคิดสร้างสรรค์เป็นตัวของตัวเอง แต่มีข้อเสียตรงที่ไม่สามารถออกให้ครอบคลุมหลักสูตร การ
ตรวจให้คะแนนไม่แน่นอนและในการตรวจแต่ละครั้งจะเสียเวลามากแต่ยังเป็นข้อสอบที่จำเป็น
สำหรับครูอาจารย์ที่ต้องการวัดความคิดและการใช้เหตุผล รวมทั้งการเขียนเรียงความด้วย

๓.๒ ข้อทดสอบแบบปรนัย (Objective test) ข้อทดสอบแบบปรนัยเป็น
ข้อสอบที่จำกัดการตอบ แต่สามารถออกได้มากข้อครอบคลุมหลักสูตรแต่ก็ขึ้นอยู่กับการสร้าง
ข้อสอบของครูผู้สอน

๓.๓ แบบเลือกตอบ (Multiple choice) เป็นแบบที่มีคำถามแล้วมี
คำตอบให้เลือก ๔ - ๕ ตัว โดยให้เลือกตอบคำตอบที่ถูกต้องที่สุดกว่าตัวอื่นเพียงคำตอบเดียว
ส่วน อีก ๓ - ๔ ตัวก็เป็นตัวลวงไป ข้อทดสอบแบบนี้ถือเป็นข้อทดสอบที่เหมาะสมที่สุด เพราะ
สามารถสอบวัดได้ครอบคลุมหลักสูตรและยังสามารถนำมาหาความยากง่าย ต่างความเชื่อมั่น ค่า
ความเที่ยงตรงรวมทั้งปรับปรุงให้ดีขึ้น

จิรกรณ์ ศิริประเสริฐ^{๑๒๐} กล่าวว่า วิธีการใช้วัดและประเมินผลมี ๒ อย่าง ได้แก่

๑. การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ (Criterion-referenced) เป็นการ
ประเมินเพื่อบอกระดับของทักษะ บอกความก้าวหน้าของนักเรียนแต่ละคนข้อมูลที่ใช้ในการ
ประเมินผลนั้น มาจากการวัดที่มีเกณฑ์มาตรฐานหรือเกณฑ์ที่คาดหวังไว้หรือเกณฑ์ที่ผู้เชี่ยวชาญ
เป็นผู้กำหนด

๒. การประเมินผลแบบอิงกลุ่ม (Norm-referenced) เป็นการประเมิน
เพื่อตัดสินซึ่งบอกให้ทราบว่า นักเรียนคนนั้นอยู่ในตำแหน่งใดของกลุ่ม

กิ่งแก้ว อาริรักษ์^{๑๒๑} กล่าวว่า วิธีการวัดผลและเครื่องมือวัดที่สามารถนำมาใช้
ควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน ได้แก่

^{๑๑๙} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (๒๕๔๒). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.

^{๑๒๐} จิรกรณ์ ศิริประเสริฐ. (๒๕๔๓). ทักษะและเทคนิคการสอนพลศึกษาในระดับประถมศึกษา.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. แบบทดสอบ เป็นชุดของคำถามที่สร้างขึ้นอย่างมีระบบเพื่อใช้วัดตัวอย่างพฤติกรรมของแต่ละบุคคล ทั้งด้านเนื้อหา วิธีการดำเนินการและการให้คะแนน เช่น

๑.๑ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ (Achievement test) อาจเป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างเอง ซึ่งเน้นการสร้างให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ผู้สอนเป็นผู้สร้างขึ้นใช้เป็นครั้งคราว เมื่อจะนำไปใช้อีกต้องมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับการวัด เพื่อให้ได้ข้อมูลมาปรับปรุงพัฒนานักเรียน ทั้งนี้แบบทดสอบดังกล่าวอาจจัดทำในลักษณะเลือกตอบถูก - ผิด จับคู่ และการให้นักเรียนเขียนตอบ เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ ในการวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหาได้ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดเห็นของตนเองผ่านการเขียนหรือการใช้แบบทดสอบมาตรฐานที่พัฒนาจนมีคุณภาพตามเกณฑ์สำหรับการประเมินเพื่อตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือตรวจสอบมาตรฐานด้านความรู้

๑.๒ แบบทดสอบวัดความถนัด (Aptitude test) เช่นแบบทดสอบความถนัดทางการเรียน (Scholastic aptitude test) อาจนำมาดัดแปลงใช้สำหรับการตรวจสอบความรู้เชิงกระบวนการของนักเรียน เพื่อนำผลมาใช้ในการพัฒนาหรือแก้ไขข้อบกพร่อง

๑.๓ แบบทดสอบความสามารถจริง (Authentic performance test) อาจนำไปใช้ในการวัดความรู้เชิงกระบวนการหรือความรู้เชิงประจักษ์ โดยสร้างข้อคำถามหรือปัญหาที่มีความหมายต่อนักเรียน มีความสำคัญและเลียนแบบสภาพชีวิตจริง

๒. แบบสังเกต เป็นการเฝ้าดูพฤติกรรมของบุคคลอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยอาจจัดทำเป็นกรอบของการสังเกต เช่น แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบสังเกตประเมินค่าในการสังเกตนั้นต้องระวังไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัว มิฉะนั้นพฤติกรรมอาจเปลี่ยนแปลงจากความ เป็นจริงต้องสังเกตด้วยความพิถีพิถันเพื่อมองเห็นรายละเอียดตามรอบที่ต้องการขจัดปัญหาหรือความลำเอียงส่วนตัวออกไป เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามที่สังเกตจริง ๆ

๓. แบบสัมภาษณ์ เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ใช้แก้ปัญหาการเก็บข้อมูลที่ไม่สามารถจะเก็บได้พฤติกรรมการแสดงออกหรือการตอบคำถามในแบบสอบถาม แบ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบมาตรฐาน คือ มีการวางแผนการเตรียมตัวอุปกรณ์เครื่องมือ ซึ่งครอบคลุมจุดมุ่งหมายและอำนวยความสะดวกในงานสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์แบบไม่มาตรฐานหรือปลายเปิด ไม่มีการกำหนดแบบไว้ตายตัว เป็นการสัมภาษณ์ทั่วไปเปิดโอกาสให้แสดงออกโดยไม่ถูกบังคับ

๔. แบบสอบถาม มีลักษณะคล้ายแบบทดสอบ คือ ให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกออกมาจากใจจริง แต่แตกต่างคือการแสดงความคิดเห็นไม่มีถูก-ผิด เพราะต้องการได้ข้อมูลที่เป็นความจริงมากที่สุด แบบตรวจสอบรายการ แบบสำรวจ เป็นลักษณะหนึ่งของแบบสอบถามแต่จุดมุ่งหมายในการถามต่างกัน แบ่งเป็น 2 ชนิด คือ แบบปลายเปิด ให้ผู้ตอบสามารถตอบได้โดยเสรีและแบบปลายปิดให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นโดยมีเลือกให้ไม่มีถูก-ผิด

^{๑๒๑} กิ่งแก้ว อารีรักษ์. (๒๕๔๖). การวัดและประเมินผลทางภาษา. กรุงเทพฯ : พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว).

สะดวกกับการจัดทำข้อมูล ถ้านำเอาข้อกระทงคำถามจากแบบปลายเปิดมาดัดแปลงเป็นแบบปลายปิดอยู่ด้วยกัน

๕. แบบจัดอันดับคุณภาพ เป็นการวัดคุณภาพลักษณะที่ไม่สามารถวัดออกมาเป็นตัวเลขโดยตรงได้ เป็นการวัดตามลักษณะของคุณภาพอาจเป็นระบบมาตราพรณนาพฤติกรรมหรืออาจเป็นแบบใช้ตัวเลขอันดับแทนคำอธิบาย

สรุปว่า การวัดและการประเมินผลมีวิธีการเลือกใช้ให้เหมาะสมตามสถานการณ์ เช่น การสังเกต การสอบถาม การสัมภาษณ์ การตรวจสอบของผลงานหรือกระบวนการทำงาน และการทำข้อสอบ ซึ่งขั้นตอนการวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการวัดเพื่อค้นหาสรรพภาพของผู้เรียน คุณภาพพัฒนาของผู้เรียนเป็นการเพิ่มแรงจูงใจหรือเสริมแรงในการเรียนและความสนใจของผู้เรียนในการเรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ ผู้มีหน้าที่ในการวัดและประเมินผลต้องมีคุณธรรมจริยธรรมในการวัดเพื่อให้ผลการวัดที่เชื่อถือได้ คือ ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ รอบคอบ ชยัน อดทน

๒.๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่สนับสนุนต่อการจัดการเรียนการสอน

๑. ความหมายของปัจจัยที่สนับสนุนต่อการจัดการเรียนการสอน

สวัสดี กาญจนสุวรรณ^{๑๒๒} กล่าวว่า ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ปัจจัยทางการบริหารหรือทรัพยากร การบริหารประกอบด้วย คน เงิน วัสดุ ครุภัณฑ์ อำนวยหน้าที่ เวลา กำลังใจในการทำงาน สิ่งอำนวยความสะดวก และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษามี ๔ ประการคือ คน เงิน วัสดุ ครุภัณฑ์ และวิธีการจัดการ

อึ้ง ชูทัพ^{๑๒๓} กล่าวว่า ปัจจัยสนับสนุนต่อการจัดการเรียนการสอน หมายถึง

๑. ผู้บริหาร การที่ผู้บริหารจะทำให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุมาตรฐานของหลักสูตรต้องอาศัยปัจจัย ๒ ประการ คือ

๑) ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของหลักสูตร โดยผู้บริหารจะต้องมีความรู้และความสามารถในการจัดหลักสูตรของสถานศึกษาได้ ต้องเข้าใจถึงความสำคัญธรรมชาติ ลักษณะเฉพาะของขบขายสาระ ทั้งในด้านความรู้ ด้านทักษะกระบวนการบริหาร ด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมตลอดจนโครงสร้างการเรียนรู้ แนวการวัดประเมินผล การเรียนรู้ของกลุ่มวิชาต่าง ๆ

๒) ผู้บริหาร ต้องให้การสนับสนุน ครู ผู้สอน และผู้เรียน ดังนี้

(๑) งบประมาณ ผู้บริหารต้องให้การสนับสนุนทั้งในด้านการเงินและวัสดุอุปกรณ์ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้พอเพียงกับความต้องการ

(๒) การนิเทศ ผู้บริหารต้องให้คำแนะนำร่วมปรึกษาและให้ขวัญกำลังใจแก่ครูผู้สอน ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้อง

^{๑๒๒} สวัสดิ์ กาญจนสุวรรณ, การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ, (เชียงใหม่ : สำนักงานวิจัยและบริการวิชาการสถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๒, หน้า ๒๐.

^{๑๒๓} อึ้ง ชูทัพ, การบริหารและการจัดการเรียนรู้, (กรุงเทพฯ : กองการวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๓), หน้า ๑-๓.

(๓) แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการและสถานประกอบการอิสระ ผู้บริหาร ต้องช่วยประสานงานทั้งในและนอกห้องถ้ำ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติงาน จะทำให้ผู้เรียนได้รับ ประสบการณ์ตรง

(๔) วิทยาการ ผู้บริหารต้องประสานสัมพันธ์กับวิทยาการทั้งในและนอกห้องถ้ำ เพื่อให้ความรู้แก่ ผู้เรียน และครูผู้สอน

(๕) การจัดการด้านการตลาด ผู้บริหารควรวางแหล่งจำหน่ายผลผลิตของผู้เรียน เพื่อเป็นการหารายได้ให้กับผู้เรียน เป็นผลผลิตจากการเรียนในกลุ่มวิชาต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่ม วิชาการงานและอาชีพถือว่า สำคัญมาก

๒. ผู้สอน ต้องมีความรู้และประสบการณ์ในวิชาที่สอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความ เชื่อมั่น ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การวางแผนจุดประสงค์ การวิเคราะห์เนื้อหา ในรายวิชาพื้นฐานการจัดทำแผนการสอนและนวัตกรรมประกอบแผนการสอนใฝ่หาความรู้ ปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้ทันต่อวิทยาการอยู่เสมอ ต้องรู้จักธรรมชาติและความต้องการของ ผู้เรียน มีความสามารถในการถ่ายทอดให้คำแนะนำ เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจและปฏิบัติงานได้ จัด กิจกรรมการเรียนการสอนให้น่าสนใจ โดยมีการผลิตและใช้สื่ออย่างหลากหลาย นำเทคโนโลยี ใหม่ ๆ มาใช้ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนการสอน และต้องเป็นครูที่ดี คือ มีความรู้ ความสามารถควบคู่ไปกับคุณธรรม จริยธรรมและมีจรรยาบรรณในวิชาชีพครู

๓. ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนอย่างหลากหลายตามความสนใจความต้องการและ ความถนัดของตนเอง ต้องมีความชอบ มีใจรักและเห็นประโยชน์ของการเรียนรายวิชาต่าง ๆ

๔. สภาพแวดล้อมจัดบรรยากาศและสภาพห้องเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการจัดการ เรียนการสอน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า

กรมวิชาการ^{๑๒๔} กล่าวว่า ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้สอน ผู้บริหารหลักสูตร และ ทรัพยากร เอกสาร สื่อ วัสดุอุปกรณ์ นวัตกรรม/เทคโนโลยี อาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก ชุมชน เครือข่ายที่ให้การสนับสนุน เช่น ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา เป็นต้น รุจิรุจิ ภูสาระ และจันทรานี สงวนนาม^{๑๒๕} กล่าวว่า ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการจัดการ เรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่เป็นหนทางหรือเหตุอันเป็นทางให้เกิดผลกับการจัดการเรียนการสอน ปัจจัยพื้นฐานหรือทรัพยากรเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ที่ต้องการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตัวปัจจัยที่สนับสนุนต่อการจัดการ เรียนการสอนประกอบด้วย ๔ M's คือ

๑. คน (Man) ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสถานศึกษาที่ร่วมกันทำงาน

๒. เงิน (Money) ได้แก่ งบประมาณที่ใช้ในการสนับสนุนทุกๆ ส่วนของ สถานศึกษา

^{๑๒๔} กรมวิชาการ, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯ : ครุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕), หน้า ๒๘.

^{๑๒๕} รุจิรุจิ ภูสาระ และจันทรานี สงวนนาม, การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา, หน้า ๗.

๓. วัสดุอุปกรณ์ (Material) ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้และเทคโนโลยีต่าง ๆ

๔. การจัดการ (Management) ได้แก่ การบริหารงานของสถานศึกษาที่นำโดยผู้บริหาร

สมพงษ์ เรือนนระการ^{๑๒๖} กล่าวว่า ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ปัจจัยพื้นฐานทางการบริหารประกอบด้วย ๔ ประการ ดังนี้ ๑. คน (Man) ๒. เงิน (Money) ๓. วัสดุ-ครุภัณฑ์ (Material) ๔. การจัดการ (Management) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนทั้งของศาสนา หน่วยงาน ภาครัฐหรือเอกชน จำเป็นต้องอาศัยจากปัจจัยทั้ง ๔ ประการ

เฮริตซ์เบิร์ก (Herzberg)^{๑๒๗} กล่าวว่า ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ปัจจัยทางการบริหารที่เกี่ยวข้องของกับความรู้สึกของมนุษย์ที่มีต่อการปฏิบัติงานในองค์กรแบ่งเป็น ๒ ปัจจัย ได้แก่

๑. ปัจจัยกระตุ้น (Motivating Factors) คือ ปัจจัยที่เกิดความพึงพอใจในการทำงานของคนในองค์กร เช่น ความสำเร็จของงาน (Achievement) การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition) ลักษณะของงาน (Work Itself) ความรับผิดชอบ (Responsibility) และความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน (Advancement)

๒. ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) คือ ปัจจัยที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมในการทำงาน เช่น เงินเดือน โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต (Possibility of Growth) ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา (Relationship With Subordinator) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา (Relationship With Superior) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (Relationship With Peers) สภาพการทำงานความมั่นคงในงาน (Job Security) และวิธีการปกครองบังคับบัญชา (Supervision Techniques)

สรุปว่า ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ปัจจัยด้านบุคลากร (Man) ปัจจัยด้านงบประมาณ (Money) ปัจจัยด้านสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ (Material) และปัจจัยด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ (Management) เป็นสิ่งหรือเหตุที่เป็นหนทางให้เกิดผลกับการจัดการเรียนการสอนเป็นปัจจัยพื้นฐานและเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ทำให้การจัดการเรียนการสอน บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เป็นปัจจัยเกี่ยวกับการจัดระบบงาน ระเบียบและ

^{๑๒๖} สมพงษ์ เรือนนระการ, “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยและประสิทธิผลการบริหารศูนย์การเรียนชุมชนของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จังหวัดลพบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๕), หน้า ๒๑-๒๒.

^{๑๒๗} Herzberg C, Melting experimntt son komatiile analog composition at ๕ GPA, Department of Geofogial Sciences Rutgers Uuiversity, New Brunswick, New Jercy 08903, U.S.A, ๑๙๙๕, pp. ๗๑-๗๙. อ้างถึงใน พระมหาสมพงษ์ สมจิตโต (แช่ลิ้ม), “สภาพการบริหารโรงเรียนสหศึกษาวาลี องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, หน้า ๕๔.

เทคนิคในการปฏิบัติงาน สภาพความรู้สึกของบุคลากรที่มีต่อการทำงาน เป็นตัวสนับสนุนให้การจัดการเรียนการสอน

๒. ความสำคัญด้านปัจจัยที่สนับสนุนต่อการจัดการเรียนการสอน

สมใจ เขียวสด^{๑๒๘} กล่าวว่า ความสำคัญด้านปัจจัยที่สนับสนุนต่อการจัดการเรียนการสอน คือ ปัจจัยทางการบริหารหรือทรัพยากรการบริหาร ๔ ประการ คือ

๑. คน (Man) ปัจจัยตัวแรก ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีบุคลากร ที่เหมาะสมกับภาระหน้าที่ การงาน บุคลากรต้องมีคุณสมบัติ มีความรู้ความสามารถ ตรงกับตำแหน่งหน้าที่และงานที่กำหนดไว้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มความรู้ และสมรรถภาพในการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากรภายในหน่วยงาน ดังนี้

๒. เงิน (Money) ปัจจัยตัวที่สองที่ส่งต่อการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี หมายถึง ในการดำเนินงานจำเป็นต้องพิจารณาในเรื่องการจัดสรรเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในกิจกรรมให้ได้สัดส่วนที่ได้ผลตอบแทนที่ดีที่สุด รวมทั้งการจัดสรรเงิน เพื่อเป็นค่าตอบแทนการหางานของบุคลากรในองค์การหรือหน่วยงานเพื่อที่จะช่วยสนับสนุนให้การทำงานได้ดำเนินไปอย่างราบรื่น ประสบความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์

๓. วัสดุอุปกรณ์ (Material) ปัจจัยตัวที่สาม ที่ส่งต่อการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี หมายถึงการดำเนินงานในหน่วยงานต่าง ๆ จะได้ผลหรือรับประโยชน์มากที่สุด จะต้องวัสดุสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ที่เหมาะสมพอเพียงทันสมัย และมีประสิทธิภาพ มีการควบคุมการใช้งานการบำรุงรักษาสิ่งของที่ชำรุดเสียหายให้อยู่ในสภาพดีพร้อมใช้งาน จะช่วยให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จและเป้าหมายได้

๔. การจัดการ (Management) ปัจจัยตัวที่สี่ ที่สนับสนุนต่อการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี หมายถึง ในการดำเนินงานของเจ้าสำนักศาสนศึกษาและอาจารย์ใหญ่ ในฐานะผู้บริหารต้องรู้จักเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมและประหยัดที่สุด ด้านคน เงิน วัสดุ สิ่งของ และการจัดการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและสำนักศาสนศึกษา การแก้ไขปรับปรุงวิธีการทำงาน ระบบการติดต่อ สื่อสารที่สะดวก รวดเร็วและแน่นอน เพื่อให้การทำงานของสำนักศาสนศึกษามีประสิทธิภาพเป็นที่พอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

สมชาย ไมตรี^{๑๒๙} กล่าวว่าความสำคัญด้านปัจจัยที่สนับสนุนต่อการจัดการเรียนการสอน คือ

๑. อุปกรณ์การเรียนการสอน เป็นสิ่งที่เป็นที่ช่วยสร้างความสนใจในการเรียนช่วยให้การจัดการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จมากขึ้น การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีอุปกรณ์การสอนหลัก คือ ตำราเรียน เพราะวิธีการเรียนการสอนที่ใช้การท่องจำเป็นหลัก อุปกรณ์อื่นมีแทบันที่กเสียงการแปล ที่นักเรียนใช้อ่านคำแปลบันทึกเทปแล้วเปิดฟัง หรือเปิดฟังคำแปล

^{๑๒๘} สมใจ เขียวสด, มนุษย์สัมพันธ์สำหรับผู้บริหาร, (กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครูธนบุรี, ๒๕๓๖), หน้า ๖.

^{๑๒๙} สมชาย ไมตรี, “การศึกษาของพระสงฆ์ในประเทศไทย : กรณีศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๙), หน้า ๓๖.

คำสอนที่ผู้สอนแปลบันทึกไว้แทนการดูหนังสือแปลเทียบกับหนังสือภาษาบาลีเพื่อให้การแปลเร็วขึ้น วิธีการเรียน ที่ใช้ความจำเป็นหลัก ประกอบกับการเรียนที่มีอุปกรณ์การเรียนการสอนน้อย ทำให้การเรียนไม่น่าสนใจ ผู้เรียนต้องใช้ความวิริยะอุตสาหะมาก จึงสามารถเรียนภาษาบาลี สำเร็จได้

๒. อาคารสถานที่ บางสำนักศาสนศึกษาไม่มีอาคารเรียนเป็นสัดส่วนใช้ศาลาการเปรียญหรือศาลาอำนวยการของวัดเป็นสถานที่เรียนที่สอน ทำให้มีเสียงรบกวนและบรรยากาศไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ คับแคบ ไม่ปลอดโปร่ง แสงสว่างไม่เพียงพอทั้งภายในและภายนอก มีบรรยากาศและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่เอื้อ ต่อการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ เป็นสิ่งจำเป็น ในกระบวนการเรียนการสอน เพราะเป็นเครื่องมือที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจ ในเรื่องที่สอนให้ชัดเจนขึ้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนต้องมีความเข้าใจ มีแนวคิดเกี่ยวกับสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนทั้งในด้านการจัดให้มีสื่ออุปกรณ์ การเรียนการสอน

นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม และวลัยพร ศิริภิรมย์^{๑๓๐} กล่าวว่า ความสำคัญด้านปัจจัยที่สนับสนุนต่อการจัดการเรียนการสอน คือ

๑. หนังสือ ตำราประกอบการเรียนเก่าเกินไปขาดการปรับปรุง ภาษาที่ใช้ยาก จึงควรมีตำราที่เป็นสากลและมีมาตรฐานเดียวกันโดยคณะสงฆ์รับรองอย่างเป็นทางการเพื่อใช้เป็นหลักสูตรกลาง และขัดเกลาสำนวนต่างๆ ให้ทันสมัย สามารถเข้าใจง่ายและควรส่งเสริมให้มีการผลิตตำราหรือคู่มือประกอบการเรียนมากขึ้น

๒. สื่อ อุปกรณ์ประกอบการสอนมีการใช้น้อย ควรจัดสรรงบประมาณให้การสนับสนุนส่งเสริม จัดทำและพัฒนาสื่อให้น่าสนใจและใช้อย่างแพร่หลาย เรื่องของสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนควรมีการสนับสนุนให้มีการนำไปใช้รวมทั้งการประเมิน เพราะสื่อการสอนในสำนักศาสนศึกษา ท่านเจ้าสำนักศาสนศึกษาและผู้บริหารต้องเป็นผู้รับผิดชอบส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการใช้สื่อการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

๓. การจัดสื่อการสอนในสำนักศาสนศึกษาควรดำเนินการ ดังนี้

๑) ควรจัดตั้งศูนย์บริการสื่อการสอน เพื่อช่วยจัดหา และให้ความสะดวกในการใช้

๒) แบ่งแยกสื่อ เป็นประเภทๆ และเป็นรายวิชา เพื่อสะดวกแก่การใช้

๓) จัดหาสื่อที่ทันสมัย และปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่ให้ใช้งานได้

๔) สำรวจ วิเคราะห์ความต้องการสื่อการสอนของรายวิชาต่าง ๆ

๕) ฝึกอบรมผู้สอนให้มีความรู้ทักษะในการใช้ รักษาและซ่อมบำรุง

๖) กระตุ้นให้ครูและผู้เรียนสนใจการใช้สื่อ เพื่อการสอนให้มากขึ้น

๗) สถานที่เก็บควรจัดให้เพียงพอกับประเภทของสื่อ

๘) ควรจะมีสื่อทั้ง ๓ ประเภทจัดเตรียมไว้

^{๑๓๐} นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม และวลัยพร ศิริภิรมย์, “แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒”, รายงานวิจัย, (กรุงเทพฯ : กลุ่มงานศาสนากับการเรียนรู้, ๒๕๔๕), บทคัดย่อ.

๙) ควรมีบุคลากรเพื่อรับผิดชอบในการจัดหาและบริการให้มีประสิทธิภาพ

๑๐) จัดสอนให้รู้จักทำสื่อการสอนประเภทที่สามารถทำขึ้นเองได้ นอกจากการจัดให้มีการเรียนการสอน และการสนับสนุนให้มีการนำสื่อไปใช้แล้วผู้บริหารยังต้องรับผิดชอบดูแลให้มีการประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอน ว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้มากน้อยเพียงใดด้วย

สรุปได้ว่า ด้านปัจจัยที่สนับสนุนต่อการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานหรือทรัพยากรที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตัวปัจจัยในที่นี้ประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัสดุ-อุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) ที่สำคัญคือผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้การสนับสนุนและส่งเสริมอย่างจริงจัง

๒.๑.๔ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนนั้นมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนคือ ทฤษฎีการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้สอนจะสามารถนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเลือกและปรับใช้สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน รวมทั้งแนวทางการนำทฤษฎีมาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้

๑. ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมนิยม (Behavioral Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมนิยม เป็นทฤษฎีที่เน้นในด้านการจัดหรือการวางเงื่อนไขการกระทำ (Operant Conditioning) ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และปรับพฤติกรรม นักจิตวิทยาและนักการศึกษาที่สำคัญ คือ Skinner ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมนิยมใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์แนวทางการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการสังเกตพฤติกรรมและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อทำนายและควบคุมพฤติกรรมในด้านการเรียนรู้ โดยเน้นการสังเกตและการศึกษาพฤติกรรม ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมที่กำหนดให้ รวมทั้งศึกษาการจัดสิ่งแวดล้อมสิ่งเร้า หรือสิ่งที่กระตุ้นเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในส่วนนี้ สกินเนอร์ (B.F.Skinner) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวางเงื่อนไขการกระทำโดยใช้การเสริมแรง (Reinforcement) ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ การเสริมแรงจะแบ่งเป็นสองประเภท คือ การเสริมแรงในทางบวก ซึ่งพฤติกรรมนั้น จะได้รับการสนับสนุนและทำให้เกิดขึ้นได้อย่างถาวร สม่าเสมอ บ่อยครั้ง สำหรับการเสริมแรงในทางลบหรือการทำโทษนั้น ผลของพฤติกรรมดังกล่าวจะไม่ได้รับการส่งเสริมและทำให้พฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นน้อยลงได้^{๑๓๑}

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางด้านพฤติกรรมนิยม ซึ่งเน้นในด้านสิ่งเร้าและการตอบสนอง (Stimulus- Response) เชื่อว่าผู้สอนจะมีอิทธิพลต่อผู้เรียนอย่างมากที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้นผู้สอนจะต้องจัดการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้น ส่งเสริมหรือเสริมแรงให้แก่ผู้เรียน การสนับสนุน หรือการส่งเสริมให้ผู้สอนจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมแรงในทางบวก ให้แก่ผู้เรียน มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ผู้สอนจึงควรจัดการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ ด้านพฤติกรรมนิยม ดังต่อไปนี้

^{๑๓๑} ฉวีวรรณ สุวรรณภาและคณะ, “ความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอน-หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู”, รายงานการวิจัย, (แพร่ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่, ๒๕๔๗), หน้า ๑๙.

- ๑) ผู้สอนจะต้องมีความรู้ในเรื่องที่จะสอนเป็นอย่างดี
 - ๒) ผู้สอนจะต้องบอกจุดประสงค์ของการเรียนให้ผู้เรียนเข้าใจ
 - ๓) เนื่องจากผู้เรียนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความสามารถและความสนใจผู้สอนจึงควรใช้เทคนิคและวิธีการสอนหลายรูปแบบให้เหมาะสมกับผู้เรียน
 - ๔) ผู้สอนจะต้องเริ่มสอนตั้งแต่ทักษะเบื้องต้นก่อนเป็นอันดับแรก
 - ๕) ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนตามความสามารถของตนเองที่
ละขั้นๆ
- ๖) ผู้สอนจะต้องจัดระเบียบเรื่องเนื้อหาวิชาที่จะสอนให้เป็นลำดับขั้นตอนที่
เหมาะสม

การวางเงื่อนไขการกระทำที่เหมาะสมตามแนวคิดของสกินเนอร์ ในด้านการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมนิยม คือ การจัดแบ่งเนื้อหาวิชาเป็นส่วนย่อยๆ และเรียงลำดับความสำคัญให้เหมาะสม โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนตามความสามารถของตนเอง รวมทั้งจัดให้มีการเสริมแรงแก่ผู้เรียนเป็นระยะๆ ซึ่งจะเป็นการสร้างความสำเร็จให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้นั้น แนวคิดดังกล่าวเป็นการเริ่มต้นของบทเรียนแบบโปรแกรม (Programmed Instruction) ซึ่งสกินเนอร์ เชื่อว่าผู้เรียนจะประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้ตั้งนั้นเมื่อผู้เรียนได้เรียน โดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรมและรู้ผลคำตอบของตนเองในทันที จะเป็นการเสริมแรงในทางบวกเมื่อผู้เรียนตอบคำถามได้ถูกต้องหรือได้รับการเสริมแรงให้ทำงานใหม่ เมื่อตอบคำถามไม่ถูกต้อง^{๑๓๒}

๒. ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางด้านสังคม เป็นผลที่สืบเนื่องมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางด้านพฤติกรรมนิยมซึ่งเน้นผลของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจากสิ่งเร้า หรือสิ่งที่มีมากระตุ้นสำหรับทฤษฎีการเรียนรู้ทางด้านสังคมนั้น เน้นในด้านพฤติกรรมของมนุษย์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม โดยสนับสนุนการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตในสังคม ซึ่งหมายถึงการอยู่รวมกลุ่มกันของมนุษย์ การแลกเปลี่ยนความรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการจัดกิจกรรมกลุ่มและจัดให้มีการสื่อสารระหว่างกัน การแลกเปลี่ยนความรู้ รวมทั้งการช่วยเหลือกัน บันดูรา (Albert Bandura) เป็นผู้พัฒนาทฤษฎีการเรียนรู้ด้านสังคม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพฤติกรรมนิยม โดยเน้นพฤติกรรมที่เกิดจากการที่ผู้เรียนสังเกตสิ่งแวดล้อมและเลียนแบบซึ่งอาจจะเป็นพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการเรียนรู้จากความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของผู้อื่นในด้านต่าง ๆ อีกด้วย บันดูราได้กำหนดขั้นตอนของการเรียนรู้จากการสังเกตดังนี้^{๑๓๓}

^{๑๓๒} พระครูวัฒนสุตานุกุล ลพธคุณ (สระงาม), “พระสงฆ์กับการสอนพระพุทธศาสนานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนวัดบุญยประดิษฐ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑ กรุงเทพมหานคร (เขตราชเทวี)”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, หน้า ๙-๑๐.

^{๑๓๓} ฉวีวรรณ สุวรรณภาและคณะ, “ความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอน-หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู”, รายงานการวิจัย, หน้า ๒๔.

๑) ชั้นให้ความสนใจ(Attention) เป็นขั้นต้นที่ผู้เรียนสนใจต่อรูปแบบที่สังเกตเห็น ซึ่งส่วนมากแล้วผู้เรียนจะสนใจรูปแบบที่ดึงดูดความสนใจ ทันสมัย เป็นที่นิยมหรือเป็นสิ่งที่น่าประทับใจ

๒) ชั้นจดจำรูปแบบ (Retention) เมื่อผู้เรียนมีความสนใจต่อรูปแบบแล้วผู้เรียนจะจดจำรูปแบบ หรือพฤติกรรมที่ผู้เรียนต้องการจะเลียนแบบและฝึกหัดหรือประพฤติดำเนินการตามรูปแบบที่ได้จดจำมา

๓) ชั้นการแสดงพฤติกรรมให้เหมือนรูปแบบ (Reproduction) ในขั้นนี้ผู้เรียนจะพยายามที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้เหมือนตามรูปแบบที่ตนสนใจและได้จดจำไว้จนมีลักษณะใกล้เคียงที่สุดตามรูปแบบนั้น ๆ ชั้นได้รับแรงจูงใจ (Motivation) ในขั้นสุดท้ายของกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกตและเลียนแบบนั้น ผู้เรียนจะได้รับแรงจูงใจจากการเลียนแบบ เนื่องจากมีความรู้สึกว่าการเลียนแบบดังกล่าวเป็นประโยชน์และจะสามารถทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จได้เช่นเดียวกับต้นแบบหรือได้รับการยอมรับจากผู้อื่น

๓. ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านมนุษยนิยม (Humanistic Learning Theories)

ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านมนุษยนิยม เป็นทฤษฎีที่เน้นในด้านการส่งเสริมศักยภาพของมนุษย์ หรือผู้เรียนและพัฒนาการของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง ประเมินความสามารถ ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุดตามศักยภาพ นักจิตวิทยาและนักการศึกษาที่สำคัญคือ Maslow แนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ในด้านมนุษยนิยม จะเน้นความสำคัญของผู้เรียนในทุก ๆ ด้านโดยการสังเกต พิจารณาและทำความเข้าใจกับการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในด้านจิตพิสัยและพุทธิพิสัย ซึ่งหมายถึงความรู้ ความคิด รับการยกย่องและเป็นที่ยอมรับในสังคมนั้น

สำหรับความต้องการในกลุ่มที่ ๒ ของมาสโลว์นั้นเป็นความต้องการที่ต่อเนื่องจากความต้องการขั้นพื้นฐานเบื้องต้น ซึ่งบุคคลต่าง ๆ เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานแล้ว ขั้นต่อไปก็จะเป็นความต้องการที่จะเรียนรู้เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมรอบๆตนเอง เพื่อการเจริญเติบโต ทางด้านสติปัญญา ประกอบด้วย ๑) ความต้องการที่จะรู้จักและเข้าใจ ๒) ความต้องการที่จะสุนทรีย์ภาพในด้านความงาม ๓) ความต้องการที่จะกระทำและเป็นตัวของตนเอง

ความต้องการในกลุ่มที่ ๒ นี้ เป็นความต้องการที่ไม่มีขอบเขต ซึ่งจะไม่มีการตอบสนองที่เพียงพอกับความต้องการได้ เมื่อผู้เรียนได้รับการสนองขั้นพื้นฐานในกลุ่มแรกแล้วขั้นต่อไปผู้เรียนจะสนใจในสิ่งแวดล้อมและสังคมที่ตนอยู่ มีความสนใจต้องการจะเรียนรู้และเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น รวมทั้งต้องการมีความรู้สึกในด้านสุนทรีย์ภาพต่อความงาม ดนตรี หรือความประทับใจซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกัน สำหรับความต้องการในขั้นสุดท้ายนั้นจะหมายถึงความต้องการที่จะประสบความสำเร็จโดยใช้ความสามารถของตนเองและดำเนินชีวิตในสิ่งที่ตนเองมีความสามารถที่จะทำได้ ซึ่งจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตัวเองซึ่งความต้องการในขั้นนี้จะต้องขึ้นอยู่กับได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอในความต้องการขั้นอื่นๆ มาก่อนแล้วและมนุษย์ที่จะประสบความสำเร็จในขั้นนี้มีอยู่น้อยมาก

ดังนั้น ในด้านการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดในด้านมนุษยนิยมของมาส โลว์นั้น ผู้สอน โรงเรียน หรือรัฐ จึงจำเป็นต้องจัดความต้องการพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนก่อน จึงจะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่เรียนได้ เช่น การจัดโครงการอาหารกลางวัน การจัดโครงการหนังสือเรียน รวมทั้งการให้ความรัก ความสนใจแก่ผู้เรียนอย่างไม่มีอคติ ซึ่งเป็นการสนองความต้องการขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน จะเป็นการเสริมสร้าง ความสามารถในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนรู้ในชั้นที่สูงกว่าต่อไปมีวิสัยทัศน์กว้างไกลและมีความคิดสร้างสรรค์^{๑๓๔}

๔. ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านปัญญาและความคิด (Cognitive Learning Theories)

ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านปัญญาและความคิด เป็นทฤษฎีที่เน้นในด้านวิธีการหรือการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิด และสติปัญญา นักจิตวิทยาและนักการศึกษาที่สำคัญเป็นที่รู้จักทั่วไปในกลุ่มนี้ประกอบด้วย Gage, Bruner และนักจิตวิทยากลุ่ม Gestalt ทฤษฎีการเรียนรู้นั้นจะได้อาจมาจากการที่ผู้เรียนแต่ละคนได้รับประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตนเอง วุฒิภาวะและนำมาเชื่อมความสัมพันธ์กับการหยั่งรู้ (Insight) ของตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากมนุษย์โดยทั่ว ๆ ไป สนใจที่จะศึกษาข้อมูลต่าง ๆ อยู่เสมอและนำข้อมูลต่างๆ เหล่านั้นมาประมวลกับความสามารถของตนเอง ความเชื่อ ความรู้สึก รวมทั้งประสบการณ์ดั้งเดิม เพื่อให้สามารถคิด สรุปและนำมาปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เพียเจย์ (Jean Piaget) มีความเชื่อว่า พัฒนาการของระดับความคิดและสติปัญญาของมนุษย์จะเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ในแต่ละขั้นตอนเกี่ยวข้องกับอายุ วุฒิภาวะของผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ความคิดของผู้ใหญ่ที่คิดว่าเป็นสิ่งง่าย ๆ ธรรมดา จะไม่เป็นที่ง่ายสำหรับเด็ก^{๑๓๕} ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิด (Concept) การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียนจะช่วยเพิ่มความสามารถให้แก่ผู้เรียนและทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้จากกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมเหล่านั้น ตามความคิดเห็นของเพียเจย์ บุคคลตั้งแต่เด็กเล็ก สนใจที่จะนำความรู้ ประสบการณ์และความคิดของตนเองไปสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้และแนวคิดใหม่ รวมทั้งมีความพร้อมที่จะเข้าใจสภาพแวดล้อม นำประสบการณ์มาใช้ ปรับตนเองและเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมด้วย เพียเจย์ แบ่งพัฒนาการการเรียนรู้ตามลักษณะวัยของผู้เรียนออกเป็น ๔ ขั้นตอน คือ

๑) วัยของการสัมผัสและเคลื่อนไหว (Sensorimotor) เด็กที่อยู่ในวัย ๑- ๒ ปี จะมีลักษณะของการพัฒนาการทางด้านสติปัญญาประกอบด้วย การเริ่มต้นใช้การ

^{๑๓๔} พระครูวัฒนสุตานุกุล ลัทธคุโณ (สระงาม), “พระสงฆ์กับการสอนพระพุทธศาสนานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนวัดบุญยประดิษฐ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑ กรุงเทพมหานคร (เขตราชเทวี)”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, หน้า ๑๒-๑๓.

^{๑๓๕} ฉวีวรรณ สุวรรณภาและคณะ, “ความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอน-หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู”, รายงานการวิจัย, หน้า ๒๐.

เลียนแบบ มีความจำ ความคิดรู้ว่าวัตถุสิ่งของนั้นมีอยู่ ไม่สูญหายไป ใช้การเคลื่อนไหวตามสิ่งเร้า เพื่อนำไปสู่จุดประสงค์ที่ต้องการ

๒) วัยของการเริ่มพูด (Preoperational) เป็นเด็กที่อยู่ในช่วงระหว่าง ๒ - ๗ ปี ลักษณะของพัฒนาการจะประกอบด้วยพัฒนาการในด้านการใช้ภาษา จะค่อยๆ เพิ่มขึ้นและมีความสามารถที่จะคิดในรูปแบบของสัญลักษณ์ มีความคิดและกระทำตามความนึกคิดของตนเองและไม่เข้าใจความคิดของผู้อื่น

๓) วัยของการใช้ความคิดในเชิงรูปธรรม (Concrete operational) อยู่ระหว่างอายุ ๗ - ๑๑ ปี ผู้เรียนในวัยนี้จะสามารถพัฒนาความคิดอย่างมีเหตุผลในเชิงรูปธรรม สามารถแบ่งเป็นกลุ่ม หรือหมวด หมู่ได้ เข้าใจกฎ ระเบียบ รวมทั้งมีความสามารถที่จะคิดย้อนหลัง

๔) วัยของการใช้ความคิด (Formal operational) อยู่ระหว่าง ๑๑ - ๑๕ ปี ผู้เรียนที่อยู่ในวัยนี้ จะมีลักษณะของพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ประกอบด้วยความสามารถที่จะคิดแก้ปัญหาที่เป็นนามธรรมได้อย่างมีเหตุผล มีทักษะการคิดโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งมีพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับสังคมและมีความเป็นตนเองมากขึ้น

การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนในแต่ละขั้นตอน เนื่องจากการเรียนรู้จะเป็นสิ่งที่ต้องเกี่ยวข้องกับสังคมและสภาพแวดล้อม เป็นกระบวนการที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนตลอดเวลา รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำทฤษฎี หรือหลักการทางวิชาการที่เรียนมาแล้ว นำมาปรับใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้ เชื่อว่าความสามารถในด้านสติปัญญาของผู้เรียนจะเพิ่มมากขึ้น เมื่อผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา ด้วยการศึกษาค้นคว้าตามความสนใจของตนเอง การพัฒนาความรู้ ความสามารถ ความคิดของผู้เรียนในลักษณะนี้เรียกว่า (Discovery learning) ซึ่งการมีประสบการณ์ การสร้างจินตนาการ หรือมโนภาพของตนเอง รวมทั้งการเข้าใจสิ่งแวดล้อมและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยการสื่อความหมาย เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สิ่งเหล่านี้ จะก่อให้เกิดเป็นความรู้และความคิดขึ้นได้ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องจัดเตรียมสถานการณ์ต่างๆ ปัญหา รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อม เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองและจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ การจัดการเรียนการสอนจะอยู่ในลักษณะของการสอนแบบอุปนัย (Inductive) โดยที่ผู้สอนจะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากตัวอย่างในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ประสบการณ์และสรุปเป็นแนวคิดใหม่ของตนเอง^{๑๓๖}

๕. ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านพหุปัญญา (Multiple Intelligences Theory Of Learning)

^{๑๓๖} พระครูวัฒน์สุตานุกุล ลัทธคุโณ (สระงาม), “พระสงฆ์กับการสอนพระพุทธศาสนานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนวัดบุญยประดิษฐ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑ กรุงเทพมหานคร (เขตราชเทวี)”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, หน้า ๑๑-๑๒.

ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านพหุปัญญา เป็นทฤษฎีที่เนื่องจากผู้เรียนจะมีความสามารถในการเรียนรู้ ความคิด สติปัญญาและทักษะที่แตกต่างกัน การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) ได้ศึกษาลักษณะพัฒนาการการเรียนรู้ของมนุษย์ทางด้านสติปัญญา ความคิดและทักษะโดยแบ่งความสามารถของมนุษย์แต่ละคนในการเรียนรู้ออกเป็น ๘ ส่วน เรียกว่า พหุปัญญา (Multiple intelligence) ประกอบด้วย ความสามารถในการใช้ภาษา (Linguistic intelligence) ความสามารถในทางคณิตศาสตร์ (Logical - Mathematical Intelligence) ความสามารถในการนึกคิดและจินตนาการ (Spatial Intelligence) ความสามารถในการเคลื่อนไหวร่างกาย (Bodily - Kinesthetic) ความสามารถในด้านดนตรี (Musical Intelligence) ความสามารถที่จะสนใจและเข้าใจผู้อื่น (Interpersonal Intelligence) และความสามารถประการสุดท้าย คือ ความสามารถที่จะสร้างแนวคิดและความเข้าใจให้แก่ตนเอง (Intrapersonal Intelligence) ซึ่งความสามารถทั้ง ๘ ด้านนี้ ยังแบ่งเป็นความสามารถย่อยๆ ลงไปได้อีก เช่น ความสามารถทางด้านดนตรี ประกอบด้วย ความสามารถในการร้องเพลง การแต่งเพลง การประสานทำนองดนตรี การใช้เครื่องดนตรี การฟังดนตรีอย่างมีสุนทรียภาพและอื่น ๆ อีก (Campbel : Introduction) โรงเรียนส่วนใหญ่ โดยทั่วไปแล้วจะจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนโดยเน้นความสามารถทางด้านการใช้ภาษาและความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์ให้แก่ผู้เรียนและถ้าผู้เรียนมีความสามารถในด้านที่กล่าวมานี้ก็ จะได้รับการยกย่องและถือว่าประสบความสำเร็จในการเรียน ซึ่งผู้เรียนโดยทั่วไปจะไม่มี ความสามารถเฉพาะในด้านที่โรงเรียนมุ่งหวังมากนัก ดังนั้น ผู้สอนควรจะต้องจัดการเรียนการสอน โดยเอื้อให้แก่ผู้เรียนที่มีความสามารถในด้านอื่น ๆ ด้วย ซึ่งทฤษฎีทางด้าน พหุปัญญาของ การ์ดเนอร์ จะมีผลกระทบต่อการจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ความสามารถของผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านพหุปัญญาตาม ทฤษฎีของการ์ดเนอร์นั้น ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนได้พัฒนาและใช้ความสามารถทางด้านสติปัญญา ของตนเองทั้ง ๘ ด้าน ในการเรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น เมื่อสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เกี่ยวกับเรื่อง “สัตว์น้ำ” ผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเล่า หรือ อธิบายเกี่ยวกับสัตว์น้ำชนิดต่างๆ ที่ตนสนใจ ราคาของสัตว์น้ำนั้นๆ เมื่อมีการซื้อขายกัน หรือ การนับจำนวนของสัตว์น้ำจากรูปภาพ การวาดภาพสัตว์น้ำตามความนึกคิดของผู้เรียน การร้อง เพลงที่เกี่ยวข้อง หรือจัดให้มีการแสดงกิริยาท่าทางลักษณะของสัตว์น้ำรวมทั้งการเสนอความคิดเห็นและการรวมกลุ่มกันปรึกษาหารือเกี่ยวกับคุณสมบัติประโยชน์ หรือในเรื่องอื่น ๆ ที่ เกี่ยวข้องกับสัตว์น้ำ การจัดการเรียนการสอนในลักษณะดังกล่าวผู้สอนจะต้องกำหนดปัญหา ถาม คำถามหรือให้ข้อมูลและคำแนะนำต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถของตนเอง รวมทั้งสามารถเรียนรู้ในแนวทางที่ตนเองมีความสามารถและมีความเข้าใจในสิ่งที่เรียนเพิ่มขึ้น

การสอนโดยใช้ทฤษฎีพหุปัญญานี้ จำเป็นต้องใช้เวลาและความสามารถของ ผู้สอนในการจัดกิจกรรม ซึ่งจะสามารถนำมาใช้ได้ผลดีกับผู้เรียนในระดับประถมศึกษา เนื่องจาก เป็นการเรียนการสอน ที่เน้นในด้านกิจกรรม สำหรับการประเมินความรู้ความสามารถของผู้เรียน นั้นจะนิยมใช้รูปแบบของการใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) เพื่อให้ทราบผลความก้าวหน้าในด้าน

ความสามารถของผู้เรียนในแต่ละด้านการรายงานความสามารถของผู้เรียนในด้านความรู้ ความสามารถและทักษะรวมทั้งผลของความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม ซึ่งผู้สอนอาจจะรายงานในรูปแบบของตาราง ตลอดจนการจัดให้มีการทดสอบ เพื่อทดสอบความรู้ความสามารถในด้านเนื้อหาวิชาและทักษะของผู้เรียน^{๑๓๗}

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับหลักอริยสัจ ๔

๒.๒.๑ ความหมายของอริยสัจ ๔

อริยสัจสี่มีความหมายตามนัยพระบาลี ดังนี้ “ภิกษุทั้งหลาย อริยสัจ ๔ ประการ เหล่านี้แล เป็นของแท้เท่านั้น ไม่คลาดเคลื่อนไปได้ ไม่กลายเป็นอย่างอื่น ฉะนั้น จึงเรียกว่า อริยสัจ”^{๑๓๘} “... ภิกษุทั้งหลาย เพราะได้ตรัสรู้ อริยสัจสี่นี้ ตามเป็นจริง พระตถาคตอรหันต สัมมาสัมพุทธเจ้า จึงได้นำมาเรียกว่า เป็นอริยะ”^{๑๓๙}

หัวใจคำสอนของพระพุทธเจ้าอยู่ที่อริยสัจ ๔ ประการ (จตุตตาริ อริยสัจจานิ) ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในปฐมเทศนาแก่สหายเก่าของพระองค์ คือ ปัญจวัคคีย์ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน (ปัจจุบันเรียกว่าสารนาถ) ใกล้เมืองพาราณสี ในพระธรรมเทศนาภังคนี้ดังที่มีหลักฐานในคัมภีร์ดั้งเดิมนั้น พระองค์ได้ทรงแสดงอริยสัจ ๔ ประการไว้เพียงย่อแต่ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนารุ่นแรกๆ มีหลายแห่งที่ได้อธิบายอริยสัจ ๔ ประการนี้ซ้ำแล้วซ้ำอีก พร้อมด้วยรายละเอียดมากมาย และหลายแง่หลายทาง ถ้าศึกษาอริยสัจ ๔ โดยอาศัยหลักฐานอ้างอิง และคำอธิบาย (จากคัมภีร์) เหล่านี้ เราก็จะารู้เรื่องราวที่ดี และถูกต้องตามคำสอนอันเป็นแก่นหลักธรรมทั้งปวงของพระพุทธองค์ตรงตามคัมภีร์ดั้งเดิม อริยสัจ ๔ ประการ คือ^{๑๔๐} ทุกข์ สมุทัย การเกิดขึ้น หรือสาเหตุแห่งทุกข์ นิโรธ ความดับทุกข์ และมรรค ทางที่นำไปสู่ความดับทุกข์

ทุกข์ คือ แสดงว่า สิ่งที่ปรุงแต่งทั้งปวงเป็นทุกข์ นี่คือ บอกตรงๆว่าสิ่งทั้งปวงเป็นอะไรนั่นเอง สิ่งทั้งปวงเป็นที่ตั้งแห่งความทุกข์ใจ แต่คนทั้งหลายไม่รู้ไม่เห็นว่าเป็นทุกข์จึงได้มีความอยากในสิ่งเหล่านั้น ถ้ารู้ว่ามันเป็นความทุกข์ ไม่น่าอยาก และไม่น่ายึดถือ ไม่น่าผูกพันตัวเองเข้ากับสิ่งใดแล้ว เขาก็จะไม่ไปอยาก ซึ่งตัวทุกข์นั่นเองหมายถึง [ขั้นที่ ๕](#)

^{๑๓๗} พระครูวิมลสมุทธานุกูล ลัทธคุโณ (สระงาม), “พระสงฆ์กับการสอนพระพุทธศาสนานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนวัดบุญประดิษฐ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑ กรุงเทพมหานคร (เขตราชเทวี)”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, หน้า ๑๔-๑๕.

^{๑๓๘} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๗๐๓/๕๔๓.

^{๑๓๙} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๗๐๓/๕๔๕.

^{๑๔๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕๕.

สมุทัย การเกิดขึ้นหรือสาเหตุแห่งทุกข์ คือ แสดงว่าความอยากด้วยอวิชชา (ความไม่รู้) นั้นเป็นต้นเหตุของความทุกข์ คนทั้งหลายก็ยังไม่รู้ ไม่เห็น ไม่เข้าใจว่าความอยากนี้แหละ เป็นตัวต้นเหตุของความทุกข์ใจจึงได้พากันอยากนั้นอยากนี้เรื่อยแปดพันประการ เพราะไม่รู้ว่าจะความอยากด้วยอวิชชา (ความไม่รู้) นั้นคืออะไร

นิโรธ (ความดับทุกข์) คือ แสดงว่านิโรธ หรือนิพพาน คือการดับความอยากเสียได้สิ้นเชิง เป็นความไม่มีทุกข์ คนทั้งหลายยังไม่รู้จักกันใหญ่โตๆ ที่เป็นสิ่งที่อาจบรรลุถึงได้ในที่ต่างๆ ไป คือ พบได้ตรงที่ความอยากมันดับลงไปในนั่นเอง นี่คือนิโรธอะไรเป็นอะไร จึงไม่มีใครปรารถนา ที่จะดับความอยาก ไม่ปรารถนา นิพพาน เพราะไม่รู้ว่าจะอะไรคือนิพพาน

มรรค (ทางที่นำไปสู่ความดับทุกข์) คือ วิธีดับความอยากนั้นๆเสีย ไม่มีผู้ใดเข้าใจว่า การทำอย่างนี้เป็นวิธีดับความอยากไม่มีใครสนใจเรื่องอริยมรรคอันมีองค์ ๘ ประการซึ่งดับความอยากเสียได้ ไม่รู้จักอะไรเป็นที่พึงแก่ตนเอง อะไรควรชวนชวายเป็นอย่างไร จึงไม่สนใจกับเรื่องอริยมรรคของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นสิ่งที่เลิศประเสริฐที่สุดในบรรดาวิชาความรู้ของมนุษย์เราในโลกนี้ นี่แหละ คือการไม่รู้อะไรเป็นอะไรอย่างน่าหวาดเสียว

ทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่า อริยสัจ ๔ ประการ นั้นคือ ความรู้ที่บอกให้เห็นชัดว่า อะไรเป็นอะไรอย่างครบถ้วน นั่นเอง เรื่องความอยากนั้นบอกให้รู้ว่า เมื่อไปเล่นกับมันจึงเป็นความทุกข์ใจขึ้นมา เราก็อ้างขึ้นไปเล่นกับความอยากจนเต็มไปด้วยความทุกข์ นี่แหละเป็นความโง่เขลาที่ไม่รู้ อะไรเป็นอะไรตามที่เป็นจริงจึงปฏิบัติผิดทุกอย่าง จะมีถูกบ้างก็เล็กน้อยเกินไป และมักจะถูกตามความหมายของคนที่มีกิเลสตัณหา ซึ่งถือกันว่าถ้าได้อะไรมาตรงตามความต้องการของตนแล้ว ก็จัดว่าเป็นการปฏิบัติถูก อย่างนี้ทางธรรมไม่ถึงว่าถูกเลย

๒.๒.๒ องค์ประกอบของอริยสัจ ๔

อริยสัจนั้นมีองค์ประกอบหรือส่วนประกอบ ๔ ประการ ดังพระบาลีว่า “... จตตารีมานิ ภิกขเว อริยสัจจานิ กตมานิ จตตาริ ทุกข์ อริยสัจจํ ทุกขสมุทโย อริยสัจจํ ทุกขนิโรโธ อริยสัจจํ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา อริยสัจจํ ทุกขสมุทัยอริยสัจจํ ทุกขนิโรโธอริยสัจจํ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา อริยสัจจํ”^{๑๔๑}

สรุปว่า อริยสัจ มีองค์ประกอบ ๔ คือ ทุกข์, ทุกขสมุทัยเรียกสั้นๆว่า สมุทัย, ทุกขนิโรธ เรียกสั้นๆว่า นิโรธ , ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา เรียกสั้นๆว่า มรรค

สำหรับความหมายของอริยสัจแต่ละข้อๆ มีอธิบายตามพระบาลี ดังนี้ “... ภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้แล เป็นทุกขอริยสัจ คือ ชาติ (ความเกิด) ก็เป็นทุกข์ ชรา (ความแก่) ก็เป็นทุกข์ พยาธิ (ความเจ็บไข้) ก็เป็นทุกข์ มรณะ (ความตาย) ก็เป็นทุกข์ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก ก็เป็นทุกข์ การพลัดพรากจากสิ่งเป็นที่รัก ก็เป็นทุกข์ ปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้นก็เป็นที่ทุกข์ โดยย่ออุปาทานขันธ ๕ เป็นทุกข์

ภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้แล เป็นทุกขสมุทัยอริยสัจ คือ ตัณหาที่ทำให้มีภพใหม่ ประกอบด้วยความเพติดเพลินและความติดใจ คอยเพติดเพลินอยู่ในอารมณ์นั้นๆได้แก่ กามตัณหา ภวตัณหา (และ) วิภวตัณหา

^{๑๔๑} ส.ม.(บาลี) ๑๙/๑๐๘๑/๓๖๗-๓๖๘.

ภิกษุทั้งหลายขอนี้แล เป็นทุกขนิโรธอริยสัง คือ การที่ตัณหานั้นแลดับไปได้ด้วยการสํารอกออกหมดไม่เหลือ การสละเสียได้ สลัดออก ฟ้นไปได้ ไม่หน่วงเหนี่ยวพัวพัน

ภิกษุทั้งหลาย ขอนี้แลเป็นทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัง คือ อริยมรรคมืองค์ ๘ นี้แหละ ได้แก่ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ^{๑๔๒}

อริยสังดังที่กล่าวมานี้ โดยสรุปแล้ว ก็มีเพียง ๑ คือ ทุกข์และความดับทุกข์เท่านั้น ดังพระพุทธพจน์ว่า “ทั้งในกาลก่อนและในบัดนี้เราสอนแต่เรื่องทุกข์ และความดับทุกข์เท่านั้น”^{๑๔๓}

โดยอริยสังข้อทุกข์และทุกขสมุทัยรวมเป็นเรื่องทุกข์ และข้อทุกขนิโรธกับทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา รวมเป็นเรื่องความดับทุกข์

ทุกข์ในอริยสังสี่นี้ โดยสรุป ท่านหมายเอาทุกข์ในเบญจขันธ์ เพราะว่า เบญจขันธ์นั้นเป็นศูนย์รวมแห่งทุกข์ทุกชนิด ดังพระบาลีพุทธพจน์ว่า “ก็โดยย่อ อุปาทานขันธ์ ๕ เป็นทุกข์...”^{๑๔๔}

โดยที่พระบาลีที่ยกมานี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า อริยสังสี่ ก็คือ ความจริงของชีวิต เพราะว่าในชีวิตของคนเรานั้น มีอริยสังครบทั้ง ๔ อยู่ประจำตัวแล้ว ทุกข์มีอยู่จริงในชีวิต ทั้งทุกข์ทางกายและทางใจ เหตุให้เกิดทุกข์ คือ ตัณหาก็มีอยู่จริงในชีวิต จะหมายในการแก้ทุกข์เพื่อความสิ้นทุกข์หรือปราศจากทุกข์ก็ต้องแก้ในชีวิตของเรานี้เองไม่ใช่ที่อื่นหรือสิ่งอื่น และวิธีการแก้ทุกข์ก็ต้องลงมือแก้ในชีวิต คือ เบญจขันธ์นี้ให้ถูกต้องตรงประเด็นและครบถ้วน และที่สำคัญ อริยสังสี่คือ หลักการแก้ไขปัญหาชีวิตที่ถูกต้องและสมบูรณ์แบบ หมายความว่า เมื่อจะแก้ปัญหาชีวิตให้ได้ผลสมบูรณ์ครบถ้วนแล้ว ก็ต้องดำเนินการตามหลักการของอริยสังสี่ กล่าวคือ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ก่อนอื่นก็ต้องรู้จักสภาพแห่งปัญญาตามเป็นจริง เมื่อรู้สภาพแห่งปัญญาแล้วก็ต้องค้นหาสาเหตุแห่งปัญญาให้ได้ว่า มันเกิดมาจากอะไร ต่อจากนั้น ก็กำหนดจุดจุดหมายในการแก้ปัญหาวินิจฉัยความต้องการของการแก้ปัญหาระดับใด และประเด็นสุดท้าย ก็คือ การกำหนดขั้นตอนวิธีปฏิบัติหรือดำเนินการในการแก้ปัญหาลงมือปฏิบัติตามนั้นอย่างจริงจัง เสร็จแล้วมีการทบทวนดู (ญาณ ๓) แต่ละขั้นตอนในการแก้ปัญหามา เพื่อความถูกต้องและเรียบร้อย หากยังมีจุดบกพร่องอยู่ก็ต้องหาทางแก้ไขจนกว่าจะแก้ปัญหานั้นได้สำเร็จ

๒.๒.๓ กระบวนการของอริยสัง ๔

คำว่า “กระบวนการ” หมายถึง ปราบกฏการณ์ธรรมชาติที่ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงอย่างมีระเบียบไปสู่ผลอย่างหนึ่ง, กรรมวิธีหรือลำดับการกระทำซึ่งดำเนินต่อเนื่องกันไปจนสำเร็จลง ณ ระดับหนึ่ง”^{๑๔๕} จากการศึกษาเรื่องอริยสัง ๔ ผู้วิจัยมองเห็นกระบวนการหรือกระบวนการ

^{๑๔๒}วิ.มหา. (ไทย) ๔/๑๔/๑๘

^{๑๔๓}ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๘๖/๒๗๖.

^{๑๔๔}ที.มหา. (ไทย) ๑๐/๒๘๕/๓๔๓.

^{๑๔๕}พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๗๕

ความคิดในอริยสัจ ๔ สรุปได้เป็น ๒ กระบวนการ คือ กระบวนการของเหตุและผล และ กระบวนการตรวจสอบ

๑) กระบวนการของเหตุและผล

กระบวนการของอริยสัจ ๔ ก็คือ การดำเนินไปอย่างมีระบบของธรรมะที่เกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กันในลักษณะที่เป็นเหตุและผลของกันและกัน หรือกระบวนการที่เกิดขึ้นและ กระบวนดับไปของทุกข์อันเป็นธรรมชาติของชีวิตตามความสัมพันธ์กันแห่งเหตุและผล

กระบวนการของอริยสัจ ๔ เริ่มที่ทุกข์ก่อน เพราะว่าทุกข์เป็นธรรมฝ่ายผล เป็นสภาพที่เห็นได้ง่าย และมีปรากฏอยู่ประจำและเป็นจริง ในชีวิตของมนุษย์ทุกคน เมื่อมีทุกข์ก็ต้องมีสาเหตุที่ทำให้มันเกิด ซึ่งสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดทุกข์ก็คือตัวตัณหา เพราะเมื่อคนยังมีตัณหา มีความทะเยอทะยานอยากด้วยประการต่างๆ จึงเป็นเหตุให้เกิดความคิดหาอุบายที่จะทำหรือพูด เพื่อจะให้ได้สิ่งที่ตนต้องการมาสนองความอยากซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดทุกข์ และเมื่อได้มาสมปรารถนาแล้วก็ยังเป็นทุกข์อีก เนื่องจากจะต้องคิดหาอุบายที่จะรักษามันไว้ไม่ให้สูญสลายหรือเปลี่ยนแปลงไป หากสิ่งที่ตนได้มาทุกอย่างนั้นมีอันต้องเปลี่ยนแปลงสูญสลายไปตามเหตุปัจจัยแล้ว ก็ไม่พ้นจากความทุกข์ไปได้

เมื่อรู้เห็นทุกข์พร้อมทั้งสาเหตุตามที่เป็นจริงแล้ว ย่อมเบื่อหน่ายคลายความต้องการ ในสิ่งที่ตนเป็นทุกข์หรือก่อให้เกิดทุกข์ และคิดหาหนทางที่จะพ้นไปจากทุกข์โดยกำหนดว่า เมื่อมีทุกข์ อุบายที่จะแก้ทุกข์ดับทุกข์ก็ต้องมีเช่นกัน จึงได้ตั้งเป้าหมายที่จะทำตนให้พ้นจากความทุกข์เรียกว่า ทุกขนิโรธ ไว้กำหนดเป้าหมายเอาไว้แล้ว ก็จำเป็นต้องมีวิธีดำเนินการ เรียกว่า มรรค เพื่อจะให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้นั้น

อนึ่ง ทุกข์รวมทั้งสาเหตุนี้ พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า เป็นสภาวะธรรมที่ต้องอาศัยซึ่งกันและกันเกิดขึ้น (เรียกชื่อว่า ปฏิจจสมุปปन्नธรรม) จะเกิดขึ้นเองลอยๆโดยไม่มีสาเหตุไม่ได้ โดยทรงตรัสถึงกระบวนการเกิดขึ้นแห่งทุกข์ ด้วยพระบาลีว่า “... เพราะอวิชชาเป็นปัจจัย จึงมีสังขาร สังขารเป็นปัจจัย จึงมีวิญญาน วิญญานเป็นปัจจัย จึงมีนามรูป นามรูปเป็นปัจจัย จึงมีสฬายตนะ สฬายตนะเป็นปัจจัย จึงมีผัสสะ ผัสสะเป็นปัจจัย จึงมีเวทนา เวทนาเป็นปัจจัย จึงมีตัณหา ตัณหาเป็นปัจจัย จึงมีอุปาทาน อุปาทานเป็นปัจจัย จึงมีภพ ภพเป็นปัจจัย จึงมีชาติ ชาติเป็นปัจจัย จึงมีชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส เป็นอันว่ากองทุกข์ทั้งมวลนั้น ย่อมเกิดด้วยอาการอย่างนี้” ^{๑๔๖}

นั่นเป็นสมุทัยวาร (สายเกิด) แห่งปฏิจจสมุปบาทหรือกระบวนการของเหตุและผลในการเกิดขึ้นของทุกข์

พระบาลีในสมุทัยวารนี้เท่ากับรวมเอาอริยสัจ ๒ ข้อ คือ ทุกข์ และทุกขสมุทัยเข้าด้วยกัน ส่วนในอริยสัจ ท่านแยกชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสมาไว้ข้อที่ ๑ คือ ทุกข์ ในฐานะที่เป็นปัญหาที่ประสบซึ่งจะต้องคิดอ่านหาทางแก้ไข แล้วจึงกล่าวถึง กระบวนการของเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดทุกข์ว่า มีอะไรบ้าง อะไรเป็นเหตุของอะไรอะไรเป็นผลของอะไร จนจบทั้งกระบวนการ จัดเป็นข้อที่ ๒ คือ ทุกขสมุทัย ในฐานะที่เป็นสาเหตุของปัญหา และ

^{๑๔๖} ชู.ป. (บาลี) ๓๑/๘-๑๖/๓๑๗-๓๒๗.

ตรัสถึงกระบวนการของความดับทุกข์ไว้ว่า “... เพราะอวิชชาอันแหละดับ ไม่เหลือด้วยมรรค คือ เพราะวิราคะดับ สังขารจึงดับ เพราะสังขารดับ วิญญาณจึงดับ เพราะวิญญาณดับ นามรูปจึงดับ เพราะนามรูปดับ สฬายตนะจึงดับ เพราะสฬายตนะดับ ผัสสะจึงดับ เพราะผัสสะดับ เวทนาจึงดับ เพราะเวทนาดับ ตัณหาจึงดับ เพราะตัณหา อุปาทานดับ เพราะอุปาทานดับ ภพจึงดับ เพราะภพดับชาติจึงดับ เพราะชาติดับ ชรา มรณ โสกะปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาสจึงดับ เป็นอันว่า กองทุกข์ทั้งมวลย่อมดับด้วยอาการอย่างนี้”

นั่นเป็นนิโรธวาร (สายดับ) แห่งปฏิจจนสมุปปาทหรือกระบวนการของเหตุและผลในการดับของทุกข์ซึ่งนิโรธวารนี้ มีความหมายเท่ากับอริยสังข์ข้อที่ ๓ คือ ทุกขนิโรธ แสดงให้เห็นว่า เมื่อแก้ปัญหาอย่างถูกต้องตรงสาเหตุแล้ว ปัญหาอื่นๆ ก็จะดับไปตามเหตุปัจจัย และเมื่อถือเอาโดยความแล้ว ยังบ่งถึงแนวทางปฏิบัติหรือวิธีดำเนินการที่จะต้องลงมือปฏิบัติในการจัดการกับปัญหาให้สำเร็จลุล่วงได้ อันหมายถึงอริยสังข์ข้อที่ ๔ คือ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา

อย่างไรก็ตาม นิโรธวาร (สายดับ) ของปฏิจจนสมุปปาทนี้ ถึงแม้จะกินความถึงอริยสังข์ข้อที่ ๔ ด้วย แต่ก็ยังไม่ให้ผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจน เพราะว่า ปฏิจจนสมุปปาทแสดงเฉพาะแต่กระบวนการที่เป็นไปตามธรรมชาติอย่างเดียว ไม่ได้แสดงวิธีการไว้ว่าต้องปฏิบัติอย่างไรบ้างเพื่อการปฏิบัติที่ได้ผล ข้อนี้ ถ้าจะเปรียบเทียบก็เหมือนกับหมอที่รู้วิธีการแก้ไขโรค แต่ไม่ได้สั่งยาและบอกวิธีการปฏิบัติในการรักษาโรคไว้ ส่วนอริยสังข์ข้อที่ ๔ จะแสดงข้อปฏิบัติไว้เพื่อวัตถุประสงค์ข้อนี้คือ ความดับทุกข์อย่างชัดเจนโดยตรง และสามารถทดลองพิสูจน์ได้ว่า หากลงมือปฏิบัติตามหลักอริยมรรคมีองค์แปด โดยเริ่มต้นที่สัมมาทิฐิ กล่าวคือ มีความเห็นที่ถูกต้องดีงามตามความเป็นจริง เรื่อยไปจนถึงสัมมาสมาธิอย่างถูกต้องครบถ้วนแล้ว ก็สามารถจะนำไปสู่จุดหมาย กล่าวคือ การแก้ปัญหาได้อย่างเห็นผลแน่นอน

๒) กระบวนการตรวจสอบ

อริยสังข์ ๔ เป็นหลักธรรม หรือคำสอนที่แสดงถึงกระบวนการเกิดขึ้นของทุกข์ และกระบวนการดับไปของทุกข์ว่า ดำเนินไปอย่างไร และเพื่อความสมบูรณ์ครบถ้วนของการดำเนินการแต่ละขั้นตอน พระพุทธเจ้ายังได้ทรงแสดงการตรวจสอบ เพื่อตรวจสอบการดำเนินการแต่ละขั้นตอนไว้ด้วย ได้แก่ เรื่องญาณ ๓ คือ สัจจญาณ กิจจญาณ กตญาณ

(๑) สัจจญาณ คือ รู้สภาพหรือภาวะที่เป็นจริงของแต่ละเรื่องราว คืออะไร กล่าวคือรู้ว่า อะไรคือทุกข์ของชีวิต อะไรคือสาเหตุของทุกข์ ภาวะดับทุกข์เป็นอย่างไร วิธีการดับทุกข์ คืออะไร

(๒) กิจจญาณ คือ รู้ถึงหน้าที่หรือวิธีการที่จะพึงกระทำในแต่ละเรื่องราว พึงปฏิบัติอย่างไร กล่าวคือ (๑) ในเรื่องทุกข์นั้น รู้ว่า เป็นสิ่งที่พึงรู้ให้ชัดเจน (๒) ในเรื่องสมุทัยนั้น รู้ว่า เป็นสิ่งที่พึงละหรือกำจัดให้สิ้นไป (๓) ในเรื่องนิโรธนั้น รู้ว่า เป็นสิ่งที่ต้องทำให้เป็นจริงขึ้น หรือทำให้สำเร็จบริบูรณ์ (๔) ในเรื่องมรรคนั้น รู้ว่า เป็นสิ่งที่ต้องเจริญ คือทำให้ครบถ้วน ปฏิบัติให้สมบูรณ์

(๓) กตญาณ คือ รู้ในสิ่งที่ลงมือปฏิบัติไปแล้ว เป็นการตรวจสอบผลของการกระทำที่ดำเนินการหรือลงมือปฏิบัติไปแล้วว่า ได้ผลหรือมีผลเป็นอย่างไร เป็นไปตามวัตถุประสงค์อย่างสมบูรณ์หรือไม่ กล่าวคือ (๑) เรื่องทุกข์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องรู้อย่างชัดเจน ถี่ถ้วน และตาม

ความเป็นจริงนั้นรู้อย่างชัดเจน ถูกต้องแล้วหรือยัง (๒) เรื่องสมุทัย ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องละอย่างเด็ดขาดนั้น ละได้แล้ว หรือยัง (๓) เรื่องนิโรธ ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องทำให้เป็นจริง คือ สำเร็จผลบริบูรณ์นั้นทำสำเร็จแล้วหรือยัง (๔) เรื่องมรรค ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องเจริญ คือทำให้ครบถ้วนนั้น ทำให้ครบถ้วนแล้วหรือยัง

กล่าวโดยสรุป ในคำสอนเรื่องอริยสัจ ๔ นั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงกระบวนการเกิดและกระบวนการดับของทุกข์ ซึ่งเป็นกระบวนการความสัมพันธ์ของเหตุและผลทั้งในกระบวนการเกิดและกระบวนการดับของทุกข์ ดังที่ท่านพระอัสสชิเถระ (พระเถระรูปสุดท้ายในกลุ่มพระปัญจวัคคีย์) สรุปแสดงแก่พระสารีบุตรเมื่อครั้งยังเป็นอุปัชฌาย์ว่า ธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุ พระตถาคตทรงตรัสแสดงเหตุแห่งธรรมเหล่านั้นและความดับแห่งธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะมีปกติทรงสั่งสอนอย่างนี้^{๑๔๗}

พร้อมทั้งแสดงหลักการตรวจสอบ (ญาณ ๓) เพื่อความสมบูรณ์ครบถ้วนของการดับทุกข์หรือแก้ปัญหาตามกระบวนการของอริยสัจ ๔ ซึ่งเป็นกระบวนการตรวจสอบที่สามารถตรวจสอบได้ด้วยตนเอง

๒.๒.๔ การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ ๔

การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบอริยสัจ ๔ เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้โดยผู้เรียนพยายามคิดค้นวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ โดยใช้ลำดับขั้นตอน ของอริยสัจ ๔ เป็นแนวทางการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งประกอบไปด้วย ทุกข์ (การกำหนดปัญหา) สมุทัย (การตั้งสมมติฐาน) นิโรธ (การทดลองเก็บข้อมูล) และมรรค (การวิเคราะห์ข้อมูลและอุปสรรค)^{๑๔๘}

สาโรช บัวศรี ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวิธีสอนของไทย ความเป็นมาของวิธีสอน ตามขั้นตอนของอริยสัจ ๔ ไว้ ดังนี้

ในวัฒนธรรมของชาติไทยเราได้ยอมรับนับถือว่าพระพุทธองค์เป็นบรมครูย่อมต้องมีวิธีสอนที่ดี ดังนั้น ถ้าเราพบว่าวิธีสอนของพระพุทธองค์เป็นอย่างไรแล้วก็ถือว่าเป็นวิธีสอนของครูไทยที่ควรนำมาปฏิบัติเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีด้วย วิธีการสอนของพระพุทธองค์จะเขียนไว้ ณ ที่ใดบ้าง จะมีการอธิบายเกี่ยวกับวิธีสอนที่พระองค์ทรงใช้ไว้ที่ใดบ้าง ก็ไม่ทราบกันอย่างแพร่หลาย ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอนุมานหรือคาดหมายเอาบ้าง โดยมากสิ่งที่เราพบเห็นกันนั้นก็คือ พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ในพระไตรปิฎก ซึ่งรวบรวมสิ่งที่สำคัญทั้งหมดของพระพุทธศาสนาเอาไว้ เป็นหนังสือที่มีจำนวนมากหลายเล่ม เรายังไม่มีเวลาที่จะอ่านให้หมด จึงไม่มีโอกาสที่จะได้พบได้ว่า จะมีคำอธิบายเกี่ยวกับวิธีสอนของพระพุทธองค์อยู่ในพระไตรปิฎก เพียงใด แต่เพื่อความรวดเร็ว ก็ควรที่จะสามารถ หรืออนุมานเกี่ยวกับวิธีสอนของพระพุทธองค์ได้บ้างตามสมควรจากคำสอนหรือพฤติกรรมต่างๆ ของพระองค์

เนื่องจากอริยสัจ ๔ เป็นคำสอนที่ถือว่าเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาประการหนึ่งซึ่งพยายามทำการคาดหมายหรืออนุมานเอาวิธีสอนมาจากอริยสัจ ๔ และพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมต่างๆ นั้นได้บ้างไม่มากนักน้อย จากการอนุมาน ก็พอจะมองเห็นหรือพอจะอนุมานได้ว่า

^{๑๔๗} วิ.มหา.(ไทย) ๔/๖๕/๗๔.

^{๑๔๘} สุวิทย์ มูลคำ, ๒๐ วิธีการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๑๕.

วิธีการแห่งปัญญานั้น คล้ายกับวิธีการของอริยสัจ ๔ อย่างที่สุด ดังจะพยายามเปรียบเทียบให้เห็นดังต่อไปนี้

๑. ชั้นต่างๆของอริยสัจ ๔

๑) ทุกข์ ชีวิตนี้เป็นความทุกข์อย่างยิ่ง (ดังนั้น ปัญญาของเราก็คือ ทำอย่างไรจะได้พ้นทุกข์)

๒) สมุทัย สาเหตุใหญ่ที่ทำให้เกิดทุกข์ ได้แก่ ตัณหา (ดังนั้น เพื่อหาทางกำจัดตัณหาเสียได้ ทุกข์ก็คงจะหมดไป วิธีการที่อาจทดลองเพื่อกำจัดตัณหาอาจมีดังนี้ การอดอาหาร การนั่งสมาธิ การเข้าใจสิ่งที่ถูกต้อง)

๓) นิโรธ การดับทุกข์ (ในการให้ได้มาซึ่งสภาวะนี้ จำต้องดำเนินการต่างๆ เพื่อให้ทุกข์ดับไป หรือเพื่อจะได้พ้นทุกข์ จึงทำการอดอาหาร เพื่อให้เห็นว่า การทำทุกรกิริยาไม่อาจพ้นทุกข์ได้ก็ลองทำอย่างอื่นออกไปอีก)

๔) มรรค จากการปฏิบัติต่างๆด้วยตนเองแล้ว ตกผลสรุปผลได้ว่า วิธีการที่จะพ้นทุกข์ได้นั้นมีทางเดียว คือ ทางที่เรียกว่า “มรรคแปด” นั้นเอง

๒. ชั้นต่างๆของวิธีการแห่งปัญญา

๑) การกำหนดปัญหา ได้แก่ การพิจารณาเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อให้ถูกต้องเหมาะสม (ในกรณีนี้เมื่อพิจารณาเห็นว่าชีวิตเป็นความทุกข์อย่างยิ่งแล้ว ก็กำหนดปัญหาได้ว่า ทำอย่างไรจึงจะได้พ้นทุกข์นั่นเอง)

๒) ตั้งสมมติฐาน เมื่อเข้าใจปัญหาโดยรอบคอบแล้ว เช่น รู้สาเหตุของปัญหาแล้ว อาจตั้งสมมติฐานหรือทดลองกำหนดหลักการในการแก้ไขได้ (เช่น กำหนดว่าจะต้องกำจัดตัณหาเสียให้สิ้นเชิง และกำหนดวิธีการย่อยลงไปอีกว่า อาจจะอดอาหาร อาจทำสมาธิ เป็นต้น)

๓) การทดลองและเก็บข้อมูล ลองทำตามที่ตั้งสมมติฐานแล้ว เช่น ลองอดอาหาร ลองทำสมาธิ ฯลฯ จดและจำผลของการปฏิบัติแต่ละอย่างไว้เพื่อจะได้พิจารณาต่อไป

๔) การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลหรือผลต่างๆ ที่จำไว้ในขั้นทดลองนั้น เพื่อจะได้รู้ว่าสิ่งแก้ปัญหาก็กำหนดไว้ตั้งเดิมนั้นได้หรือไม่ประการใด

๕) การสรุปผล นำการสรุปให้เป็นหลักเกณฑ์ หรือข้อความที่แน่ชัดว่าได้แก้ปัญหาก็ด้วยวิธีใด และได้ผลประการใด (เช่น สรุปว่า วิถีทุกรกิริยานั้นไม่ได้ผลในการดับทุกข์ แต่การปฏิบัติตามแนวทางของ “มรรคแปด” นั้น เป็นทางเดียวที่พ้นทุกข์ได้แต่จะพ้นได้ในระดับโลกียะหรือระดับโลกุตระก็ต้องแล้วแต่เหตุการณ์และบุคคล

จากการเปรียบเทียบนี้ ก็พอจะเห็นได้ว่าชั้นต่างๆของอริยสัจ ๔ และชั้นต่างๆของวิธีการแห่งปัญญานั้นคล้ายคลึงกันเต็มที่ จะกล่าวได้ว่า แบบเดียวกันก็ไม่ผิด คือ ต่างก็เป็นวิธีการหาเหตุผลและแก้ปัญหานั้นเอง ดังนั้น นับว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์ไม่ใช่น้อยที่โลกตะวันออกและโลกตะวันตก ค้นพบวิธีการออกมาได้อย่างเดียวกัน โดยที่ไม่ได้ทราบซึ่งกันและกันเลย ต่างคนต่างคิดออกมา แต่สังเกตได้ว่า พระพุทธองค์ได้ทรงใช้วิธีการนี้มา ๒๕๔๙ ปีมาแล้ว

๓. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบอริยสัจ ๔

๑) กำหนดปัญหา (ขั้นทุกข์)

(๑) ผู้สอนกำหนดและนำเสนอปัญหาอย่างละเอียด พยายามให้ผู้เรียนทำความเข้าใจต่อปัญหานั้นตรงกัน และพยายามสร้างความรู้สึกให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักว่า สิ่งที่คุณสอนนำเสนอเป็นปัญหาของทุกคน ทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหานั้น และทุกคนจะต้องร่วมมือกันช่วยแก้ปัญหาเพื่อความสุขของทุกคน

(๒) ผู้สอนช่วยผู้เรียนให้ได้ศึกษาพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ด้วยความรอบคอบและพยายามกำหนดขอบเขตของปัญหาซึ่งผู้เรียนจะต้องคิดแก้ไขให้ได้

๒ การตั้งสมมติฐาน (ขั้นสมมุติ)

(๑) ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนให้ได้พิจารณาด้วยตัวเองว่าสาเหตุของปัญหาที่ยกขึ้นมากล่าวในขั้นที่ ๑ นั้นมีอะไรบ้าง

(๒) ผู้สอนช่วยผู้เรียนให้ได้เกิดความเข้าใจและตระหนักว่าในการแก้ปัญหาใดๆ นั้น จะต้องกำจัดหรือดับ

(๓) ผู้สอนช่วยผู้เรียนให้คิดว่าในการแก้ที่สาเหตุนั้นอาจจะทำอะไรได้บ้าง คือให้กำหนดสิ่งที่จะกระทำนี้เป็นข้อๆ ไป

๓ ทดลองและเก็บข้อมูล (ขั้นนิโรธ) ใช้เทคนิคการแบ่งงานและการทำงานเป็นกลุ่มและเสนอแนะวิธีการจัดบันทึกข้อมูลผู้สอนอาจให้ผู้เรียนช่วยกันเสนอว่า จะบันทึกข้อมูลอย่างไร หรือช่วยกันออกแบบตารางบันทึกข้อมูล

๔ วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (ขั้นมรรค)

(๑) ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสรุปได้ว่า ในบรรดาการทดลองหรือการกระทำด้วยตัวเองหลายๆ อย่างนั้น บางอย่างก็แก้ปัญหาไม่ได้ บางอย่างก็แก้ปัญหาได้ชัดเจน บางอย่างก็แก้ปัญหาได้ไม่ชัดเจน การแก้ปัญหาให้สำเร็จจะต้องทำอย่างไรแน่

(๒) เมื่อลงข้อสรุปวิธีแก้ปัญหาได้แล้ว ให้ผู้เรียนช่วยกันกำหนดแนวทาง ในการปฏิบัติและลงมือปฏิบัติตามแนวทางนั้นโดยทั่วกัน รวมทั้งให้ผู้เรียนช่วยกันคิดวิธีการควบคุมและติดตามของการปฏิบัติเมื่อแก้ไขปัญหานั้นๆ ด้วย^{๑๔๙}

๒.๓ บริบทของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

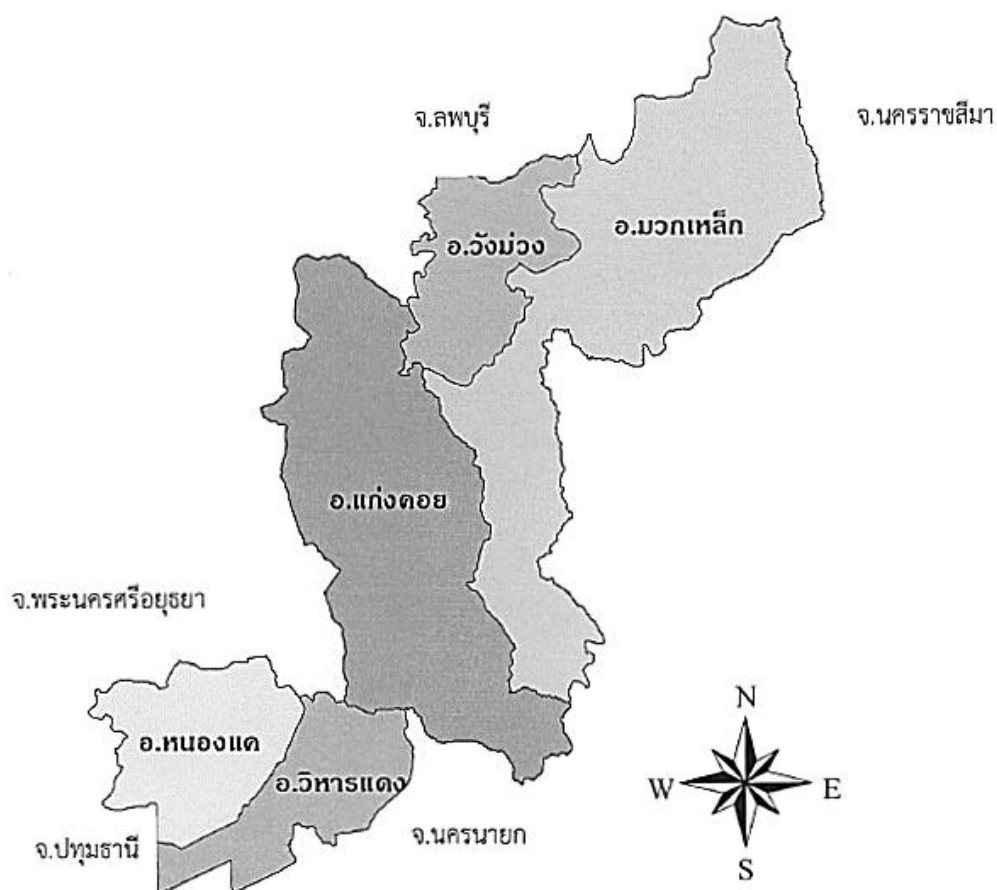
๒.๒.๑ สภาพทั่วไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ตั้งอยู่เลขที่ ๓๑๓ หมู่ ๑๑ ตำบลบ้านป่า อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี รหัสไปรษณีย์ ๑๘๑๑๐ เส้นรุ้งที่ ๑๔ องศา ๓๑ ลิปดา ๔๓.๕๙๔๓๙ พิลิปดาเหนือ กับเส้นแวงที่ ๑๐๐ องศา ๕๔ ลิปดา ๓๕.๕๘๔๗๘ พิลิปดา ตะวันออก อยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดสระบุรี ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศเหนือตามเส้นทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๒ ถนนมิตรภาพ ระยะทาง

^{๑๔๙} สารีข บัวศรี, วิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจในการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๒๖), หน้า ๑๐.

๑๑๕ กิโลเมตร ประกอบด้วย ๕ อำเภอ คือ อำเภอแก่งคอย อำเภอหนองแค อำเภอวิหารแดง
อำเภอมวกเหล็ก และอำเภอวังม่วง มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้^{๑๕๐}

ทิศเหนือ	ติดต่ออำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
ทิศใต้	ติดต่ออำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
ทิศตะวันออก	ติดต่ออำเภอปากช่อง อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก
ทิศตะวันตก	ติดต่ออำเภอภาชี อำเภอวังน้อย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และอำเภอเมืองสระบุรี อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

ภาพที่ ๒.๑ อาณาเขตรับผิดชอบสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต ๒
๒.๒.๑ ข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา

^{๑๕๐} เอกสารลำดับที่ ๖๘/๒๕๕๙, กลุ่มนโยบายและแผน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒, หน้า ๑

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ เป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รับผิดชอบจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานใน 5 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอแก่งคอย อำเภอวิหารแดง อำเภอมวกเหล็ก และ อำเภอวังม่วง มีโรงเรียนในความรับผิดชอบจำนวน ๑๕๕ โรงเรียน แยกเป็นโรงเรียนรัฐบาล ๑๔๑ โรงเรียน โรงเรียนเอกชน ๑๔ โรงเรียนและได้บริหารจัดการการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ประชากรวัยเรียนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาให้ได้มาตรฐานการศึกษาเพื่อบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ (ฉบับที่ ๓) และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓ และตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ทั้งนี้ได้กำหนดรูปแบบการบริหารจัดการศึกษารูปแบบเครือข่ายสหวิทยศึกษาศึกษาเป็นการสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกันระหว่างสถานศึกษา จำนวน ๑๕ สหวิทยศึกษาศึกษา ตารางที่ ๒.๒ แสดงข้อมูลจำนวนสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ จำแนกตามระดับชั้นในการจัดการเรียนการสอน

อำเภอ	อนุบาล ๑ - ป.6	อนุบาล ๑ - ม.๓	รวม
แก่งคอย	๒๗	๑๒	๓๙
หนองแค	๓๑	๖	๓๗
วิหารแดง	๑๙	๔	๒๓
มวกเหล็ก	๑๗	๑๑	๒๘
วังม่วง	๑๒	๒	๑๔
รวม	๑๐๖	๓๕	๑๔๑

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต ๒ มีการจัดการเรียนการสอนระดับ อนุบาล ๑ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มากที่สุดเป็นจำนวน ๑๐๖ โรงเรียน

ตารางที่ ๒.๓ แสดงข้อมูลจำนวนสถานศึกษาในสังกัด แยกตามขนาดโรงเรียน

ขนาด	จำนวนรวม	คิดเป็นร้อยละ	จำแนกตามอำเภอ				
			แก่งคอย	หนองแค	วิหารแดง	มวกเหล็ก	วังม่วง
ขนาดที่ ๑ (นร.๑-๑๒๐ คน)	๖๗	๔๗.๕๒	๑๕	๑๙	๑๒	๑๐	๑๑
ขนาดที่ ๒ (นร.๑๒๑-๒๐๐ คน)	๔๐	๒๘.๓๗	๑๑	๑๐	๗	๑๑	๑
ขนาดที่ ๓ (นร.๒๐๑-๓๐๐ คน)	๑๓	๙.๒๒	๕	๒	๑	๕	๑
ขนาดที่ ๔ (นร.๓๐๑-๔๙๙ คน)	๑๑	๗.๘	๔	๕	๑	๑	-

ขนาดที่ ๕ (นร.๕๐๐-๕๙๙ คน)	๑๐	๗.๐๙	๔	๑	๒	๒	๑
ขนาดที่ ๖ (นร.๑๕๐๐-๒๔๙๙ คน)	-	-	-	-	-	-	-
ขนาดที่ ๙ (นร.๒๕๐๐ คนขึ้นไป)	-	-	-	-	-	-	-
รวม	๑๔๑	๑๐๐	๓๙	๓๗	๒๓	๒๘	๑๔

จำนวนสถานศึกษาในสังกัด จำแนกตามขนาดโรงเรียนมากที่สุด คือ ขนาดที่ ๑ (นักเรียนจำนวน ๑ ถึง ๑๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๕๒ ส่วนจำนวนสถานศึกษาในสังกัด จำแนกตามขนาดโรงเรียนน้อยที่สุดคือขนาดที่ ๕ นักเรียน ๕๐๐ ถึง ๑๕๙๙ คน จำนวนโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ ๗.๐๙

๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๓.๑ งานวิจัยในประเทศ

พระครูสิริรัตนาวุฒิธร รศ.ดร. และคณะ ได้ทำการศึกษาวิจัยระดับชั้นเรียน เรื่อง รูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางพระพุทธศาสนาตามหลักอริยสัจ ๔ โดยมีวัตถุประสงค์ศึกษา (๑) เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนการสอนรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางพุทธฯ ตามหลักอริยสัจ ๔ (๒) เพื่อทดลองรูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางพุทธฯ ตามหลักอริยสัจ ๔ (๓) เพื่อเสนอรูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางพุทธฯ ตามหลักอริยสัจ ๔ มีปัญหาการวิจัย ว่า (๑) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้รายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางพระพุทธศาสนาตามหลักอริยสัจ ๔ เป็นอย่างไร (๒) การทดลองรูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางพุทธศาสนาตามหลักอริยสัจ ๔ โดยทดลองก่อนและหลังการศึกษากับนิสิตกลุ่มเดียวกัน จะผลออกมาเป็นอย่างไร (๓) การเสนอรูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางพุทธศาสนาตามหลักอริยสัจ ๔ ควรจะเป็นอย่างไร เป็นการวิจัยแบบทดลอง ใช้เครื่องมือวิจัยแบบสอบถาม ใช้วิธีวิเคราะห์แนวคอนสตรัคติวิสม์ เปรียบเทียบผลการทดลองก่อน และ หลัง ในกลุ่มเดียวกัน (One Group Pretest Posttest Design) กล่าวคือ คือ กลุ่มทดลอง ๒ กลุ่มที่สัมพันธ์กัน (T-test for dependent)

สรุปผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ เรื่อง เรื่องการพัฒนาทักษะการเรียนการสอนรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางพุทธฯ ตามหลักอริยสัจ ๔ โดยการสร้างคู่มือสำหรับนิสิตในการรายวิชา ระเบียบวิธีวิจัยทางพุทธศาสนา โดยมีเนื้อหาใน ๓ ตอน คือ ตอนที่ ๑ รูปแบบการวิจัย ประกอบด้วย ๑. รูปแบบเสนอโครงการวิจัย/วิทยานิพนธ์ ๒. รูปแบบโครงร่างวิจัยเชิงคุณภาพ ๓. รูปแบบโครงร่างวิจัยเชิงปริมาณ ๔. รูปแบบโครงร่างวิจัยเชิงเอกสาร ๕. รูปแบบโครงร่างวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ (ผสม-ผสม) ๖. รูปแบบการสร้างทักษะการตั้งหัวข้อวิจัย ๗. รูปแบบการสร้างทักษะการเขียนกิตติกรรมประกาศ ๘. รูปแบบการสร้างทักษะการเขียนบทคัดย่อไทยและอังกฤษ ๙. รูปแบบการสร้างทักษะการเขียนสารบัญ ๑๐. รูปแบบการสร้างทักษะการเขียนอักษรย่อชื่อคัมภีร์ ตอนที่ ๒ รูปแบบเนื้อหาหรือโครงร่างวิจัยตามแบบวิจัยทั่วไป ประกอบด้วย ๑. รูปแบบการสร้างทักษะการเขียนความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย ๒. รูปแบบการ

สร้างทักษะการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓. รูปแบบการสร้างทักษะปัญหาที่ต้องการทราบ ๔. รูปแบบการสร้างทักษะขอบเขตการวิจัย ๕. รูปแบบการสร้างทักษะกำหนดสมมติฐานการวิจัย ๖. รูปแบบการสร้างทักษะนิยามศัพท์ (เฉพาะที่ใช้) ในการวิจัย ๗. รูปแบบการสร้างทักษะการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๘. รูปแบบการสร้างทักษะกรอบแนวคิดการวิจัย ๙. รูปแบบการสร้างทักษะออกแบบเครื่องมือการเขียนวิจัย ๑๐. รูปแบบการสร้างทักษะวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ๑๑. รูปแบบการสร้างทักษะวิธีดำเนินการวิจัย ๓ แบบและการวิเคราะห์ข้อมูล ๑๒. รูปแบบการสร้างทักษะการเขียนประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย ๑๓. รูปแบบการสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตอนที่ ๓ รูปแบบสร้างองค์ความรู้ประกอบการวิจัย ประกอบด้วย ๑. รูปแบบการสร้างทักษะการเขียนบทความวิจัย ๒. รูปแบบการสร้างทักษะการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพระไตรปิฎก ๓. รูปแบบการสร้างทักษะการพิมพ์วิจัย ๔. รูปแบบการสร้างทักษะการเขียนบรรณานุกรม ๕. รูปแบบการสร้างทักษะการเขียนเชิงอรรถ ๖. รูปแบบการสร้างทักษะการเผยแพร่รายงานวิจัย

สรุปผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ เรื่องการทดลองรูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาการระเบียบวิธีวิจัยทางพุทธฯ ตามหลักอริยสัจ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเปรียบเทียบก่อนและหลังศึกษาคู่มือระเบียบวิธีวิจัยฯ พบว่า การวิเคราะห์ในภาพรวมปรากฏว่านิสิตมีค่าเฉลี่ยการทดลองก่อนและภายหลังได้ศึกษาคู่มือ อยู่ที่ ๓.๖๖ (ระดับมาก) ซึ่งค่าเฉลี่ยการทดลองก่อนอยู่ที่ ๓.๑๙ และมีค่าเฉลี่ยภายหลังได้อ่านแล้วที่ ๔.๑๔ ซึ่งหนังสือคู่มือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ($P < .01$) นิสิตภายหลังได้ศึกษาหนังสือคู่มือแล้วมีพัฒนาการจากส่วนต่างที่ ๐.๙๕ แสดงมีผลสัมฤทธิ์ทางการใช้คู่มือระเบียบวิธีวิจัยนี้สูงกว่าก่อนได้ศึกษาคู่มือระเบียบวิธีวิจัยฯ

สรุปผลตามวัตถุประสงค์ข้อ ๓ เรื่อง เสนอรูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาการระเบียบวิธีวิจัยทางพุทธฯ ตามหลักอริยสัจ ๔ โดยผู้วิจัยได้ผลิตคู่มือในฐานะวรรณกรรมด้านนวัตกรรม เพื่อเป็นคู่มือศึกษาระเบียบวิธีวิจัยทางพระพุทธศาสนา ระดับปริญญาโท วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช พิษณุโลก ประกอบด้วยเนื้อหาตามผลสรุปในวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ นั้น คู่มือนี้มีความยาว ๑๑๓ หน้ากระดาษ ผู้วิจัยถือว่าเป็นคู่มือที่มีคุณสมบัติเป็นคู่มือสมบูรณ์ ง่ายต่อการศึกษา สะดวกแก่ผู้นำไปปฏิบัติ^{๑๕๑}

อภิญญาณี มีสวยสกุลวงศ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้อริยสัจ ๔ เพื่อแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนในกระบวนการของกฎหมาย ได้ผลสรุปดังต่อไปนี้

ในหลักของพระพุทธศาสนา ที่นำมาใช้แก้ไขปัญหา การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนนั้น จะมุ่งแก้ไขที่จิตใจของแต่ละบุคคล เพื่อที่จะส่งผลต่อสังคมส่วนรวม จากสังคมเล็กไปสู่สังคมใหญ่ และเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ โดยการพัฒนาที่ปัญญาเป็นแกนกลาง กระบวนการที่ศาสนานำมาพัฒนาเด็กและเยาวชน และนำเข้าสู่ระบบของกฎหมาย คือ การให้ความรู้ในเรื่องความคิดเห็น ทศนะคติที่ถูกต้องดีงาม สอดคล้องกับค่านิยมที่ถูกต้อง เรียกว่า

^{๑๕๑} พระครูสิริรัตนานุวัตร รศ.ดร. และคณะ. “รูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาการระเบียบวิธีวิจัยทางพระพุทธศาสนาตามหลักอริยสัจ ๔”. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชพิษณุโลก, ๒๕๕๘), หน้า ๗๙-๘๐.

สัมมาทิฐิ เพราะความคิดที่ถูกต้องดีงาม ที่ปลูกฝังให้เด็กและเยาวชน นำไปสู่การดับทุกข์ และการแก้ไขปัญหาคือต้นเหตุได้ แก้ไขปัญหาได้ โดยสัมมาทิฐิ เป็นขั้นที่ชนะ ความคิดเห็นแนวความคิด ทฤษฎี ความเชื่อ ความนิยม ค่านิยม เชื่อและรับรู้การกระทำ และผลของการกระทำของตน หรือสร้างความสำนึกในความรับผิดชอบ ต่อการกระทำของตน คือ การเห็นชอบตามครรลองคลองธรรมนั่นเอง เรียกว่า กัมมัฏสกตาสัมมาทิฐิ เป็นสัมมาทิฐิระดับโลกียชน เป็นขั้นจริยธรรม เป็นกระบวนการปลูกฝังสิ่งเหล่านี้ในตัวบุคคล ต้องอาศัยความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม และอิทธิพลจากภายนอก เป็นแรงผลักดัน ถ้าได้รับการถ่ายทอดและแนะนำชักจูง เรียนรู้จากแหล่งเกี่ยวข้องที่ถูกต้อง รู้จักเลือก คิดและพิจารณาชีวิตและโลก ในทางที่ถูกต้องแล้ว ก็จะเกิดสัมมาทิฐิ โดยนำหลักอริยสัจ เข้าไปเป็นกรอบ และนำหลักธรรมเข้ามาแก้ไข

กระบวนการปลูกฝังหลักธรรมให้เด็กและเยาวชน ต้องอาศัยสัมมาทิฐิเป็นตัวนำ กระบวนการปลูกฝังจึงจะสามารถเป็นไปได้ กระบวนการนี้มี ๓ ขั้นตอน เรียกว่า ไตรสิกขา หรือหลักการศึกษา ๓ ประการ คือ

๑) การฝึกฝนอบรมในด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย เรียก อธิศีลสิกขา เป็นการศึกษา หรือขั้นตอนที่ฝึกให้เกิดมี สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ ให้บุคคลมีความพร้อมทางความประพฤติ วินัยและความสัมพันธ์ทางสังคม ในระดับขั้นมาตรฐานของอารยชน เป็นพื้นฐานการสร้างจิตใจที่ดีงาม

๒) การฝึกฝนอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริมคุณสมบัติ สมรรถภาพ สุขภาพของจิต เรียกสั้นๆว่า สมาธิ เป็นการศึกษาในขั้นตอนที่ฝึกให้เกิดมี สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ ให้เจริญองกาม จนบุคคลมีความพร้อมด้านคุณธรรม มีคุณภาพทางจิตที่ดี รวมทั้งสมรรถภาพจิต และสุขภาพจิตด้วย พัฒนาจนถึงขั้นอารยชน เป็นพื้นฐานการพัฒนาปัญญาได้ดี

๓) การฝึกฝนอบรมทางปัญญา ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ตามเหตุปัจจัย ที่ทำให้แก้ไขปัญหามาตามแนวทางเหตุและผล เรียก อธิปัญญาสิกขา (เรียกสั้นๆว่า ปัญญา) เป็นการศึกษาขั้นตอนการฝึกให้เกิดมีสัมมาสมาธิ และสัมมาสังกัปปะ เจริญองกาม จนบุคคลมีความพร้อมทางปัญญา ถึงมาตรฐานระดับอารยชน สามารถมีชีวิตได้ด้วยปัญญา มีจิตใจผ่องใส เบิกบาน ไร้ทุกข์ หลุดพ้นจากความยึดมั่นถือมั่นต่างๆ เป็นอิสระเสรี ด้วยปัญญาอย่างแท้จริง

หลัก ๓ ประการนี้ จัดวางขึ้นโดยอาศัยหลักปฏิบัติที่เรียกว่า วิธีการแก้ไขปัญหาของอารยชนเป็นพื้นฐาน จึงสามารถแก้ไขการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนได้ เรียกว่า อริยมรรค เป็นทางดำเนินไปสู่ความดับทุกข์ ที่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างประเสริฐ

หลักดังกล่าวเบื้องต้น รวมลงในอริยสัจ ๔ ซึ่งเป็นวิธีการแก้ไขปัญหา เรียกว่า เป็นวิธีการของการดับทุกข์ เป็นวิธีการคิดตามเหตุและผล หรือเป็นไปตามเหตุและผล สืบสาวจากผลไปหาสาเหตุ แล้วแก้ไขและทำการที่ต้นเหตุ จัดได้ ๒ คู่ คือ

คู่ที่ ๑ ทุกข์เป็นผล เป็นตัวปัญหา เป็นสถานการณ์ที่ประสบซึ่งไม่ต้องการ สมุทัยเป็นเหตุ เป็นที่มาของปัญหา เป็นจุดหมายซึ่งต้องการจะเข้าถึง

คู่ที่ ๒ นิโรธเป็นผล เป็นภาวะสิ้นปัญหา เป็นจุดหมาย ซึ่งต้องการจะเข้าถึง มรรค เป็นเหตุ เป็นวิธีการ เป็นข้อปฏิบัติ ที่ต้องกระทำในการแก้ไขสาเหตุ เพื่อบรรลุเป้าหมาย คือภาวะสิ้นปัญหา อันได้แก่ความดับทุกข์

หลักการวิจิตในอริยสัจ ๔ เป็นการเริ่มต้นจากปัญหาหรือความดับทุกข์ที่ประสบ โดยการกำหนดรู้ ทำความเข้าใจกับปัญหา คือความทุกข์ที่เกิดขึ้นนั้นให้ชัดเจน แล้วสืบค้นหาสาเหตุเพื่อเตรียมแก้ไข ในเวลาเดียวกัน ก็กำหนดเป้าหมายของตนให้ชัดว่าคืออะไร จะเป็นไปได้หรือไม่ หรืออย่างไร แล้วคิดวิธีการแก้ไข กำจัดสาเหตุของปัญหานั้น ในการคิดตามวิธีนี้ ต้องตระหนักถึงกิจหรือหน้าที่ ที่พึงปฏิบัติต่ออริยสัจ ๔ อย่างถูกต้องด้วย

กระบวนการของอริยสัจ ๔ สามารถนำมาปรับแก้ไขการกระทำความผิดของเด็ก และเยาวชนได้ โดยเริ่มปลูกฝังที่ตัวเด็กและเยาวชน เพื่อจะซึมซับเข้ามาในกระบวนการคิดที่ถูกต้อง

การปลูกฝังหลักอริยสัจ ๔ โดยใช้ศีล ๕ มรรคมีองค์ ๘ เพื่อเข้ามาแก้ไขการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ในกระบวนการทางกฎหมาย ก็สามารถทำได้ เริ่มจากการที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด กฎหมายจะเข้ามาควบคุม และเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ในขั้นตอนตั้งแต่การจับกุม จนกระทั่งศาลมีคำสั่งพิพากษา โดยศาลสามารถใช้สถานพินิจเป็นเครื่องมือ ในการดำเนินการตามคำสั่ง หรือคำพิพากษาของศาลได้

ในทางหลักพระพุทธศาสนา โดยการให้บุคคลเปลี่ยนทัศนคติ จากความเห็นที่ไม่ถูกต้อง มาสู่ความเห็นที่ถูกต้อง จึงต้องปรับเปลี่ยนที่แนวความคิด ให้คิดในสิ่งที่ดีงามถูกต้องเสียก่อน เป็นการพัฒนาด้านจิตใจ ให้สามารถต่อสู้กับกิเลสตัณหาต่างๆได้ ให้รู้เท่าทันความเป็นจริงของชีวิต โดยเฉพาะผู้ที่กระทำผิดต่อกฎหมาย เพราะเกิดจากการละเมิดในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นบุคคลที่มีแนวคิดเบี่ยงเบน มีความเห็นผิดเป็นชอบ จึงจะสามารถคิดดี ทำดี และสังคมสงบสุขได้

การปรับเปลี่ยนความคิด ให้เป็นความคิดที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) แก่เด็กและเยาวชน รวมทั้งการประยุกต์เข้าไปในกระบวนการยุติธรรม ต้องมีการพัฒนาด้านจิตใจ (Emotional Growth) เพื่อให้เกิดสำนึกที่ดีงาม มีคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม ยึดมั่นในคำสอนของพระพุทธศาสนา^{๑๕๒}

ประดิษฐ์ พรหมเสนา ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “การนำพุทธวิธีในสมัยพุทธกาลมาใช้สอน จริยศึกษาในระดับประถมศึกษา” และได้สรุปหลักการสอนทั่วไปของพระพุทธเจ้าไว้ ดังต่อไปนี้ ๑) ต้องรู้จักผู้เรียน ๒) สอนอย่างมีเหตุผลเป็นจริง ๓) มีความยืดหยุ่นในกลวิธีสอน ๔) มีการเสริมแรงและลงโทษ ๕) สอนโดยเลือกคนและปฏิบัติรายบุคคล ๖) สอนโดยรู้จักเลือกจังหวะและโอกาส ๗) สอนให้เหมาะกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ๘) สอนเท่าที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ๙) สอนด้วยความเคารพและตั้งใจจริงในการสอนทุกครั้ง ๑๐) ใช้กลวิธีต่างๆ ประกอบการสอนตามความเหมาะสม ๑๑) สอนโดยหวังประโยชน์ต่อ

^{๑๕๒} อภิญาณี มีสวยสกุลวงศ์. “การประยุกต์ใช้อริยสัจ ๔ เพื่อแก้ปัญหาลูกเด็กและเยาวชน ในกระบวนการของกฎหมาย”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒๐-๑๒๓.

ผู้เรียนเป็นสำคัญ ๑๒) สอนโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากที่สุด ๑๓) สอนโดยเลือกเนื้อหาและวิธีสอนให้เหมาะกับผู้เรียน ๑๔) สอนโดยใช้ภาษา คำพูดที่ผู้เรียนใช้และเข้าใจดีอยู่แล้ว ๑๕) สอนโดยเริ่มจากสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ อยากรู้ อยากราบ ๑๖) สอนโดยสร้างบรรยากาศในการเรียนให้ปลอดโปร่งไม่ตึงเครียด ๑๗) สอนสิ่งที่เรารู้หรือเข้าใจอยู่แล้วไปสู่สิ่งที่ยังไม่รู้ไม่เข้าใจ ๑๘) สอนโดยใช้ภาษาสุภาพนุ่มนวลชวนฟัง ไม่หยาบคาย ชวนให้สบายใจและเข้าใจง่าย ๑๙) สอนตรงตามจุดมุ่งหมาย ตรงเนื้อหา ไม่วกวน ไม่ออกนอกเรื่อง ไม่กระทบ กระเทือนผู้อื่น ๒๐) สอนตามลำดับขั้นเริ่มจากง่ายๆ ไปหายาก ลุ่มลึก ชับซ้อน ตามลำดับความสัมพันธ์ของเนื้อหา ๒๑) สอนโดยใช้หลักจิตวิทยา ให้เรียนโดยผ่านประสบการณ์ หลากๆ อย่างในเนื้อหาเดียวเพื่อให้เกิดมโนทัศน์^{๑๕๓}

นภดล เจนอักษร ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิธีสอนของพระพุทธเจ้า” โดยได้สรุปวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าได้ ๗ วิธี ได้แก่ ๑) สอนแบบบรรยาย ๒) สอนแบบสาริต ๓) สอนแบบอุปมัย ๔) สอนแบบอนุมัย ๕) สอนแบบวิธีซักถามและสนทนาโต้ตอบ ๖) สอนแบบสืบสวนสอบสวนหาคำตอบ ๗) สอนแบบแก้ปัญหาหรือสอนตามขั้นของอริยสัจ ๔^{๑๕๔}

สุกรี เทพชาติ ได้ทำการวิเคราะห์แนวคิดทางการสอนของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) เพื่อพัฒนาปัญญาตามหลักพุทธศาสนา พบว่า แนวคิดทางการสอนเพื่อพัฒนาปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนาประกอบด้วย ๓ แนวทาง ได้แก่ การสอนเพื่อพัฒนามนุษย์ การสอนที่ส่งผลให้เกิดปัญญา และการสอนเพื่อให้เกิดปัญญาตามหลักไตรสิกขา แนวคิดทั้งสามเป็นกระบวนการสอนเพื่อพัฒนาปัญญาโดยตรง ซึ่งล้วนมีความต่อเนื่องและสอดคล้องกัน พระธรรมปิฎกเน้นว่าการสอนนั้นเป็นการฝึกฝน พัฒนาในลักษณะแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาปัญญาซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดอย่างมีระบบ มีเหตุผล เพื่อการดำเนินชีวิตที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งแนวคิดทั้ง ๓ แนวทางสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี โดยเริ่มตั้งแต่มีการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของการสอน การเลือกเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล รวมทั้งบทบาทและภาระหน้าที่ของครูที่นอกเหนือจากการสอน และพบว่าแนวคิดทางการสอนเพื่อพัฒนาปัญญานี้มีมานานกว่า ๒๕๐๐ ปี แต่ยังคงมีความเป็นสากลและเข้ากับหลักการศึกษาได้ทุกยุคทุกสมัยอย่างเหมาะสม^{๑๕๕}

ไพรัช สู่แสนสุข ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักการและกระบวนการของการเรียนรู้และการสอนตามหลักพุทธศาสตร์ : การวิเคราะห์พระไตรปิฎก” พบว่า การเรียนรู้ จะเกิดขึ้นได้ดีผู้เรียนจะต้องมีความตั้งใจ มีศรัทธา เพียรพยายาม มีสติ สมาธิ และปัญญาเป็นพื้นฐาน

^{๑๕๓} ประดิษฐ์ พรหมเสนา “การนำพุทธวิธีในสมัยพุทธกาลมาใช้สอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนประถมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓ : บทคัดย่อ.

^{๑๕๔} นภดล เจนอักษร “การศึกษาวิธีสอนของพระพุทธเจ้า, ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม ๒๕๒๖ : บทคัดย่อ.

^{๑๕๕} สุกรี เทพชาติ, การวิเคราะห์แนวคิดทางการสอนของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) เพื่อพัฒนาปัญญาตามหลักพุทธศาสนา, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๑ : บทคัดย่อ.

โดยผู้เรียนแต่ละคนมีวิธีการเรียนรู้ที่ต่างกัน ซึ่งในการจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ ๗ ประการ คือ ๑.ผู้สอน มีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะ มีพื้นความรู้ที่ดี มีเมตตาต่อผู้เรียน ๒.ผู้เรียน ควรมีความเพียร ศรัทธา และตั้งใจเรียน ๓.ความมุ่งหมายของการสอน เป็นไปเพื่อประโยชน์ปัจจุบัน ภายหน้า และประโยชน์สูงสุด ๔.เนื้อหาสาระ ต้องมีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการสอน ๕.บริบทแวดล้อม ต้องการบุคคลผู้เป็นกัลยาณมิตร และเอื้อต่อการเรียนรู้ ๖.กระบวนการสอน มีความยืดหยุ่น หลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ๗. การประเมินผล ยึดความมุ่งหมายเป็นเกณฑ์ และเน้นให้ผู้เรียนประเมินตนเอง^{๑๕๖}

พระฉลวย อุตตโม ได้ทำการศึกษาวินิจฉัยเรื่อง “วิเคราะห์วิธีตอบปัญหาของพุทธเจ้า” พบว่า ในการตอบปัญหาของพระพุทธองค์นั้นได้ทรงยึดหลัก ๓ ประการ คือ ๑) หลักปัญญา คือ หลักเป้าหมายของพระพุทธองค์มุ่งเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ต่อผู้ถาม ๒) หลักเมตตา คือ หลักทำดีหรือปฏิสัมพันธ์ของพระพุทธองค์ที่ทรงปฏิบัติต่อผู้ถามมีความเป็นกัลยาณมิตร ปฏิบัติเสมอกันทุกชนชั้นวรรณะ และ๓) หลักอุปายโกศล คือ หลักศิลปะหรือวิธีการนำผู้ทูลถามเข้าสู่เป้าหมายคือปัญญาสัมมาทิฐิ โดยทั้ง ๓ หลักมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันเสมอ และได้สรุปรูปแบบการตอบปัญหาของพระพุทธเจ้าไว้ ๔ รูปแบบ คือ ๑) รูปแบบตอบสั้นตรงๆ ประเด็นเดียว คือ ตรัสตอบยืนยันตรงประเด็นเดียวแ่งเดียว ๒) รูปแบบตอบแบบย้อนกลับ คือ ตรัสตอบย้อนกลับผู้ถามเพื่อชักใช้ไล่เสียงนำผู้ถามเข้าสู่คำตอบของเขาเอง ๓) รูปแบบตอบแยกแยะประเด็นต่างๆ คือ แยกแยะประเด็นต่างๆ ให้เห็นชัดเจนขึ้น และ ๔) รูปแบบนิ่ง ห้ามพักไว้ไม่ตอบ ซึ่งทั้ง ๔ รูปแบบนี้ทรงเลือกใช้ให้เหมาะสมกับอุปนิสัย บุคคล สถานการณ์สิ่งแวดล้อมต่างๆ ด้วย และในการตอบปัญหาของพระพุทธเจ้านั้น พบว่า มีลักษณะที่โดดเด่น ๔ ลักษณะ คือ ๑) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ คือ เปิดโอกาสให้อิสระภาพแห่งปัญญาแก่ผู้ถามอย่างเต็มที่ ๒) ตอบแบบสายกลาง คือ ตอบตามเหตุปัจจัยที่เป็นจริงตามธรรมชาติ ๓) มุ่งการนำไปสู่การปฏิบัติ คือ สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ถามได้ และ ๔) ไม่มุ่งเน้นเอาแพ้เอาชนะทางทฤษฎี คือ ไม่มุ่งใช้วาทะเพื่อหักล้างคู่สนทนา^{๑๕๗}

วิเชียร พงษ์ประยูร ได้ศึกษาการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ผลการวิจัย พบว่า ๑) ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ๒) เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี จำแนกตามเพศ วุฒิ

^{๑๕๖}ไพรัช สู่แสนสุข “หลักการและกระบวนการของการเรียนรู้และการสอนตามหลักพุทธศาสตร์ : การวิเคราะห์พระไตรปิฎก” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. ครุศาสตร์ (หลักสูตรและการสอน) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๓๙ . บทคัดย่อ.

^{๑๕๗}พระฉลวย อุตตโม “วิเคราะห์วิธีตอบปัญหาของพุทธเจ้า” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗ : บทคัดย่อ.

การศึกษา ประสพการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา พบว่า จำแนกตามเพศในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทั้งในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำแนกตามประสพการณ์ในการทำงาน ทั้งในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และจำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๕๔}

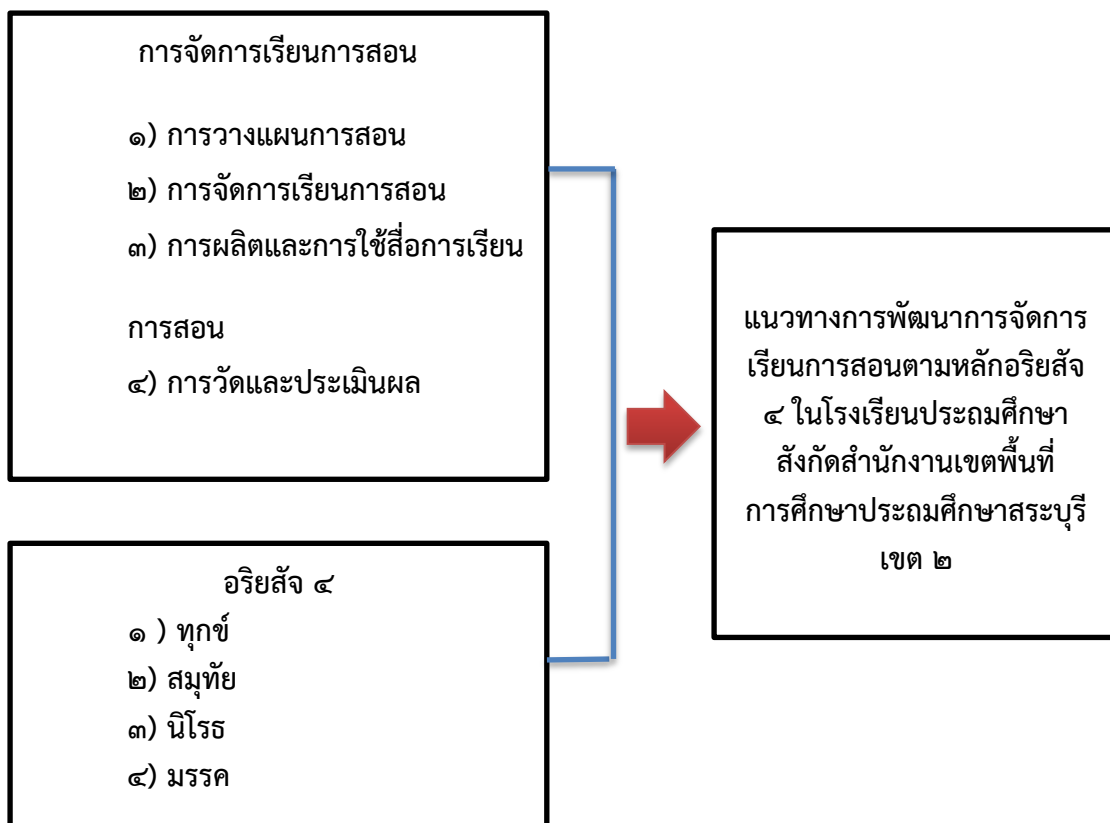
ทรงศักดิ์ ฝักทอง ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ๑) ผู้บริหารโรงเรียนและครูปฏิบัติการสอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นในภาพรวมของทั้งสองกลุ่ม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๒) ผู้บริหารโรงเรียนและครูปฏิบัติการสอนที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า ๕ ปี ระหว่าง ๕ - ๑๐ ปี และมากกว่า ๑๐ ปี มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ๓) ผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นในภาพรวมของทั้งสามกลุ่ม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ๔) ผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติการสอนที่เป็นเพศชายเห็นว่า โรงเรียนบริหารงานวิชาการที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้านการจัดหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมากและเพศหญิงเห็นว่าด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง^{๕๕}

๒.๕ กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ ๑

^{๕๔} วิเชียร พงษ์ประยูร, การส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี, ๒๕๔๘ : บทคัดย่อ.

^{๕๕} ทรงศักดิ์ ฝักทอง, การบริหารงานวิชาการที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี, ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษาสถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๕ : บทคัดย่อ.

ภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ” ผู้วิจัย ได้ศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งประกอบด้วย รูปแบบการวิจัย ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

๑. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครู โรงเรียนประถมศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ เขตพื้นที่อำเภอหนองแค ในปีการศึกษา ๒๕๖๐ จำนวน ๑๔๑ โรงเรียน มีประชากร ๑,๓๐๖ คน

๒. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ โดยผู้วิจัยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐๒ คน ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ๕% และระดับความเชื่อมั่น ๙๕%

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ประกอบด้วย ๕ อำเภอ คือ อำเภอแก่งคอย อำเภอหนองแค อำเภอวิหารแดง อำเภอมวกเหล็ก และอำเภอวังม่วง มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน ๑๔๑ โรงเรียน ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างทั้ง ๕ อำเภอ ตามสัดส่วนจำนวนประชากร และขั้นตอนสุดท้ายเป็นการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับฉลาก

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

อำเภอ	จำนวนโรงเรียน	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
แก่งคอย	๓๙	๓๘๓	๙๑
หนองแค	๓๗	๓๑๔	๗๒
วิหารแดง	๒๓	๑๙๖	๔๖
มวกเหล็ก	๒๘	๓๐๓	๗๐
วังม่วง	๑๐๐	๑๐๓	๒๓
รวม	๑๔๑	๑,๓๐๖	๓๐๒

๓.๒.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

๑. การสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านหลักสูตรธรรม จำนวน ๕ คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection)

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๑ แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถาม เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ โดยแบ่งเป็น ๓ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ปฏิบัติงาน

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ เป็นแบบสอบถามประมาณค่า ๕ ระดับ (Rating Scale) ของลิเกิร์ต (Likert)^๑ โดยใช้เกณฑ์แปลความหมายระดับความคิดเห็นจากการใช้ค่าน้ำหนัก ดังนี้

๕	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
๔	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
๓	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
๒	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
๑	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

^๑Likert, Rensis, "The Method of Constructing and Attitude Scale", in Reading in Attitude Theory and Measurement. Fishbein, Martin, Ed, New York : Wiley & Son, 1967 : 90-95.

๓.๓.๒ แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยมีประเด็นคำถามสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

๓.๔ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

๓.๔.๑ แบบสอบถาม มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

๑. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาครอบคลุมความคิดของการวิจัย

๒. นำแบบสอบถามที่สร้างแล้วมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามในเบื้องต้น

๓. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และภาษาที่ใช้ จำนวน ๕ รูป/คน^๒ โดยหาค่าความสอดคล้องดัชนีระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence Index = IOC) สำหรับพิจารณาเนื้อหาและภาษาของข้อคำถามแต่ละข้อว่า เหมาะสม ไม่แน่ใจ และไม่เหมาะสม ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๘ - ๑.๐ ทั้งฉบับ ถือว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสม

๔. นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่านมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา หรือวิธีของ Cronbach^๓ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ =

๕. ปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ก่อนนำไปแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๔.๒ แบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

๑. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาครอบคลุมความคิดของการวิจัย

^๒ ดูรายละเอียดในภาคผนวก

^๓ Cronbach, Lee J, Essentials of psychological testing, 4th ed., (New York : Harper & Row, 1971), p. 123.

๒. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างแล้วมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามในเบื้องต้น

๓. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ในเบื้องต้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ รูป/คน^๔ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และภาษาที่ใช้

๔. นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่านมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ แล้วนำไปสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕.๑ แบบสอบถาม (Questionnaire) มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑. ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอเชิญคณาจารย์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย กลุ่มตัวอย่างทดสอบเครื่องมือวิจัย และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

๒. นำหนังสือขอความร่วมมือไปยังกลุ่มผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย และนำหนังสือขอความร่วมมือไปยังกลุ่มตัวอย่างทดสอบเครื่องมือวิจัย และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยทำการนัดหมาย วัน เวลา ที่จะขอความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในแจกแบบสอบถามและเก็บคืน

๓.๕.๒ การสัมภาษณ์ (Interview) มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๑. ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์

๒. นำหนังสือขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไปมอบให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้กำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการให้สัมภาษณ์

๓. เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ และทำการบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยการจดบันทึก ภาพนิ่ง และเครื่องบันทึกเสียง

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) จึงมีการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

^๔ดูรายละเอียดในภาคผนวก

๓.๖.๑ แบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ด้วยระบบคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

๑. ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

๒. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ในการแปลผลคะแนน สำหรับการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของครูตามหลักอริยสัจ ๔ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ โดยผู้วิจัยได้แปลความจากบุญชม ศรีสะอาด^๕ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	๔.๕๑-๕.๐๐	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	๓.๕๑-๔.๕๐	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	๒.๕๑-๓.๕๐	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	๑.๕๑-๒.๕๐	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	๑.๐๐-๑.๕๐	หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

๓.๖.๒ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

๓.๖.๓ การสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

๓.๗.๑ สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

๑. ค่าความสอดคล้อง (IOC: Index of Consistency) การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item - Objective Congruence Index : IOC) ใช้สูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

^๕บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก, ๒๕๓๕), หน้า๑๐๐.

เมื่อ IOC คือ ค่าความสอดคล้องของเนื้อหาตรงกับขอบข่ายของเนื้อหา

$\sum R$ คือ ผลรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยที่ $R = +1$ หมายถึง เห็นด้วย เป็นข้อนำไปใช้ได้จริง

$R = 0$ หมายถึง ไม่แน่ใจ เป็นข้อที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

$R = -1$ หมายถึง ไม่เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ไม่ได้ ควรตัดออก หรือปรับปรุง

โดยถือเกณฑ์ประเมินในแต่ละข้อ มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปทุกข้อ

๒. ค่าความเชื่อมั่น (α -Alpha Coefficient) การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) ใช้สูตรดังนี้

$$\alpha = \left[\frac{K}{K-1} \right] \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right]$$

เมื่อ α = ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

K = จำนวนข้อของแบบสอบถาม

$\sum S_i^2$ = ผลรวมค่าความแปรปรวนของแบบสอบถามแต่ละข้อ

S^2 = ความแปรปรวนของคะแนนแบบสอบถามทั้งฉบับ

๓.๗.๒ สถิติพรรณนา

๑. ความถี่ (Frequency)

๑. โรงเรียนได้รับรางวัล

๒. ผู้บริหารมีประสบการณ์ในการบริหารไม่ต่ำกว่า ๒ ปี

๓. มีโรงเรียนมาศึกษาดูงาน ด้านการจัดการเรียนการสอน หลักปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ หลัก ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒” เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

๒) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและวิธีปฏิบัติตามหลักอริยสัจ ๔ ๓) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ โดยผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย ๑) แบบสอบถาม โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้ทำการสอนในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ จำนวน ๒๗๕ คน และ ๒) การสัมภาษณ์ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ จำนวน ๕ คน

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลทำการวิเคราะห์และประมวลผลที่ได้จากแบบสอบถาม ใช้วิธีวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย และข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเสนอผลการวิจัย ดังนี้

๔.๑ ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

๔.๒ ผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและวิธีปฏิบัติตามหลักอริยสัจ ๔

๔.๓ ผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

โดยมีสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

\bar{X} = ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

S.D. = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๔.๑ ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถาม จำนวน ๓๐๒ ฉบับ ได้รับกลับมา ๒๗๕ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๙๑ ซึ่งแบบสอบถามนั้นแบ่งเป็น ๒ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้แบบเลือกตอบ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่และค่าร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑ แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ

(n = ๒๗๕)

เพศ	ความถี่	ร้อยละ
ชาย	๖๗	๒๔.๓๖
หญิง	๒๐๘	๗๕.๖๔
รวม	๒๗๕	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน ๒๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๖๔ และ เพศชาย จำนวน ๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๓๖

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ

(n = ๒๗๕)

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เกิน ๓๐ ปี	๕๕	๒๐.๐๐
๓๑ - ๔๐ ปี	๗๓	๒๖.๕๒
๔๑ - ๕๐ ปี	๕๒	๑๘.๙๑
๕๑ ปี ขึ้นไป	๙๕	๓๔.๕๕
รวม	๒๗๕	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๙๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๕๕ อายุไม่เกิน ๓๐ ปี จำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐๐ อายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๕๒ และ อายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๙๑

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม
ประสบการณ์การทำงาน

(n = ๒๗๕)

ประสบการณ์การทำงาน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เกิน ๕ ปี	๗๙	๒๘.๗๓
๖ - ๑๐ ปี	๔๑	๑๔.๙๑
๑๑ - ๑๕ ปี	๒๑	๗.๔๖
๑๖ - ๒๐ ปี	๑๔	๕.๐๙
๒๑ - ๒๕ ปี	๓๗	๑๓.๔๕
๒๖ ปีขึ้นไป	๘๓	๓๐.๑๘
รวม	๒๗๕	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงาน ๒๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๘๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๑๘ ประสบการณ์ไม่เกิน ๕ ปี จำนวน ๗๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๗๓ ประสบการณ์ ๖-๑๐ ปี จำนวน ๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๙๑ ประสบการณ์ ๒๑-๒๕ ปี จำนวน ๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๔๕ ประสบการณ์ ๑๑-๑๕ ปี จำนวน ๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๔๖ ประสบการณ์ ๑๖-๒๐ ปี จำนวน ๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๐๙

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม
ตำแหน่งงาน

(n = ๒๗๕)

ตำแหน่งงาน	จำนวน	ร้อยละ
ครูอัตราจ้าง	๒๓	๘.๓๖
พนักงานราชการ	๑๕	๕.๔๕
ครูผู้ช่วย	๕๒	๑๘.๙๑
ครู ไม่มีวิทยฐานะ (คศ.๑)	๕๓	๑๙.๒๗
ครู มีวิทยฐานะชำนาญการ (คศ.๒)	๓๒	๑๑.๖๔
ครู มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ (คศ.๓)	๙๗	๓๕.๒๗
ครู มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ (คศ.๔)	๓	๑.๑๐
รวม	๒๗๕	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่งงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีตำแหน่งครู มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ (คศ.๓) จำนวน ๙๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๒๗ ตำแหน่งครู ไม่มีวิทยฐานะ (คศ.๑) จำนวน ๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๒๗ ตำแหน่งครูผู้ช่วย จำนวน ๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๙๑ ตำแหน่งครู มีวิทยฐานะชำนาญการ (คศ.๒) จำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๖๔ ตำแหน่งครู อัตรากำลัง จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๓๖ และตำแหน่งครู ครู มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ (คศ.๔) จำนวน ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๑๐

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาจัดการเรียนการสอนตามหลัก อริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ใช้สอบถามประมาณค่า ๕ ระดับ แบ่งเป็น ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการวางแผนการสอน จำนวน ๖ ข้อ ๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน จำนวน ๘ ข้อ ๓) ด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอน จำนวน ๘ ข้อ ๔) ด้านการวัดและประเมินผลจำนวน ๘ ข้อ รวมเป็นจำนวน ๓๐ ข้อ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ในภาพรวม

(n = ๒๗๕)

ด้าน ที่	การจัดการเรียนการสอนโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ในภาพรวม	ระดับความคิดเห็น			อันดับ
		\bar{X}	S.D.	แปลผล	
๑	ด้านการวางแผนการสอน	๓.๙๖	๐.๐๙	มาก	๔
๒	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	๔.๑๔	๐.๐๘	มาก	๒
๓	ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน	๔.๑๑	๐.๐๙	มาก	๓
๔	ด้านการวัดและประเมินผล	๔.๑๙	๐.๐๙	มาก	๑
ภาพรวม		๔.๑๐	๐.๐๑	มาก	

จากตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ในภาพรวมทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านการวางแผนการสอน ๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน ๓. ด้านการผลิตการใช้สื่อ การเรียนการสอน ๔. ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๔.๑๐, S.D = ๐.๐๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ด้านการ วัดและประเมินผล (\bar{X} = ๔.๑๙, S.D. = ๐.๐๙) ด้านการจัดการเรียนการสอน (\bar{X} = ๔.๑๔, S.D.

= ๐.๐๘) ด้านการผลิตการใช้สื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = ๔.๑๑$, S.D. = ๐.๐๙) ด้านการวางแผนการสอน ($\bar{X} = ๓.๙๖$, S.D. = ๐.๐๙) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ด้านการวางแผนการสอน

(n = ๒๗๕)

ข้อ ที่	การจัดการเรียนการสอนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สระบุรี เขต ๒ ด้านการวางแผนการสอน	ระดับความคิดเห็น			
		\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
๑	มีการบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้	๓.๘๙	๐.๕๔	มาก	๔
๒	มีการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ	๓.๙๐	๐.๔๔	มาก	๓
๓	มีเทคนิคและวิธีการสอนที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้	๓.๕๙	๐.๕๒	มาก	๖
๔	มีการเตรียมเอกสารและการสอนไว้ล่วงหน้า	๓.๘๖	๐.๖๕	มาก	๕
๕	มีการเลือกสรรและการออกแบบวิธีการสอนที่ เหมาะสม	๔.๓๑	๐.๕๖	มาก	๑
๖	มีการสร้างความมั่นใจในการสอน	๔.๒๒	๐.๖๙	มาก	๒
ภาพรวม		๓.๙๖	๐.๐๙	มาก	

จากตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางการพัฒนาจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ด้านการวางแผนการสอน พบว่า มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๖$, S.D. = ๐.๐๙) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับ ได้แก่ มีการเลือกสรรและการออกแบบวิธีการสอนที่เหมาะสม ($\bar{X} = ๔.๓๑$, S.D. = ๐.๕๖) มีการสร้างความมั่นใจในการสอน ($\bar{X} = ๓.๘๖$, S.D. = ๐.๖๕) มีการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = ๓.๙๐$, S.D. = ๐.๔๔) และข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ มีเทคนิคและวิธีการสอนที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ($\bar{X} = ๓.๕๙$, S.D. = ๐.๕๒)

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ด้านการจัดการเรียนการสอน

(n = ๒๗๕)

ข้อ ที่	การจัดการเรียนการสอนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สระบุรี เขต ๒ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการ สอน	ระดับความคิดเห็น			
		\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
๑	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน	๓.๘๑	๐.๖๗	มาก	๘
๒	ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์การสอนที่กำหนดไว้ ๓ ด้านด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย	๓.๙๑	๐.๕๗	มาก	๗
๓	มีการสอนยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (student centered instruction)	๔.๒๘	๐.๕๖	มาก	๓
๔	ผู้สอนมีการคำนึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน	๔.๑๗	๐.๔๑	มาก	๔
๕	ผู้สอนมีการสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมกับผู้เรียน	๔.๐๖	๐.๖๐	มาก	๖
๖	ผู้สอนมีการเสริมแรงให้แก่ผู้เรียน	๔.๐๙	๐.๖๐	มาก	๕
๗	ผู้สอนมีการจัดสภาพการเรียนรู้ให้ผู้เรียนบรรลุ จุดประสงค์การเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม	๔.๓๗	๐.๔๙	มาก	๒
๘	ผู้สอนมีการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	๔.๔๐	๐.๕๙	มาก	๑
ภาพรวม		๔.๑๔	๐.๐๘	มาก	

จากตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางการพัฒนาจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๔$, S.D. = ๐.๐๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับ ได้แก่ ผู้สอนมีการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ($\bar{X} = ๔.๔๐$, S.D. = ๐.๕๙) ผู้สอนมีการจัดสภาพการเรียนรู้ให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้และเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรมการสอน ($\bar{X} = ๔.๓๗$, S.D. = ๐.๔๙) มีการสอนยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (student centered instruction) ($\bar{X} = ๔.๒๘$, S.D. = ๐.๕๖) และข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ($\bar{X} = ๓.๘๑$, S.D. = ๐.๖๗)

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน

(n = ๒๗๕)

ข้อที่	การจัดการเรียนการสอนโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน	ระดับความคิดเห็น			
		\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
๑	เป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้	๔.๒๔	๐.๖๒	มาก	๓
๒	ผู้สอนมีการใช้เทคโนโลยีช่วยในการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์	๔.๓๔	๐.๖๔	มาก	๒
๓	ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ ทักษะเจตคติ บรรลุตามจุดประสงค์	๔.๐๐	๐.๕๔	มาก	๖
๔	ผู้สอนสามารถเข้าใจและใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ	๓.๙๕	๐.๗๔	มาก	๗
๕	ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ	๓.๗๕	๐.๕๔	มาก	๘
๖	ผู้สอนมีการใช้สื่อการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจเนื้อหาในบทเรียนมากขึ้น	๔.๐๕	๐.๗๕	มาก	๕
๗	ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว	๔.๓๕	๐.๕๗	มาก	๑
๘	สร้างสถานการณ์ที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้ของนักเรียน	๔.๒๐	๐.๗๕	มาก	๔
ภาพรวม		๔.๑๑	๐.๐๙		

จากตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางการพัฒนาจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ด้านการผลิตการใช้สื่อการเรียนการสอน พบว่า มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๑$, S.D. = ๐.๐๙) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดย

เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับ ได้แก่ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว ($\bar{X} = ๔.๓๕$, S.D. = ๐.๕๗) ผู้สอนมีการใช้เทคโนโลยีช่วยในการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ ($\bar{X} = ๔.๓๔$, S.D. = ๐.๖๔) เป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = ๔.๒๔$, S.D. = ๐.๖๒) และข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ ($\bar{X} = ๓.๗๕$, S.D. = ๐.๕๔)

ตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ด้านการวัดและประเมินผล

(n = ๒๗๕)

ข้อ ที่	การจัดการเรียนการสอนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สระบุรี เขต ๒ ด้านการวัดและประเมินผล	ระดับความคิดเห็น			
		\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับ
๑	ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ เจตคติ การปฏิบัติตามจุดประสงค์	๓.๙๕	๐.๗๔	มาก	๗
๒	มีการวางแผน ติดตาม ปรับปรุง พัฒนา และตัดสิน ผลการศึกษา	๔.๒๙	๐.๗๒	มาก	๓
๓	เป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและ การตัดสินใจของครูผู้สอนกับนักเรียน	๔.๒๙	๐.๖๔	มาก	๔
๔	มีความสอดคล้องกับลักษณะการจัดการเรียนการ สอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	๔.๕๐	๐.๕๐	มาก	๑
๕	มีเกณฑ์การวัดอย่างมีประสิทธิภาพ	๔.๔๐	๐.๕๙	มาก	๒
๖	มีการวิเคราะห์ตามเกณฑ์ที่กำหนดประเมินออกมา ในรูปแบบตัวเลข	๔.๑๙	๐.๗๕	มาก	๕
๗	มีวิธีการประเมินเพื่อพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล	๓.๙๕	๐.๗๕	มาก	๖
๘	มีการประเมินคุณภาพ ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ ของนักเรียนแต่ละบุคคลเพื่อนำไปพัฒนาการเรียน การสอน	๓.๙๑	๐.๖๕	มาก	๘
ภาพรวม		๔.๑๙	๐.๐๙	มาก	

จากตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางการพัฒนาจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า มีระดับความคิดเห็นใน

ภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๙$, S.D. = ๐.๐๙) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับ ได้แก่ มีความสอดคล้องกับลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ($\bar{X} = ๔.๕๐$, S.D. = ๐.๕๐) มีเกณฑ์การวัดอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = ๔.๔๐$, S.D. = ๐.๕๙) มีการวางแผน ติดตาม ปรับปรุง พัฒนา และตัดสินผลการศึกษา ($\bar{X} = ๔.๒๙$, S.D. = ๐.๗๒) และข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ มีการประเมินคุณภาพ ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ ของนักเรียนแต่ละบุคคลเพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอน ($\bar{X} = ๓.๙๑$, S.D. = ๐.๖๕)

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้สรุปสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

ด้านการวางแผนการสอน ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับ

๑) มีการเลือกสรรและการออกแบบวิธีการสอนที่เหมาะสม ๒) มีการสร้างความมั่นใจในการสอน ๓) มีการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการวางแผนการสอน ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ๓ ลำดับ

๑) มีเทคนิคและวิธีการสอนที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ๒) มีการเตรียมเอกสารและการสอนไว้ล่วงหน้า ๓) มีการบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับ

๑) ผู้สอนมีการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ๒) ผู้สอนมีการจัดสภาพการเรียนรู้ให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ๓) การสอนยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (student centered instruction)

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ๓ ลำดับ

๑) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ๒) ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์การสอนที่กำหนดไว้ ๓) ด้านด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ๓) ผู้สอนมีการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมกับผู้เรียน

ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน

ค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับ

๑) ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว ๒) ผู้สอนมีการใช้เทคโนโลยีช่วยในการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ ๓) เป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนค่าเฉลี่ยต่ำสุด ๓ ลำดับ

๑) ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ ๒) ผู้สอนสามารถเข้าใจและใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ๓) ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ ทักษะเจตคติบรรลุตามจุดประสงค์

ด้านการวัดและประเมินผล ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน ค่าเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับ

๑) มีความสอดคล้องกับลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ๒) มีเกณฑ์การวัดอย่างมีประสิทธิภาพ ๓) มีการวางแผน ติดตาม ปรับปรุง พัฒนา และตัดสินผลการศึกษา

ด้านการวัดและประเมินผล ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ๓ ลำดับ

๑) มีการประเมินคุณภาพ ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ ของนักเรียนแต่ละบุคคลเพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอน ๒) ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ เจตคติการปฏิบัติตามจุดประสงค์ ๓) มีวิธีการประเมินเพื่อพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล

๔.๒ ผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและวิธีปฏิบัติตามหลักอริยสัจ ๔

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน ๕ คน และทำการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยสรุปการสัมภาษณ์ ศึกษาแนวทางการพัฒนาจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ทั้งหมด ๔ ประเด็นคือ ๑) ด้านการวางแผนการสอน ๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน ๓) ด้านการผลิตการใช้สื่อการสอน ๔) ด้านการวัดและประเมินผล โดยผู้วิจัยได้นำประเด็นการจัดการเรียนการสอน จากการแจกแบบสอบถามที่ได้คะแนนน้อยที่สุด ๓ อันดับ ในแต่ละด้านมาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ และข้อเสนอแนะอื่นๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. แนวทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการวางแผนการสอน

ผู้วิจัยได้นำประเด็นแนวทางการพัฒนาจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ จากการแจกแบบสอบถามที่ได้คะแนนน้อยที่สุด ๓ อันดับ ได้แก่ ๑) มีเทคนิคและวิธีการสอนที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ๒) มีการเตรียมเอกสารและการสอนไว้ล่วงหน้าและ ๓) มีการบรรลุ

จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ มาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ รวมถึงข้อเสนอแนะอื่นๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการสัมภาษณ์แนวทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการวางแผนการสอน พบว่า การนำกระบวนการและนวัตกรรมด้านการเรียนการสอนมาวางแผนการสอนมาวางแผนล่วงหน้าเพื่อเตรียมลงมือปฏิบัติจริงโดย

ให้เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชา สภาพปัญหา ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน โดยผู้สอนต้องเตรียมเนื้อหาวิชา สื่อการเรียนการสอน วิธีสอน ลำดับชั้นการสอน วัสดุอุปกรณ์การวัดผลและประเมินเพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การวางแผนการสอนแบบการมีส่วนร่วม “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน มีส่วนร่วมในการวางแผนการเพื่อบริหารการจัดการเรียนการสอน^๑

การวางแผนการสอนแบบนิติธรรมมากกว่าด้านศาสนาให้อยู่ในพื้นฐานทางสุจริต เน้นกิจกรรมที่หลากหลายเน้นสอดแทรกในเรียนการสอนเน้นคุณธรรมนำความรู้โดยใช้หลักอริยสัจ ๔ มาเป็นตัวแปรสำคัญและวางแผนแบบเดินสายกลาง^๒

การวางแผนการสอนเน้นตามนโยบาย สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ครูจัดการเรียนการสอนให้ตอบสนองกับนโยบาย เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา^๓

๒. แนวทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน

ผู้วิจัยได้นำประเด็นแนวทางการพัฒนาจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการจัดการเรียนการสอน จากการแจกแบบสอบถามที่ได้คะแนนน้อยที่สุด ๓ อันดับ ได้แก่ ๑) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ๒) ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์การสอนที่กำหนดไว้ ๓ ด้าน ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ๓) ผู้สอนมีการสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมกับผู้เรียนมาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ รวมถึงข้อเสนอแนะอื่นๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการสัมภาษณ์แนวทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า การลงมือปฏิบัติจริงในด้านการจัดการเรียนการสอน และจัดสภาพการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จริงและเกิดทักษะในกระบวนการต่าง ๆ ตลอดจนจนผู้เรียนได้นำองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยเน้นการปฏิบัติจริง ๆ

การจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรทางการศึกษาจัดทำแผนงานกรรมการโรงเรียน แบบนิติบุคคลทำงานร่วมกัน ทำสื่อหลักสูตรท้องถิ่นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ถอดบทเรียนทุกรายวิชา ทุกกิจกรรม ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้แบบบูรณาการเล่นตามรอยพระยุคลบาท รัชกาลที่ ๙ เป็นการพัฒนามอง การพัฒนาการเรียนรู้ อาหารกาย หาซื้อได้ อาหารใจ เล่น

^๑สัมภาษณ์, นายสัมฤทธิ์ จีระจิตต์, วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๒สัมภาษณ์, นายอุทัย สังข์วงษ์, วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๓สัมภาษณ์, นางศัสสนี สังข์วงษ์, วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

ให้สนุกเรียนให้สนุก เล่นเพลดเพลลิน เน้นโรงเรียนวิถีพุทธและกิจกรรมลูกเสือมาบูรณาการแบบมี
เหตุมีผลตามหลักอริยสัจ ๔ มีภูมิคุ้มกันแบบ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข^๔

การจัดการเรียนการสอน เน้นหลักพระพุทธศาสนาบูรณาการในการเรียนมีการนั่ง
สมาธิก่อนเข้าสู่บทเรียน การสวดธัมมจักกัปปวัตตนสูตรทุกวันศุกร์ และการเรียนการสอนตาม
DLTV^๕

การจัดการเรียนการสอนครูสอนเน้นเรียนตาม DLTV ๑๐๐% ผู้อำนวยการคอยนิเทศ
ติดตามกำกับดูแลนักเรียนและการเสริมแรงให้กับนักเรียน มีการจัดค่ายคุณธรรมเชิญพระสงฆ์มา
เป็นวิทยากรให้ความรู้เน้นการปฏิบัติดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง^๖

๓. แนวทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการผลิต
และการใช้สื่อการเรียนการสอน

ผู้วิจัยได้นำประเด็นสภาพการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ จาก
การแจกแบบสอบถามที่ได้คะแนนน้อยที่สุด ๓ อันดับ ได้แก่ ๑) ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือ
ปฏิบัติ ๒) ผู้สอนสามารถเข้าใจและใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และ ๓)
ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ ทักษะเจตคติบรรลุตามจุดประสงค์มาเป็นประเด็นในการ
สัมภาษณ์ รวมถึงข้อเสนอแนะอื่นๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการสัมภาษณ์แนวทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔

ด้านการผลิตการใช้สื่อการเรียนการสอน พบว่า การสร้างนวัตกรรมด้านการเรียนการ
สอน เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้ได้ประสพการณ์จริงของผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และ
เกิดความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น เพื่อช่วยให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมาย จึงนับว่าสื่อการ
สอนเป็นสิ่งมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นตัวกลางที่จะช่วยให้สื่อ
การสอนระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ
ความหมายของบทเรียนตรงตามที่ครูผู้สอนต้องการ ไม่ว่าจะสื่อการสอนนั้นจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตาม
ก็ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนได้ทั้งนั้น

การผลิตการใช้สื่อการเรียนการสอน ครูนักเรียนร่วมกันผลิตสื่อการเรียนการสอน
นักเรียนสามารถถอดบทเรียนและเข้าใจเนื้อหาจากบทเรียนจากสื่อที่ทำ สะท้อนเนื้อหาในบทเรียน
ได้ทุกวิชาทุกกิจกรรม สรุปบทเรียนได้ ๔ มิติ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๓ ห่วง ๒
เงื่อนไข^๗

การผลิตการใช้สื่อการเรียนการสอน สื่อได้มาจากกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้
ผลงานของนักเรียนจากกิจกรรม ๑) เศรษฐกิจพอเพียง (โรงเรียนประชารัฐ) ๒) มารยาทไทย ๓)

^๔ สัมภาษณ์, นายสัมฤทธิ์ จิรจิตต์, วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์, นายอุทัย สังข์วงษ์, วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์, นางดัสสนี สังข์วงษ์, วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์, นายสัมฤทธิ์ จิรจิตต์, วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

ร้องรำทำเพลง (สังคีตลีลา) ๔) รำวงมาตรฐาน ๕) เย็บปักถักร้อย ๖) คณิตศาสตร์(ลีลาคณิต) ๗) พลศึกษา (ฟุตบอล) ๘) ภาษาอังกฤษ^๕

การผลิตการใช้สื่อการเรียนการสอน มีชิ้นงานตาม DLTV โรงเรียนต้นแบบ สร้างประสบการณ์เสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน^๕

๔. แนวทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการวัดและประเมินผล

ผู้วิจัยได้นำประเด็นแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ จาก การแจกแบบสอบถามที่ได้คะแนนน้อยที่สุด ๓ อันดับ ได้แก่ ๑) มีวิธีการประเมินเพื่อพัฒนา นักเรียนเป็นรายบุคคล ๒) ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ เจตคติการปฏิบัติตาม จุดประสงค์ มีการประเมินคุณภาพ ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ ของนักเรียนแต่ละบุคคลเพื่อนำไป พัฒนาการเรียนการสอน และ ๓) มีการวิเคราะห์ตามเกณฑ์ที่กำหนดประเมินออกมาในรูปแบบ ตัวเลข มาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ รวมถึงข้อเสนอแนะอื่นๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการสัมภาษณ์แนวทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการวัดและประเมินผล พบว่าการวัดและการประเมินผลมีวิธีการเลือกใช้ให้เหมาะสมตาม สถานการณ์ เช่น การสังเกต การสอบถาม การสัมภาษณ์ การตรวจสอบของผลงานหรือ กระบวนการทำงานและการทำข้อสอบ ซึ่งขั้นตอนการวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการวัดเพื่อ ค้นพัฒนาสมรรถภาพของผู้เรียน ดูการพัฒนาของผู้เรียนเป็นการเพิ่มแรงจูงใจหรือเสริมแรงในการ เรียนและความสนใจของผู้เรียนในการเรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ ผู้มีหน้าที่ในการวัด และประเมินผลต้องมีคุณธรรมจริยธรรมในการวัดเพื่อให้ผลการวัดที่เชื่อถือได้ คือ ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ รอบคอบ ชยัน อดทน

การวัดและประเมินผล วัดตามหลักสูตร แบบประเมิน แบบสอบถาม แบบทดสอบ ความพึงพอใจของครูและนักเรียน ผลความสำเร็จจากการเรียน ผล O-Net ชั้น ป.๖ และ NT ป.๓ และพฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงของนักเรียน^๖

การวัดและประเมินผล วัดผลเป็นรายบุคคล มีการส่งข้อสอบให้ผู้บริหารตรวจสอบ ตรง ตามตัวชี้วัด ผลออกมาเป็นเกรด มีข้อมูลสังเคราะห์ (สารสนเทศ)^๖

การวัดและประเมินผล มีการทำแบบทดสอบการประเมินเป็นรายบุคคล แบบคิด วิเคราะห์ตามแบบการสอบ O-Net , NT ของ สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการ ปรับปรุงการทำแบบทดสอบของครู และมีการวิเคราะห์ข้อสอบทุกรายวิชา ทุกกลุ่มสาระการ เรียนรู้^๖

^๕ สัมภาษณ์, นายอุทัย สังข์วงษ์, วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์, นางดัสสนี สังข์วงษ์, วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์, นายสมฤทธิ์ จิระจิตต์, วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์, สัมภาษณ์, นายอุทัย สังข์วงษ์, วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์, นางดัสสนี สังข์วงษ์, วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๑๐ ตารางสรุปแนวทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔

คำถาม	ผลการสัมภาษณ์	ผู้วิจัยสรุป
<p>๑) อยากทราบแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านการวางแผนการสอน (ประเด็นสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ด้านการวางแผนการสอน จากการแจกแบบสอบถามที่ได้คะแนนน้อยสุด ๓ อันดับได้แก่๑) มีเทคนิคและวิธีการสอนที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ๒) มีการเตรียมเอกสารและการสอนไว้ล่วงหน้า ๓) มีการบรรจุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้มาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์รวมถึงข้อเสนอแนะอื่นๆ)</p>	<p><u>ด้านการวางแผนการสอน</u></p> <p>๑) การวางแผนการสอนแบบการมีส่วนร่วม “บวร” บ้าน วัด โรงเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารจัดการเรียนการสอน</p> <p>๒) การวางแผนการสอนแบบนิติธรรมมากกว่าด้านศาสนาให้อยู่ในพื้นฐานทางสุจริต เน้นกิจกรรมที่หลากหลายเน้นสอดแทรกในเรียนการสอนเน้นคุณธรรมนำความรู้โดยใช้หลักอริยสัจ ๔ มาเป็นตัวแปรสำคัญและวางแผนแบบเดินสายกลาง</p> <p>๓) การวางแผนการสอนเน้นตามนโยบายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้ครูจัดการเรียนการสอนให้ตอบสนองกับนโยบาย เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา</p>	<p>๑) การวางแผนการสอนเน้นแบบมีส่วนร่วม “บวร” แบบนิติธรรมให้อยู่ในพื้นฐานพระพุทศศาสนาของเน้นคุณธรรมนำความรู้โดยใช้หลักอริยสัจ ๔ มาเป็นตัวแปรสำคัญและวางแผนแบบเดินสายกลาง</p> <p>๒) การวางแผนตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียน</p>
<p>๒) อยากทราบแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ประเด็นสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ด้านการวางจัดการเรียนการสอน จากการแจกแบบสอบถามที่ได้คะแนนน้อยสุด ๓ อันดับได้แก่ ๑) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ๒) ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์การสอนที่กำหนดไว้ ๓ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ๓) ผู้สอนมีการสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมกับผู้เรียน</p> <p>มาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์รวมถึงข้อเสนอแนะอื่นๆ)</p>	<p><u>ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน</u></p> <p>๑) การจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรทางการศึกษาจัดทำแผนงานกรรมการโรงเรียนแบบนิติบุคคลทำงานร่วมกัน ทำสื่อหลักสูตรท้องถิ่นแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ถอดบทเรียนทุกรายวิชา ทุกกิจกรรม ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้แบบบูรณาการ เล่นตามรอยพระยุคลบาท รัชกาลที่ ๙ เป็นการพัฒนาสมอง การพัฒนาการเรียนรู้ อาหารกาย หาซื้อได้ อาหารใจ เล่นให้สนุกเรียนให้สนุก เล่นเพลินเพลิน</p> <p>๒) การจัดการเรียนการสอนครูสอนเน้นเรียนตาม DLTV ๑๐๐% ผู้อำนวยการคอยนิเทศติดตามกำกับ</p>	<p>๑) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บุคลากรทางการศึกษาทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบการศึกษาและถอดบทเรียนแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>๒) การจัดการเรียนการสอนเน้นตาม DLTV และคอยนิเทศติดตาม</p> <p>ดูแลนักเรียนเป็นรายบุคคลมีการจัดค่ายคุณธรรมเชิญพระสงฆ์มาเป็นวิทยากรให้ความรู้เน้นการปฏิบัติดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง</p> <p>๓) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนำหลักพระพุทธศาสนามายึดเหนี่ยวจิตใจนักเรียนมีการสวดมนต์ สวดธัมมจักกัปปวัตนสูตร และนั่งสมาธิเพื่อสร้าง</p>

คำถาม	ผลการสัมภาษณ์	ผู้วิจัยสรุป
	<p>ดูแลนักเรียนและการเสริมแรงให้กับนักเรียน</p> <p>๓) การจัดการเรียนการสอน เน้นหลักพระพุทธศาสนาบูรณาการในการเรียนมีการนั่งสมาธิก่อนเข้าสู่บทเรียน การสวดธัมมจักกัปปวัตตนสูตรทุกวันศุกร์ และการเรียนการสอนตาม DLTV</p>	<p>พื้นฐานของการเรียนรู้บทเรียนและการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเน้นโรงเรียนวิถีพุทธและกิจกรรมลูกเสือมาบูรณาการแบบมีเหตุมีผลตามหลักอริยสัจ ๔ มีภูมิคุ้มกันแบบ ๓ ท่วง ๒ เงื่อนไข</p>
<p>๓) อยากทราบแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน (ประเด็นสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนจากการแจกแบบสอบถามที่ได้คะแนนน้อยสุด ๓ อันดับได้แก่ ๑) ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ ๒) ผู้สอนสามารถเข้าใจและใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ๓) ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ ทักษะเจตคติบรรลุตามจุดประสงค์มาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์รวมถึงข้อเสนอแนะอื่นๆ)</p>	<p><u>ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน</u></p> <p>๑) การผลิตการใช้สื่อการเรียนการสอน ครูนักเรียนร่วมกันผลิตสื่อการเรียนการสอนนักเรียนสามารถถอดบทเรียนและเข้าใจเนื้อหาจากบทเรียนจากสื่อที่ทำ สะท้อนเนื้อหาในบทเรียนได้ทุกวิชาทุกกิจกรรมสรุปบทเรียนได้ ๔ มิติ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๓ ท่วง ๒ เงื่อนไข</p> <p>๒) การผลิตการใช้สื่อการเรียนการสอน สื่อได้มาจากการลงมือปฏิบัติจริงกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ผลงานของนักเรียนจากกิจกรรม ๑) เศรษฐกิจพอเพียง(โรงเรียนประชารัฐ) ๒)มารยาทไทย ๓) ร้องรำทำเพลง (สังคีตลีลา) ๔) รำวงมาตรฐาน ๕) เย็บปักถักร้อย ๖) คณิตศาสตร์(ลีลาคณิต) ๗) พลศึกษา (ฟุตบอล ๘) ภาษาอังกฤษ ๓) การผลิตการใช้สื่อการเรียนการสอน มีชิ้นงานตาม DLTV โรงเรียนต้นแบบ สร้างประสบการณ์เสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน</p>	<p>๑) การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการทำสื่อสื่อเพื่อตอบสนองความสนใจและกระตุ้นทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโดยการลงมือปฏิบัติเน้นสื่อที่มาจากกิจกรรมการเรียนการสอนจากฝีมือนักเรียนจากกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้</p> <p>๒) การผลิตสื่อการเรียนการสอนตามต้นแบบ DLTV เป็นต้นแบบการสร้างประสบการณ์และองค์ความรู้ให้กับนักเรียนและสอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน</p>

คำถาม	ผลการสัมภาษณ์	ผู้วิจัยสรุป
<p>๔) อยากทราบแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านการวัดและประเมินผล (ประเด็นสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ด้านการวัดและประเมินผลการแจกแบบสอบถามที่ได้คะแนนน้อยสุด ๓ อันดับได้แก่ ๑) มีการประเมินคุณภาพ ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ ของนักเรียนแต่ละบุคคลเพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอน ๒) ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ เจตคติการปฏิบัติตามจุดประสงค์ ๓) มีวิธีการประเมินเพื่อพัฒนา นักเรียนเป็นรายบุคคล มาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์รวมถึงข้อเสนอแนะอื่นๆ)</p>	<p><u>ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน</u></p> <p>๑) การวัดและประเมินผล วัดตามหลักสูตร แบบประเมินแบบสอบถาม แบบทดสอบ ความพึงพอใจของครูและนักเรียน ผลความสำเร็จจากการเรียน ผล O-Net ชั้น ป.๖ และ NT ป.๓ และพฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงของนักเรียน</p> <p>๒) การวัดและประเมินผล วัดผลเป็นรายบุคคล มีการส่งข้อสอบให้ผู้บริหารตรวจสอบ ตรงตามตัวชี้วัด ผลออกมาเป็นเกรด มีข้อมูลสังเคราะห์ (สารสนเทศ)</p> <p>๓) การวัดและประเมินผล มีการทำแบบทดสอบการประเมินเป็นรายบุคคล แบบคิดวิเคราะห์ตามแบบการสอบ O-Net , NT ของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปรับปรุงการทำแบบทดสอบของครู และมีการวิเคราะห์ข้อสอบทุกรายวิชา ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้</p>	<p>๑) การวัดและประเมินผลเน้นผลสัมฤทธิ์เป็นรายบุคคลมีการประเมินผลการเรียนการสอนเป็นตัวเลขควบคู่กับการวัดผลด้านพฤติกรรม</p> <p>๒) การวัดและประเมินผลตามตัวชี้วัดและมีการตรวจสอบแบบประเมินทุกครั้งพร้อมวิเคราะห์ออกมาเป็นข้อมูลสังเคราะห์ (สารสนเทศ) แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ได้อย่างถูกต้อง</p>

๔.๓ ผลการวิจัยเกี่ยวกับการนำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ได้มาจากผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้จากการแจกแบบสอบถามนำผลที่ได้คะแนนน้อยที่สุด ๓ อันดับ ในแต่ละด้านมาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ รวมถึงข้อเสนอแนะอื่นๆจากผู้ทรงคุณวุฒิ จึงได้สรุปเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษา

๑. แนวทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการวางแผนการสอน

สรุปแนวทางทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการวางแผนการสอน พบว่า

๑) การวางแผนการสอนเน้นแบบมีส่วนร่วม “บวร” แบบนิติธรรมให้อยู่ในพื้นฐานพระพุทธศาสนาของเน้นคุณธรรมนำความรู้โดยใช้หลักอริยสัจ ๔ มาเป็นตัวแปรสำคัญและวางแผนแบบเดินสายกลาง

๒) การวางแผนตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียน

๒. แนวทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สรุปแนวทางทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า

๑) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บุคลากรทางการศึกษาทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบการศึกษาและถอดบทเรียนแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒) การจัดการเรียนการสอนเน้นตาม DLTV และคอยนิเทศติดตามดูแลนักเรียนเป็นรายบุคคลมีการจัดค่ายคุณธรรมเชิญพระสงฆ์มาเป็นวิทยากรให้ความรู้เน้นการปฏิบัติดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง

๓) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนำหลักพระพุทธศาสนามายึดเหนี่ยวจิตใจนักเรียนมีการสวดมนต์และนั่งสมาธิเพื่อสร้างพื้นฐานของการเรียนรู้บทเรียนและการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเน้นโรงเรียนวิถีพุทธและกิจกรรมลูกเสือมาบูรณาการแบบมีเหตุมีผลตามหลักอริยสัจ ๔ มีภูมิคุ้มกันแบบ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข

๓. แนวทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการผลิตและการสื่อการจัดการเรียนการสอน

สรุปแนวทางทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการผลิตและการสื่อการเรียนการสอน พบว่า

๑) การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการทำสื่อการสื่อเพื่อตอบสนองความสนใจและกระตุ้นทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโดยการลงมือปฏิบัติเน้นสื่อที่มาจากกิจกรรมการเรียนการสอนจากฝีมือนักเรียนจากกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้

๒) การผลิตสื่อการเรียนการสอนตามต้นแบบ DLTV เป็นต้นแบบการสร้างประสบการณ์และองค์ความรู้ให้กับนักเรียนและสอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน

๔. แนวทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการวัดและประเมินผล

สรุปแนวทางทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า

๑) การวัดและประเมินผลเน้นผลสัมฤทธิ์เป็นรายบุคคลมีการประเมินผลการเรียนการสอนเป็นตัวเลขควบคู่กับการวัดผลด้านพฤติกรรม

๒) การวัดและประเมินผลตามตัวชี้วัดและมีการตรวจสอบแบบประเมินทุกครั้งพร้อมวิเคราะห์ออกมาเป็นข้อมูลสังเคราะห์(สารสนเทศ)แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ได้อย่างถูกต้อง

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนประถมศึกษาจากการศึกษาเอกสารแบ่งเป็น ๔ ด้าน คือ ๑. ด้านการวางแผนการสอน

๒. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๓. ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน ๔. ด้านการวัดและประเมินผล และจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิได้องค์ความรู้ การจัดการเรียนการสอนการวางแผนการสอนเน้นแบบมีส่วนร่วม “บวร” แบบนิติธรรมให้อยู่ในพื้นฐานพระพุทธศาสนาของเน้นคุณธรรมนำความรู้โดยใช้หลักอริยสัจ ๔ มาเป็นตัวแปรสำคัญและวางแผนแบบเดินสายกลาง

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บุคลากรทางการศึกษาทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบการศึกษาและถอดบทเรียนแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนำหลักพระพุทธศานายึดเหนี่ยวจิตใจนักเรียนมีการสวดมนต์ สวดธัมมจักกัปปวัตตนสูตร และนั่งสมาธิเพื่อสร้างพื้นฐานของการเรียนรู้บทเรียนและการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเน้นโรงเรียนวิถีพุทธและกิจกรรมลูกเสือมาบูรณาการแบบมีเหตุมีผลตามหลักอริยสัจ ๔ มีภูมิคุ้มกันแบบ ๓ ท่วง ๒ เงื่อนไข

สรุปเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ ๔.๑

ภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้จากการวิจัย

บทที่ ๕

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ” เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ๒) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและวิธีปฏิบัติตามหลักอริยสัจ ๔ และ ๓) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

โดยผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย ๑) แบบสอบถาม โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ จำนวน ๒๗๕ คน และ ๒) การสัมภาษณ์ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ จำนวน ๕ คน โดยได้เก็บข้อมูลทำการวิเคราะห์และประมวลผลที่ได้จากแบบสอบถาม ใช้วิธีวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย และข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง ๓ ประการ ดังนี้

๕.๑.๑ ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ในภาพรวมทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านการวางแผนการสอน ๒. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๓. ด้านการผลิตและการสื่อการเรียนการสอน และ ๔. ด้านการวัดประเมินผลพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน และด้านการวางแผนการสอน

สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ด้านการวางแผนการสอน พบว่า มีระดับความคิดเห็นใน

ภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับ ได้แก่ มีการเลือกสรรและการออกแบบวิธีการสอนที่เหมาะสม มีการสร้างความมั่นใจในการสอน มีการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือมีเทคนิคและวิธีการสอนที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับ ได้แก่ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์การสอนที่กำหนดไว้ ๓ ด้านด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ผู้สอนมีการสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมกับ ผู้เรียน และข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว

สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน พบว่า มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับ ได้แก่ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว ผู้สอนมีการใช้เทคโนโลยีช่วยในการ เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ เป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ และข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ

สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า มีระดับความคิดเห็นใน ภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับ ได้แก่ มีความสอดคล้องกับลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีเกณฑ์การวัด อย่างมีประสิทธิภาพ มีการวางแผน ติดตาม ปรับปรุง พัฒนา และตัดสินผลการศึกษา และข้อที่มี ระดับน้อยที่สุด คือ มีการประเมินคุณภาพ ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ ของนักเรียนแต่ละบุคคล เพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอน

๕.๑.๒ ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา และวิธีปฏิบัติตามหลักอริยสัจ ๔ สรุปผลการวิจัยพบว่า

แนวทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการวางแผนการสอน

สรุปแนวทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการวางแผนการสอน พบว่า

๑) การวางแผนการสอนเน้นแบบมีส่วนร่วม “บวร” แบบนิติธรรมให้อยู่ใน พื้นฐานพระพุทธศาสนาของเน้นคุณธรรมนำความรู้โดยใช้หลักอริยสัจ ๔ มาเป็นตัวแปรสำคัญ และวางแผนแบบเดินสายกลาง

๒) การวางแผนตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อยกระดับ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียน

แนวทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สรุปแนวทางทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า

๑) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บุคลากรทางการศึกษาทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบการศึกษาและถอดบทเรียนแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒) การจัดการเรียนการสอนเน้นตาม DLTV และคอยนิเทศติดตามดูแลนักเรียนเป็นรายบุคคลมีการจัดค่ายคุณธรรมเชิญพระสงฆ์มาเป็นวิทยากรให้ความรู้เน้นการปฏิบัติดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง

๓) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนำหลักพระพุทธศาสนามายึดเหนี่ยวจิตใจนักเรียนมีการสวดมนต์และนั่งสมาธิเพื่อสร้างพื้นฐานของการเรียนรู้บทเรียนและการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเน้นโรงเรียนวิถีพุทธและกิจกรรมลูกเสือมาบูรณาการแบบมีเหตุมีผลตามหลักอริยสัจ ๔ มีภูมิคุ้มกันแบบ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข

แนวทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการผลิตและการสื่อการเรียนการสอน

สรุปแนวทางทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการผลิตและการสื่อการเรียนการสอน พบว่า

๑) การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการทำสื่อสื่อเพื่อตอบสนองความสนใจและกระตุ้นทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโดยการลงมือปฏิบัติเน้นสื่อที่มาจากกิจกรรมการเรียนการสอนจากฝีมือนักเรียนจากกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้

๒) การผลิตสื่อการเรียนการสอนตามต้นแบบ DLTV เป็นต้นแบบการสร้างประสบการณ์และองค์ความรู้ให้กับนักเรียนและสอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน

แนวทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการวัดและประเมินผล

สรุปแนวทางทางการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า

๑) การวัดและประเมินผลเน้นผลสัมฤทธิ์เป็นรายบุคคลมีการประเมินผลการเรียนการสอนเป็นตัวเลขควบคู่กับการวัดผลด้านพฤติกรรม

๒) การวัดและประเมินผลตามตัวชี้วัดและมีการตรวจสอบแบบประเมินทุกครั้งพร้อมวิเคราะห์ออกมาเป็นข้อมูลสังเคราะห์(สารสนเทศ)แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ได้อย่างถูกต้อง

๕.๑.๓ นำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

สรุปผลการวิจัยพบว่าแนวทางในการพัฒนาความสุขในการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ที่ได้จากการวิจัยสามารถสรุปและนำเสนอเป็นรายชื่อได้ดังนี้

๑) การวางแผนการสอนเน้นแบบมีส่วนร่วม “บวร” แบบนิติธรรมให้อยู่ในพื้นฐานพระพุทธศาสนาของเน้นคุณธรรมนำความรู้โดยใช้หลักอริยสัจ ๔ มาเป็นตัวแปรสำคัญและวางแผนแบบเดินสายกลาง

๒) การวางแผนตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียน

๓) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บุคลากรทางการศึกษาทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบการศึกษาและถอดบทเรียนแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๔) การจัดการเรียนการสอนเน้นตาม DLTV และคอยนิเทศติดตามดูแลนักเรียนเป็นรายบุคคลมีการจัดค่ายคุณธรรมเชิญพระสงฆ์มาเป็นวิทยากรให้ความรู้เน้นการปฏิบัติดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง

๕) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนำหลักพระพุทธศาสนามายึดเหนี่ยวจิตใจนักเรียนมีการสวดมนต์ สวดธัมมจักกัปปวัตตนสูตรและนั่งสมาธิเพื่อสร้างพื้นฐานของการเรียนรู้บทเรียนและการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเน้นโรงเรียนวิถีพุทธและกิจกรรมลูกเสือมาบูรณาการแบบมีเหตุมีผลตามหลักอริยสัจ ๔ มีภูมิคุ้มกันแบบ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข

๖) การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการทำสื่อการสื่อเพื่อตอบสนองความสนใจและกระตุ้นทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโดยการลงมือปฏิบัติเน้นสื่อที่มาจากกิจกรรมการเรียนการสอนจากฝีมือนักเรียนจากกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้

๗) การผลิตสื่อการเรียนการสอนตามต้นแบบ DLTV เป็นต้นแบบการสร้างประสบการณ์และองค์ความรู้ให้กับนักเรียนและสอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน

๘) การวัดและประเมินผลเน้นผลสัมฤทธิ์เป็นรายบุคคลมีการประเมินผลการเรียนการสอนเป็นตัวเลขควบคู่กับการวัดผลด้านพฤติกรรม

๙) การวัดและประเมินผลตามตัวชี้วัดและมีการตรวจสอบแบบประเมินทุกครั้งพร้อมวิเคราะห์ออกมาเป็นข้อมูลสังเคราะห์(สารสนเทศ)แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ได้อย่างถูกต้อง

๕.๒ อภิปรายผลจากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒” ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

๑) การวางแผนการสอนเน้นแบบมีส่วนร่วม “บวร” แบบนิติธรรมให้อยู่ในพื้นฐานพระพุทธศาสนาของเน้นคุณธรรมนำความรู้โดยใช้หลักอริยสัจ ๔ มาเป็นตัวแปรสำคัญ และวางแผนแบบเดินสายกลาง

๒) การวางแผนตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียน

๓) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บุคลากรทางการศึกษาทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบการศึกษาและถอดบทเรียนแบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๔) การจัดการเรียนการสอนเน้นตาม DLTV และคอยนิเทศติดตามดูแลนักเรียนเป็นรายบุคคลมีการจัดค่ายคุณธรรมเชิงพุทธสงฆ์มาเป็นวิทยากรให้ความรู้เน้นการปฏิบัติดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง

๕) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนำหลักพระพุทธศาสนามายึดเหนี่ยวจิตใจนักเรียนมีการสวดมนต์ สวดธัมมจักกัปปวัตตนสูตรและนั่งสมาธิเพื่อสร้างพื้นฐานของการเรียนรู้ บทเรียนและการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเน้นโรงเรียนวิถีพุทธและกิจกรรมลูกเสือมาบูรณาการแบบมีเหตุมีผลตามหลักอริยสัจ ๔ มีภูมิคุ้มกันแบบ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข

๖) การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการทำสื่อการสื่อเพื่อตอบสนองความสนใจและกระตุ้นทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโดยการลงมือปฏิบัติ เน้นสื่อที่มาจากกิจกรรมการเรียนการสอนจากฝีมือนักเรียนจากกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้

๗) การผลิตสื่อการเรียนการสอนตามต้นแบบ DLTV เป็นต้นแบบการสร้างประสบการณ์และองค์ความรู้ให้กับนักเรียนและสอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน

๘) การวัดและประเมินผลเน้นผลสัมฤทธิ์เป็นรายบุคคลมีการประเมินผลการเรียนการสอนเป็นตัวเลขควบคู่กับการวัดผลด้านพฤติกรรม

๙) การวัดและประเมินผลตามตัวชี้วัดและมีการตรวจสอบแบบประเมินทุกครั้ง พร้อมวิเคราะห์ออกมาเป็นข้อมูลสังเคราะห์(สารสนเทศ)แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ได้อย่างถูกต้อง

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒

๒. ควรศึกษาการจัดการเรียนการสอนแบบการบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบบ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สระบุรี เขต ๒

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล. ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร : มหา
มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กรมวิชาการ. การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด, แนวทางสู่การปฏิบัติ,
(กรุงเทพมหานคร : ศุภสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓.

กรมวิชาการ. ครูผู้เปลี่ยนโฉมการเรียนรู้ : เอกสารลำดับที่ ๒ ชุดนวัตกรรมช่วยการเรียนรู้การสอน,
(กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ, ๒๕๓๙.

กรมวิชาการ. แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา, กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา,
๒๕๔๓.

กรมวิชาการ. รายงานการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๔๔ ปีการศึกษา ๒๕๔๖, กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ
ครุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๖.

กรมวิชาการ. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร
: ศุภสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕.

กระทรวงศึกษาธิการ. ประวัติพระพุทธรูปศาสนาแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี ภาค ๒,
กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖.

กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับ
ที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาค
บังคับ พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพมหานคร:องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.),
๒๕๔๖.

กาญจนา บุญส่ง. หลักการสอน, เพชรบุรี : สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๔๒.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. สดุดยอดเทคนิคสู่ครูมืออาชีพ, กรุงเทพมหานคร : จรัสสินทวงศ์, ๒๕๔๕.

ชูเกียรติ โปธิ์มัน. นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา, ลพบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี,
๒๕๔๘.

ชูศรี สุวรรณโชติ. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร, กรุงเทพมหานคร : ทิชซิ่งเอ็ท, ๒๕๔๔.

ทิตินา แหมมณี. ศาสตร์การสอน, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

- ธำรง ชูทัพ. การบริหารและการจัดการเรียนรู้, กรุงเทพมหานคร : กองการวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๓.
- ธำรง บัวศรี. ทฤษฎีหลักสูตร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ธนรัช, ๒๕๔๒).
- นิตยา สุวรรณศรี. หลักสูตรการจัดการประถมศึกษา, (อุตรดิตถ์ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, ๒๕๔๑).
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพมหานคร : ชมรมเด็ก, ๒๕๓๕.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ. การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : ปีแอนบี พลับลิชซิ่ง, ๒๕๓๕).
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การบริหารงานวิชาการ, กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๓๕.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การบริหารงานวิชาการ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, ๒๕๔๓.
- ปานรวี ยงยุทธวิชัย. คู่มือการเขียนแผนการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อขอเลื่อนตำแหน่ง อาจารย์ ๓, กรุงเทพมหานคร : สถาบันส่งเสริมและพัฒนาการอ่านการเขียนแห่งประเทศไทย (สพกท), ๒๕๔๖.
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕, พิมพ์ครั้งที่ ๖, กรุงเทพมหานคร : บริษัทอักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด, ๒๕๓๙.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). หลักการสอนทั่วไป ; อบรมบาลีก่อนสอบ คณะสงฆ์ภาค ๔ ปีที่ ๔, (ปฐมธานี : สื่อตะวัน, ๒๕๔๘).
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). การศึกษาฉบับง่าย, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๕.
- พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปโน). หลักการสอนทั่วไป : อบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค ๔ ปีที่ ๔, (ปฐมธานี : สื่อตะวัน, ๒๕๔๘), หน้า ๙๑.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). ธรรมนุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร : การศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๗.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖).
- พระมหาอดิศร ถิรสีโล. คุณธรรมสำหรับครู, กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- พระอมรเมธี (สุนทร สุนทรเมธี). การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีให้มีคุณภาพ, กรุงเทพฯ : สื่อตะวัน. ๒๕๔๗.
- พิชิต ฤทธิ์จรรยา. หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๔).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. หลักการสอน, ลพบุรี : คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๗.
- รุจิร ภู่อาระ และจันทราณี สงวนนาม. การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา, กรุงเทพมหานคร : บัคพอยท์, ๒๕๔๕.

- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ สุภมาศ อังศุโชติ และอัจฉรา ชำนิประศาสน์, สถิติสำหรับการวิจัยและเทคนิคการใช้ SPSS, ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : เจริญดีมีนคังการพิมพ์, ๒๕๕๕.
- วศิน กาญจนวณิชย์กุล. การวัดและการประเมินผล, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. การพัฒนาการเรียนการสอน, กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- สนิท สัตโยภาส. การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ, เชียงใหม่ : สำนักงานวิจัยและบริการวิชาการ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๓.
- สมคิด สร้อยน้ำ. หลักการสอน, อุดรธานี : สถาบันราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๔๒.
- สมใจ เขียวสด. มนุษย์สัมพันธ์สำหรับผู้บริหาร, กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครุธนบุรี, ๒๕๓๖.
- สวัสดี กาญจนสุวรรณ. การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ, เชียงใหม่ : สำนักงานวิจัยและบริการวิชาการสถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๒.
- สันต์ ธรรมบำรุง. หลักการนิเทศการสอน, กรุงเทพมหานคร : ชวนพิมพ์, ๒๕๒๖.
- สาโรช บัวศรี. วิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจในการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์, กรุงเทพมหานคร : สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๒๖.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา : เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด, กรุงเทพมหานคร : ครูสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓.
- สำนักงานประสานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น. สำนักงานกระทรวงมหาดไทย, คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานประสานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น, ๒๕๔๗.
- สุนันทา สุนทรประเสริฐ. การเขียนแผนการสอนแนวปฏิรูปการศึกษาตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒, สุพรรณบุรี : ริมปิง, ๒๕๔๕.
- สุวิทย์ มูลคำ. ๒๐ วิธีการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๕.
- สุวิมล ว่องวาณิช. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่, กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ตำราเอกสารทางวิชาการ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- อมรา เล็กเริงสินธุ์. หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา, กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๐.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. หลักการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏนคร, ๒๕๔๐.
- อารี พันธุ์มณี. จิตวิทยาการเรียนการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพมหานคร : เลฟแอนด์ลิฟเพรส, ๒๕๔๔.

อินทิดา บุญยาทร. หลักการสอน, กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๔๒.

อุทัย บุญประเสริฐ. การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

(๒) บทความ

ทิตินา แคมมณี. บทบาทของครูและผู้เรียนในการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตาม โมเดลชิปปา (CIPPA MODEL). วารสารวิชาการ, ๒๕๔๒.

มัทนา สังข์เกษม. “ครูหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา” วารสารข้าราชการ. ๑๗ (๔) : เมษายน - พฤษภาคม, ๒๕๔๐.

อรนุช โพนบุญกุล. ครูกับหน้าที่บทบาทใหม่ที่เปลี่ยนไป, วารสารวิชาการ, ๒๕๔๕.

(๓) งานวิจัย/วิทยานิพนธ์

เกษม ชาวคำเขตร. “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒.

ฉวีวรรณ สุวรรณภาและคณะ. “ความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอน-หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู”, รายงานการวิจัย, (แพร่ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่, ๒๕๔๗.

ดิเรก เนียมคำ. “ความต้องการและวิธีการพัฒนาการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสิงห์บุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๘.

ทรงศักดิ์ ฝักทอง, การบริหารงานวิชาการที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี, ปริญญา ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษาศาสนาบัณฑิตวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชธานี, ๒๕๔๕.

นภดล เจนอักษร. “การศึกษาวิธีสอนของพระพุทธเจ้า, ปริญญา นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม ๒๕๒๖.

นภมณฑล ลิบหมื่นเปี่ยม และวัลย์พร ศิริภิรมย์, “แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒”, รายงานวิจัย, (กรุงเทพฯ : กลุ่มงาน ศาสนากับการเรียนรู้, ๒๕๔๕.

ประดิษฐ์ พรหมเสนา. “การนำพุทธวิธีในสมัยพุทธกาลมาใช้สอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนประถมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓.

prapasara.blogspot.com/2011/09/active-learning.html. (๒๒ กันยายน ๒๕๕๕).

- ปรีชา จันทะสินธุ์, “การปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนแม่เจดีย์วิทยาคมจังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖.
- พระครูพัฒนสุตานุกุล สทศุโณ (สรระงาม). “พระสงฆ์กับการสอนพระพุทธศาสนานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนวัดบุญยประดิษฐ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑ กรุงเทพมหานคร (เขตราชเทวี)”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระครูสิริรัตนาวุฒิ รศ.ดร. และคณะ. “รูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางพระพุทธศาสนาตามหลักอริยสัจ ๔”. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชพิษณุโลก, ๒๕๕๘.
- พระฉลวย อุดตโม “วิเคราะห์วิธีตอบปัญหาของพุทธเจ้า” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- พระปรีชา ปรีชาน (แสงงาม), “การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนสตรีวัดระฆัง เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).
- พระมหาสมพงษ์ สมจิตโต (แช่ลิ้ม), “สภาพการบริหารโรงเรียนสหศึกษาบาลี องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).
- ไพรัช สู่แสนสุข “หลักการและกระบวนการของการเรียนรู้และการสอนตามหลักพุทธศาสตร์ : การวิเคราะห์พระไตรปิฎก” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๓๙.
- วิทยา ประชากุล, “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต ๑, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๘).
- สมชาย ไมตรี, “การศึกษาของพระสงฆ์ในประเทศไทย : กรณีศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๙.
- สมพงษ์ เรือนนงการ, “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยและประสิทธิผลการบริหารศูนย์การเรียนชุมชนของศูนย์ศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดลพบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๕).

สมสกุล รสชาติ, “รูปแบบการบริหารงานวิชาการของงานโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์, จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, ๒๕๔๘.

สุกรี เทพชาติ, การวิเคราะห์แนวคิดทางการสอนของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) เพื่อพัฒนาปัญญาตามหลักพุทธศาสนา, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๑.

สุรพล พุดคำ, “การศึกษารูปแบบการบริหารโปรแกรมวิชาในสถาบันราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคกลาง”, วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕.

อภิญาณี มีสวยสกุลวงศ์. “การประยุกต์ใช้ริยสัจ๔ เพื่อแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน ในกระบวนการของกฎหมาย”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

(๔) สื่อออนไลน์ :

ประภัสรา โคตะขุน. Active Learning คืออะไร, ๒๕๕๔. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา [http://person.muit.ac.th/01-Statutes/NationalEducation.pdf](http://พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๒แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓[ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐ จาก <a href=).

ภาคผนวก ก.

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ เรื่องแนวทางการพัฒนาการ
จัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ ประกอบด้วย

๑. นางสมพร ชาวพรหม
ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ (วัดบำรุงธรรม)
๒. นายสมชาย รักชาติ
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านราษฎร์เจริญ
๓. ดร.สุรัตน์ สุทธิชีวัลย์
ผู้อำนวยการโรงเรียนแพะโคก
๔. นายฉัตรชัย กุลชูศักดิ์
ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบัวลอย(สามัคคีสงเคราะห์)
๕. นางดัชนิ ปานหงษ์
ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดศรีสังจาวาส

การแปลผลค่า IOC จากแบบสอบถาม

คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ คน ที่ได้ประเมินความสอดคล้อง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนเพื่อหาค่า ของผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนด เป็น ๓ ระดับ ได้แก่

- +๑ หมายถึง เหมาะสมว่า แบบสอบถามวัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา
- ๐ หมายถึง เหมาะสมว่า แบบสอบถามวัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา
- ๑ หมายถึง ไม่เหมาะสมว่า แบบสอบถามไม่ได้วัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา

แบบสอบถามที่ถือว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาในระดับดี สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้ จะต้องมีค่า เกินกว่า ๐.๕๐ เป็นต้นไป

ข้อที่	แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่							
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	แปลผล
๑. ด้านการวางแผนการสอน									
๑	มีการบรรจุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๒	มีการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๓	มีเทคนิคและวิธีการสอนที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๔	มีการเตรียมเอกสารและการสอนไว้ล่วงหน้า	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๕	มีการเลือกสรรและการออกแบบวิธีการสอนที่เหมาะสม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๖	มีการสร้างความมั่นใจในการสอน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน									

๗	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๘	ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์การสอนที่กำหนดไว้ ๓ ด้านด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะ พิสัย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๙	มีการสอนยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (student centered instruction)	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๐	ผู้สอนมีการคำนึงความแตกต่างระหว่าง บุคคลของผู้เรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๑	ผู้สอนมีการสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมกับ ผู้เรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๒	ผู้สอนมีการเสริมแรงให้แก่ผู้เรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๓	ผู้สอนมีการจัดสภาพการเรียนรู้ให้ผู้เรียน บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้และเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๔	ผู้สอนมีการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๓. ด้านการผลิตการใช้สื่อการเรียนการสอน									
๑๕	เป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๖	ผู้สอนมีการใช้เทคโนโลยีช่วยในการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๗	ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ ทักษะเจต คติบรรลุตามจุดประสงค์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้

๑๘	ผู้สอนสามารถเข้าใจและใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๙	ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๐	ผู้สอนมีการใช้สื่อการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจเนื้อหาในบทเรียนมากขึ้น	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๑	ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๒	สร้างสถานการณ์ที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้ของนักเรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๔. ด้านการวัดและประเมินผล									
๒๓	ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจ มีทักษะเจตคติการปฏิบัติตามจุดประสงค์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๔	มีการวางแผน ติดตาม ปรับปรุง พัฒนา และตัดสินผลการศึกษา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๕	เป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและการตัดสินใจของครูผู้สอนกับนักเรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๖	มีความสอดคล้องกับลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๗	มีเกณฑ์การวัดอย่างมีประสิทธิภาพ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๘	มีการวิเคราะห์ตามเกณฑ์ที่กำหนดประเมินออกมาในรูปแบบตัวเลข	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๙	มีวิธีการประเมินเพื่อพัฒนานักเรียนเป็น	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้

	รายบุคคล								
๓๐	มีการประเมินคุณภาพ ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ ของนักเรียนแต่ละบุคคลเพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ใช้ได้

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.868	.862	30

จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คน และแบบสอบถาม จำนวน ๓๐ ข้อ ได้ค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ ๐.๘๖๘ แสดงว่า แบบสอบถามมีความเชื่อมั่น และนำไปใช้ได้
 ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕ - ๑.๐๐ คัดเลือกไว้ใช้ได้

ภาคผนวก ข.

ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ

ภาคผนวก ค.

หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัย
แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ ๔ ในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต ๒ จำนวน ๓๐ คน

ภาคผนวก ง.

หนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อแจกแบบสอบถาม

ภาคผนวก จ.

แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ภาคผนวก ฉ.
หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์

๑. นายสัมฤทธิ์ จีระจิตต์
ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองจอกใหญ่
๒. นางดัสสนี สังข์วงษ์
ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดห้วยทองกลาง
๓. นายอุทัย สังข์วงษ์
ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลหนองแค

ภาคผนวก ข.
ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สระบุรี เขต ๒

ขนาด	จำนวนรวม	คิดเป็นร้อยละ	จำแนกตามอำเภอ				
			แก่งคอย	หนองแค	วิหารแดง	มวกเหล็ก	วังม่วง
ขนาดที่ ๑ (นร.๑-๑๒๐ คน)	๖๗	๔๗.๕๒	๑๕	๑๙	๑๒	๑๐	๑๑
ขนาดที่ ๒ (นร.๑๒๑-๒๐๐ คน)	๔๐	๒๘.๓๗	๑๑	๑๐	๗	๑๑	๑
ขนาดที่ ๓ (นร.๒๐๑-๓๐๐ คน)	๑๓	๙.๒๒	๕	๒	๑	๔	๑
ขนาดที่ ๔ (นร.๓๐๑-๔๙๙ คน)	๑๑	๗.๘	๔	๕	๑	๑	-
ขนาดที่ ๕ (นร.๕๐๐-๔๙๙ คน)	๑๐	๗.๐๙	๔	๑	๒	๒	๑
ขนาดที่ ๖ (นร.๑๕๐๐-๒๔๙๙ คน)	-	-	-	-	-	-	-
ขนาดที่ ๗ (นร.๒๕๐๐ คนขึ้นไป)	-	-	-	-	-	-	-
รวม	๑๔๑	๑๐๐	๓๙	๓๗	๒๓	๒๘	๑๔

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : นางสาวอภิรดี จันท์ลอย
- เกิด : วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๒๑ จังหวัดสระบุรี
- การศึกษา : พ.ศ. ๒๕๓๔ ประถมศึกษาปี ๖ โรงเรียนเทศบาล๔ วัดบำรุงธรรม
จังหวัดสระบุรี
- : พ.ศ. ๒๕๓๖ มัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนเส้าไห้ “วิมลวิทยานุกูล”
จังหวัดสระบุรี
- : พ.ศ. ๒๕๓๙ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนเส้าไห้ “วิมลวิทยานุกูล”
จังหวัดสระบุรี
- : พ.ศ. ๒๕๔๔ ปริญญาตรี สถาบันราชภัฏเทพสตรี สาขาการ
ประถมศึกษา
จังหวัดลพบุรี
- การทำงาน : พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๕๐ ครูผู้สอนโรงเรียนราษฎร์ศึกษา จังหวัดสระบุรี
- : พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๓ ครูผู้สอนโรงเรียนนานาชาติเซนต์จอร์จส์
จังหวัดสระบุรี
- : พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๒๕๕๖ ครูผู้สอนโรงเรียนเกตุพิชัย จังหวัดสระบุรี
- : พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๕๙ ครูผู้สอนโรงเรียนเทศบาล ๔ วัดบำรุงธรรม
จังหวัดสระบุรี
- : พ.ศ. ๒๕๕๙- ปัจจุบัน ครูผู้ช่วยโรงเรียนวัดห้วยขมิ้น อำเภอหนองแค
จังหวัดสระบุรี
- ศึกษาดูงาน : ศึกษาดูงาน ณ ประเทศสิงคโปร์
- ปีที่เข้าศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๕๙
- ปีที่สำเร็จการศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๖๐
- ที่อยู่ปัจจุบัน : ๑๐ ถนนเทศบาล ๖ ซอย๒ ตำบลปากเพรียว อำเภอเมืองสระบุรี
จังหวัดสระบุรี ๑๘๐๐๐
- : E-mail: lovejunior1978@gmail.com
- Tel : ๐๘๙ - ๒๔๑๘๓๘๗